
**НАУКОВА ТА ПЕДАГОГІЧНА
СПАДЩИНА ПРОФЕСОРА
Ю. Є. ПОЛЯНСЬКОГО**

Ю. С. Полянський

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури

НАУКОВА ТА ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА ПРОФЕСОРА Ю. Є. ПОЛЯНСЬКОГО

Матеріали круглого столу

Одеса, 17 лютого 2023 року

Одеса
2023

УДК 347.97/.99: 37.011.31
Н 34

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 5 від 14 лютого 2023 р.)*

Відповідальний редактор – професор **Н. М. Бакаянова**

Н 34 Наукова та педагогічна спадщина професора Ю. Є. Полянського : зб. мат. круглого столу (Одеса, 17 лютого 2023 р.) / відп. ред. проф. Н. М. Бакаянова ; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса, 2023. – 248 с.

ISBN 978-966-928-912-4

Видання підготовлено до 70-річчя від дня народження професора кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», кандидата юридичних наук, професора, заслуженого юриста України Юрія Євгеновича Полянського (1953–2020).

Матеріали круглого столу з проблем організації судоустрою, прокуратури та адвокатури, який відбувся у Національному університеті «Одеська юридична академія» 17 лютого 2023 року, становлять інтерес для дослідників проблем судової влади, адвокатури, прокуратури, колег, учнів професора Ю.Є. Полянського.

УДК 347.97/.99: 37.011.31

ISBN 978-966-928-912-4

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

Зміст

ВСТУПНЕ СЛОВО	8
БІОГРАФІЯ ЮРІЯ ЄВГЕНОВИЧА ПОЛЯНСЬКОГО	9
ПРОФЕСОР Ю. Є. ПОЛЯНСЬКИЙ – ВИДАТНИЙ ПРЕДСТАВНИК ОДЕСЬКОЇ ПРАВОВОЇ ШКОЛИ	
<i>Аракелян М. Р.</i> ЗНАЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФЕСОРА Ю. Є. ПОЛЯНСЬКОГО ДЛЯ РОЗВИТКУ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ І НАУКИ	12
<i>Бакаянова Н. М.</i> НАУКОВА БІОГРАФІЯ ПРОФЕСОРА Ю. Є. ПОЛЯНСЬКОГО (ДО 70-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ).....	15
<i>Городовенко В. В.</i> ПАМ'ЯТЬ ПРО ВЧИТЕЛІВ ЯК НАЙДОРОЖЧЕ	27
<i>Джабурія О. О.</i> ВНЕСОК ПРОФЕСОРА Ю. Є. ПОЛЯНСЬКОГО У ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ АДВОКАТІВ	30
<i>Москвич Л. М.</i> ОДЕСЬКА ТА ХАРКІВСЬКА НАУКОВИ ШКОЛИ: ЄДНАННЯ ДРУЖБОЮ КРИЗЬ ПОКОЛІННЯ.....	32
НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВОЇ ВЛАДИ ТА СИСТЕМИ СУДОУСТРОЮ	
<i>Завальнюк В. В., Іванчук В. Є.</i> ПРАВОВИЙ СТАТУС СУДІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ ПРАВОТВОРЧОСТІ: АСПЕКТИ ПРАВОВОГО МОНІТОРИНГУ	34
<i>Кравченко М. О.</i> ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ ЯК ОДИН З НАПРЯМІВ СУДОВОЇ РЕФОРМИ.....	38
<i>Нестерчук Л. П.</i> СУДОВА РЕФОРМА В УКРАЇНІ: ВИКОРИСТАННЯ ДЕЯКИХ ІСТОРИКО-АНАЛІТИЧНИХ ПІДХОДІВ	41
<i>Орленко А. І.</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ СУДІВ ЯК ОДИН З НАПРЯМКІВ СУДОВОЇ РЕФОРМИ	47
<i>Остафійчук Л. А.</i> ЧИ ЗМОЖЕ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ СТАТИ МОРАЛЬНИМ ЛІДЕРОМ СПРАВЕДЛИВИХ РОЗГЛЯДІВ СУДОВИХ СПРАВ?	50
<i>Свида О. Г.</i> ОКРЕМІ ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ УТВОРЕННЯ АБО ЛІКВІДАЦІЇ СУДІВ.....	55
<i>Смирнов М. І.</i> НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТА ПЕРЕГЛЯД АРХІТЕКТУРИ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ ПРАВОСУДДЯ В КОНТЕКСТІ СТВОРЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО МІЖНАРОДНОГО ТРИБУНАЛУ AD NOS ЩОДО ЗЛОЧИНУ АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ	60

<i>Стрельцов Є. Л.</i> СУДОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ У РЕАЛІЗАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ	65
<i>Туляков В. О.</i> СПРАВА «МУХАММАД ПРОТИ ІСПАНІЇ» У КОНТЕКСТІ ДОРОБОК ОДЕСЬКОЇ ШКОЛИ ПРАВА	70
<i>Хотинська-Нор О. З.</i> ЧИННИКИ І ТЕНДЕНЦІЇ ОПТИМІЗАЦІЇ СУДІВ В УКРАЇНІ.	75
<i>Цісельський О. В.</i> ЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДДІВ В НАУКОВИХ ПРАЦЯХ Ю. Є. ПОЛЯНСЬКОГО	79
<i>Чанишева Г. І.</i> ЩОДО ПІДВІДОМЧОСТІ СУДУ ОКРЕМИХ ВИДІВ КОЛЕКТИВНИХ ТРУДОВИХ СПОРІВ (КОНФЛІКТІВ)	83
<i>Щербатий Р. Р.</i> ВИЩА РАДА ПРАВОСУДДЯ: НОВИЙ ЕТАП У ДІЯЛЬНОСТІ	87

ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ ТА ІНШІ ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ У СВІТЛІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

<i>Билиця І. О.</i> ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ЗАКОННОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ	105
<i>Кісліцина І. О.</i> ПРОБЛЕМАТИКА ФУНКЦІЙ ПРОКУРАТУРИ У ПРАЦЯХ Ю. Є. ПОЛЯНСЬКОГО ТА СУЧАСНІ ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ.	108
<i>Ковальчук І. С.</i> РОЛЬ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ В ПРАВООХОРОННІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ	114
<i>Коломієць Ю. Ю.</i> ЧИ ЗДАТНА ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ ЗАХИСТИТИ ПРАВА ТА СВОБОДИ ГРОМАДЯН: НАУКОВІ ПРОРОТСТВА Ю. Є. ПОЛЯНСЬКОГО.	117
<i>Кубаєнко А. В.</i> ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ.	123
<i>Курганський О. В.</i> МІСЦЕ ПРОКУРАТУРИ В МЕХАНІЗМІ ДЕРЖАВИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ	126
<i>Лапкін А. В.</i> ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ У ПРАЦЯХ Ю. Є. ПОЛЯНСЬКОГО	130
<i>Меденцев А. М., Слатвінська В. М.</i> РЕФОРМУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ В ІНТЕГРАЦІЙНОМУ ВИМІРІ.	134
<i>Подкопаєв С. В.</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄДНОСТІ СТАТУСУ ПРОКУРОРІВ У ПРОЦЕСІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ.	137
<i>Цибохін О. М.</i> СИСТЕМА КРИМІНАЛЬНИХ ПОДАТКОВИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ.	141

РОЗВИТОК АДВОКАТУРИ ТА СФЕРИ НАДАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ

<i>Зубрицький О. О.</i> РЕЄСТР ДИСЦИПЛІНАРНИХ ПРОВАДЖЕНЬ ЩОДО АДВОКАТІВ: ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ	145
<i>Плахотнік О. В., Капчук В. Е.</i> ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ АДВОКАТА В ЄСПЛ	150
<i>Фляжнікова Я. В.</i> ДО ПИТАННЯ АДВОКАТУРИ У НАУКОВИХ ПРАЦЯХ ПРОФЕСОРА Ю. Є. ПОЛЯНСЬКОГО	155
<i>Храпенко О. О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТІВ ПО СПРАВАХ У МІЖНАРОДНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ СУДІ	158
<i>Шандула О. О.</i> ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ВІНАГОРОДИ АДВОКАТІВ, ЯКІ СПІВПРАЦЮЮТЬ З СИСТЕМОЮ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ, В УМОВАХ ВІЙНИ.	161

СТУДЕНТИ-УЧАСНИКИ КРУГЛОГО СТОЛУ

<i>Басюк Ю. М.</i> СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВА ПРИРОДА ВЗАЄМОВІДНОСИН АДВОКАТА ІЗ КЛІЄНТОМ	166
<i>Мерінова К. Р.</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ АДВОКАТСЬКОЇ ЕТИКИ.	171
<i>Олійник М. І.</i> ЗНАЧЕННЯ ІНСТИТУТУ АДВОКАТУРИ ДЛЯ ПОБУДОВИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ	175

ФОТО З КРУГЛОГО СТОЛУ

179

БІБЛІОГРАФІЯ ЮРІЯ ЄВГЕНОВИЧА ПОЛЯНСЬКОГО

ХРОНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК ДРУКОВАНИХ ПРАЦЬ	191
МАТЕРІАЛИ ПРО ВИКЛАДАЦЬКУ ТА НАУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ.	220

ВСТУПНЕ СЛОВО

Одеська правова школа пишається видатними особистостями, завдяки діяльності яких в Україні забезпечується сталий розвиток юридичної науки, безперервно здійснюється підготовка висококваліфікованих кадрів – від покоління до покоління.

Юрій Євгенович Полянський – відомий вчений-юрист, талановитий педагог, досвідчений та кваліфікований управлінець, був одним з команди одностудентів, які створювали Одеську державну юридичну академію, нині – Національний університет «Одеська юридична академія». Усвідомлюючи значення створення самостійного вищого навчального закладу для впорядкування юридичної освіти в регіоні та задоволення зростаючої потреби в працівниках правничої сфери, він неустанно працював на благо вищої школи, завжди вірив в успіх розвитку Університету.

Професор Ю. Є. Полянський був та залишається взірцем високого професіоналізму, відповідальності, людяності та добропорядності, відданості науці та викладацькій діяльності.

Щиро підтримую колектив кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури в проведенні круглого столу з нагоди 70-річчя професора Ю. Є. Полянського. Очолюючи кафедру протягом 17 років, він доклав багато зусиль для її розвитку.

Бажаю всім учасникам круглого столу плідного обговорення проблематики діяльності судової влади, адвокатури, прокуратури, інших правоохоронних органів – питань, які досліджував за свого життя професор Юрій Євгенович Полянський. А для всього колективу Університету – це нагода вшанувати пам'ять нашого колеги, друга, одностудента, видатного представника Одеської правової школи.

*Президент Національного університету
«Одеська юридична академія»
доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України, заслужений юрист України
Сергій КІВАЛОВ*

БІОГРАФІЯ

ЮРІЯ ЄВГЕНОВИЧА ПОЛЯНСЬКОГО

Юрій Євгенович Полянський народився 19 лютого 1953 р. у м. Миколаєві. У 1968 р. поступив і у 1972 р. з відзнакою закінчив Одеський технікум залізничного транспорту. Цього ж року вступив до юридичного факультету Одеського державного університету імені І. І. Мечникова. Після закінчення навчання з 1977 р. працював на цьому факультеті асистентом, старшим викладачем, доцентом.

У 1983 р. захистив кандидатську дисертацію «Загальний нагляд органів транспортної прокуратури за виконанням законів на залізничному транспорті».

У 1986 р. йому присвоєно наукове звання доцента.

З вересня 1994 р. по травень 1997 р. працював деканом прокурорсько-слідчого факультету Юридичного інституту Одеського державного університету імені І. І. Мечникова, а з травня цього ж року – проректором з навчальної роботи Юридичного інституту.

Після реорганізації Юридичного інституту у 1997 р. в Одесі державну юридичну академію (з 2000 р. — національна, з 2010 р. – Національний університет «Одеська юридична академія») – проректор цього навчального закладу.

У січні 1998 р. у складі Одеської державної юридичної академії було засновано кафедру організації судових та правоохоронних органів. Колектив кафедри очолив доцент Ю. Є. Полянський.

У 2001 р. Юрію Євгеновичу було присвоєне вчене звання професора.

З моменту заснування кафедри у 1998 р. по 2015 р. – завідувач кафедри організації судових та правоохоронних органів.

З 2010 р. професор Ю. Є. Полянський обіймав посаду віце-президента, проректора Національного університету «Одеська юридична академія» з навчально-виховної роботи та організації навчального процесу у його відокремлених структурних підрозділах.

У 2012 р. за цикл робіт «Комплекс наукових досліджень проблем судово-правової реформи в Україні у 2001–2011 роках» та їх вико-

ристання у правовій підготовці юристів у складі колективу авторів-професорів НУ ОЮА отримав Державну премію України у галузі освіти.

У 2018-2019 р. – ректор Міжнародного гуманітарного університету.

До останніх днів життя Юрій Євгенович працював на посаді професора кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія».

Сфера наукових інтересів: організація та діяльність прокуратури, судоустрій та адвокатура. Опублікував близько 200 наукових праць.

Під науковим керівництвом професора Ю. Є. Полянського було захищено 15 кандидатських дисертацій.

Він був членом Експертної ради з права Державної акредитаційної комісії України, входив до складу редколегій збірників наукових праць та журналів.

У жовтні 2002 р. проректору Одеської національної юридичної академії професору Ю. Є. Полянському за вагомий особистий внесок у реалізацію державної правової політики, заслуги у зміцненні законності та правопорядку, професіоналізм Указом Президента України було присвоєно почесне звання «Заслужений юрист України».

Нагороджений почесними відзнаками: президента Національного університету «Одеська юридична академія», Співки юристів України (1999 р.), Голови Одеської облдержадміністрації (2001 р.), Комітету сприяння правоохоронним органам України (2003 р.), Вищої ради юстиції України (2011 р.), а також почесними грамотами. Відмінник освіти України (1997 р.).

У складі колективу авторів – професорів НУ ОЮА під керівництвом президента Національного університету «Одеська юридична академія» академіка С. В. Ківалова за цикл робіт «Комплекс наукових досліджень проблем судово-правової реформи в Україні у 2001-2011 роках та їх використання у правовій підготовці юристів» отримав Державну премію України у галузі освіти за 2012 рік.

**МАТЕРІАЛИ КРУГЛОГО СТОЛУ
«НАУКОВА ТА ПЕДАГОГІЧНА
СПАДЩИНА ПРОФЕСОРА
Ю. Є. ПОЛЯНСЬКОГО»**

ПРОФЕСОР Ю. Є. ПОЛЯНСЬКИЙ – ВИДАТНИЙ ПРЕДСТАВНИК ОДЕСЬКОЇ ПРАВОВОЇ ШКОЛИ

Аракелян М. Р.,

*в.о. ректора Національного університету «Одеська юридична
академія», доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України*

ЗНАЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФЕСОРА Ю. Є. ПОЛЯНСЬКОГО ДЛЯ РОЗВИТКУ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ І НАУКИ

Наша сьогоднішня зустріч дещо відрізняється від традиційних конференцій та круглих столів, які щороку проводяться в Університеті: вперше ми обговорюємо наукову та педагогічну спадщину нашого колеги – видатного дослідника проблем прокуратури, судової влади, адвокатури, професора, заслуженого юриста України Юрія Євгеновича Полянського, з яким плеч-о-пліч працювали в стінах Університету багато років.

Колектив кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури, організувавши науковий захід, який присвячений 70-річчю від дня народження професора Ю. Є. Полянського, зробив надзвичайно важливу справу – віддав дань пам'яті керівнику кафедри протягом 17 років, їх вчителю та наставнику, шановного колеги, який присвятив своє життя розвитку юридичної науки та освіти, розвитку нашого Університету.

Завданням круглого столу є висвітлення науково-педагогічної спадщини професора Юрія Євгеновича Полянського, а це сотні публікацій за напрямом судоустрій; прокуратура та адвокатура, тисячі студентів, яким професор Полянський передав знання протягом понад 40 років викладацької діяльності. Наукові концепції професора Ю. Є. Полянського не втрачають своєї цінності, актуальності, залишаються надійною основою для нових досліджень.

Життєвий та професійний шлях професора Ю. Є. Полянського відбувався на моїх очах: ми разом навчались на юридичному факультеті Одеського державного університету ім. І. І. Мечнікова у період 1972-1977 р.р., багато років здійснювали науково-викладацьку діяльність на кафедрі організації судових та правоохоронних органів, працювали на посадах проректорів в Університеті.

Приємно згадати, як разом з професором Ю. Є. Полянським готували висновки кафедри щодо шести варіантів проекту Закону України «Про судоустрій», проекти Законів України «Про прокуратуру», «Про внесення змін до Закону України «Про Вищу Раду юстиції» та проект Регламенту Вищої ради юстиції. Разом із Юрієм Євгеновичем були членами робочої групи Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності, брали активну участь в експертизах законодавчих актів, що мали регламентувати організацію та діяльність судових та правоохоронних органів.

Крім того, слід також зазначити, що я мав досвід спільної підготовки наукових статей із Юрієм Євгеновичем: до прикладу, «Актуальні питання вдосконалення прокурорського нагляду (1999 р.)», «Про деякі проблеми сучасного етапу судово-правової реформи в Україні» (1999 р.). Разом із іншими вченими Національного університету «Одеська юридична академія» брали участь у підготовці науково-практичних коментарів до Кримінально-процесуального кодексу України (2006 р., 2007 р., 2008 р., 2009 р. та ін.).

За увесь час знайомства із Юрієм Євгеновичем, можу з впевненістю сказати, що він відрізнявся особливою далекоглядністю. Рішення, які приймалися ним, завжди були виваженими та мудрими. Саме за пропозицією Ю. Є. Полянського, у той час завідувача кафедри, у 1998 році мною було підготовлено спецкурс «Адвокатура України» та розроблено учбово-методичний посібник для нього. Зазначена навчальна дисципліна по теперішній час викладається в Університеті та є ключовою для вивчення на факультеті адвокатури та антикорупційної діяльності.

Юрій Євгенович Полянський був добрим другом та досвідченим керівником. За час своєї роботи він здійснив значний внесок у розвиток Національного університету «Одеська юридична академія»,

його поважали колеги та цінувало керівництво Університету як талановитого управлінця та організатора. Щиро радію, що мав змогу працювати з такою надзвичайною порядною Людиною, провідним вченим Одеської правової школи.

Бакаянова Н. М.,

завідувач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, адвокат, секретар дисциплінарної палати кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Одеської області, заслужений юрист України

НАУКОВА БІОГРАФІЯ ПРОФЕСОРА Ю. Є. ПОЛЯНСЬКОГО (ДО 70-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

Я щиро радію, що сьогоднішній захід, круглий стіл «Наукова та педагогічна спадщина професора Ю. Є. Полянського», зібрав всіх нас, адже це, на мій погляд, лише мала дешифрація того, що ми, його колеги та учні, мусимо зробити для вшанування пам'яті людини, яка присвятила своє життя освіті та науці. На моє переконання, Юрій Євгенович приніс своїм життям величезну користь країні: формулюючи важливі для правової доктрини положення, передаючи свій досвід і дорогоцінні знання, виховуючи цілі покоління, готуючи молодих людей, наших студентів, до суспільно значущої юридичної діяльності. В моїй пам'яті назавжди залишаються лише світлі спогади та вдячність за роки наставництва та спілкування.

Хронологічні рамки науково-викладацької діяльності Юрія Євгеновича Полянського охоплюють період у 43 роки, тобто з початку наукової діяльності у 1977 році до його останнього дня життя – 17 вересня 2020 року. Бібліографічний показник професора Ю. Є. Полянського охоплює понад 300 наукових праць, публіцистичних матеріалів, рецензій, виступів, інтерв'ю, участі у редакційних колегіях фахових видань. Близько 75 наукових праць професора присвячено питанням організації та діяльності прокуратури, десятки праць – судовій владі та судовій реформі, окремої уваги заслуговують статті про адвокатуру та адвокатську діяльність, правоохоронну діяльність, а також про розвиток юридичної освіти.

Намагаючись скласти наукову біографію професора Ю. Є. Полянського, можна виокремити основні етапи його становлення як вченого:

I період: 1977-1983 роки, коли Юрій Євгенович розпочав трудову діяльність, спочатку як майстер криміналістичної лабораторії, а згодом як асистент кафедри криміналістики, кримінального права та процесу Одеського державного університету імені І. І. Мечникова, працюючи водночас над кандидатською дисертацією. Його перші кроки як викладача та науковця привертають на себе увагу, зокрема, такі статті, як «Структуру транспортної прокуратури є потреба удосконалювати» у журналі «Радянське право» (1979), «Нагляд прокурора за законністю накладання адміністративних штрафів на залізничному транспорті» (1981), Методичні рекомендації з навчальних дисциплін «Профілактика правопорушень» (1977) та «Прокурорський нагляд в СРСР» (1979) у співавторстві з професором, у той час завідувачем кафедри криміналістики, кримінального права та процесу, Є. В. Додіним [1].

II період: 1983-1991 роки. Після успішного захисту кандидатської дисертації «Загальний нагляд органів транспортної прокуратури за виконанням законів на залізничному транспорті» [2] у 1983 році можна стверджувати про новий період у науково-викладацькій діяльності Юрія Євгеновича. Зазначене підтверджується присвоєнням йому у 1986 році наукового звання доцента, низкою наукових статей та навчально-методичних посібників з питань прокурорського нагляду [3]. У цьому контексті варто згадати його доповідь «Гарантії забезпечення незалежності прокурорів», підготовлену у співавторстві з прокурором Одеської області Г. М. Ясинським, яка пролунала у жовтні 1990 року на науковій конференції «Актуальні проблеми формування правової держави» у Харківському юридичному інституті ім. Ф. Е. Дзержинського (нині – Національна юридична академія імені Ярослава Мудрого) [4].

III період: 1991-1997 роки. Розпад СРСР, становлення незалежної України для багатьох вчених стало поштовхом для переосмислення наукових концепцій, сприйняття нових парадигм, і як наслідок – для нових напрямів наукової активності, участі у розробці законодавства України. Юрій Євгенович, який не залишався осторонь від процесу формування законодавства нашої держави, виступав на науково-практичних конференціях, наприклад, з доповідями «Правові основи діяльності спеціалізованих прокуратур (у співавторстві

В. А. Селезньовим, який згодом став Чорноморським транспортним прокурором, а через десятиріччя – доцентом нашої кафедри) на конференції «Закон України «Про прокуратуру»: теорія і практика його застосування (1992 р.), «Судово-правова реформа в незалежній Україні: проблеми реалізації» на конференції «Україна: становлення незалежності» [5], публікував статті, наприклад, «Забезпечення законності в державному управлінні засобами прокурорського надзору: проблеми і перспективи» (1995) [6]; «Правовий захист діяльності морського транспорту України» (1995) [7]; «Про функції прокуратури» (1996) [8]; «Проект Конституції України про прокурорський нагляд» (1996) [9]; «Прокурорська система України: деякі проблеми її вдосконалення» (1996) [10]. У ці роки Юрієм Євгеновичем також опубліковано спільно з колегами низку навчальних та навчально-методичних праць [11].

Крім того, з вересня 1994 року по травень 1997 року Юрій Євгенович – декан прокурорсько-слідчого факультету Юридичного інституту Одеського державного університету імені І. І. Мечникова, а з травня цього ж року – проректор з навчальної роботи Юридичного інституту.

Мої перші особисті спогади про Юрія Євгеновича пов'язані саме з цим періодом його професійного життя, адже це роки мого навчання на прокурорсько-слідчому факультеті. Наше знайомство з Юрієм Євгеновичем відбулось ще до його деканства, коли у 1993 році він читав нашому курсу «Судові та правоохоронні органи» – навчальну дисципліну, яку Юрій Євгенович викладав до останніх днів свого життя і яка викладається по нашій кафедрі й нині у всіх структурних підрозділах Університету. Ми цим пишаємось і вдячні керівництву Університету за її збереження в навчальному процесі.

IV період: 1997-2015 р.р. був найбільш продуктивним та наповненим значними подіями у професійній діяльності Юрія Євгеновича.

Після реорганізації Юридичного інституту у 1997 році в Одеську державну юридичну академію Юрій Євгенович Полянський працює на посаді проректора. Виконуючи без перебільшення велике навантаження щодо організації роботи в академії, адже трудовий колектив молодого вищого навчального закладу вимагав відданості справі, працелюбності, віри в успіх розвитку навчального закладу, Юрій

Євгенович водночас звертається й до досліджень нових напрямків, зокрема, широковідомими є його роботи щодо судової реформи, судоустрою та статусу суддів [12].

Багато в чому наукова активність у даному напрямі пояснюється важливою подією у житті нашого Університету, у той час – Одеської державної академії, та у житті Юрія Євгеновича: у січні 1998 року була створена кафедра організації судових та правоохоронних органів, завідувачем якої був призначений доцент Юрій Євгенович Полянський. За часи керівництва кафедрою Юрієм Євгеновичем, а це протягом 17 років, на кафедрі були розроблені та запроваджені в навчальний процес такі дисципліни, як «Прокуратура України», «Підтримання державного обвинувачення в суді», «Адвокатура України», «Історія прокуратури», «Історія адвокатури», «Адвокатська етика» та інші.

У 2001 році Юрію Євгеновичу було присвоєне вчене звання професора.

З 2010 р. професор Ю. Є. Полянський обіймав посаду віце-президента, проректора Національного університету «Одеська юридична академія» з навчально-виховної роботи та організації навчального процесу у його відокремлених структурних підрозділах. Нагороджений почесними відзнаками: президента НУ «Одеська юридична академія», Спілки юристів України (1999), Голови Одеської облдержадміністрації (2001), Комітету сприяння правоохоронним органам України (2003), Вищої ради юстиції України (2011), а також Почесними грамотами. Відмінник освіти України (1997). У складі колективу авторів — професорів НУ ОЮА, під керівництвом президента Національного університету «Одеська юридична академія» академіка С. В. Ківалова, за цикл робіт «Комплекс наукових досліджень проблем судово-правової реформи в Україні у 2001—2011 роках та їх використання у правовій підготовці юристів» отримав Державну премію України у галузі освіти за 2012 рік.

У цей період Юрій Євгенович уперше звертається до питань організації та діяльності адвокатури [13], але не втрачає своєї наукової активності й за напрямом досліджень проблем прокуратури: зокрема, це його наукові праці «Основні проблеми формування прокурорської системи України» [14], «Конституційне рефор-

мування прокуратури України (нові виклики)» [15] та інші відомі публікації [16].

Професор Ю. Є. Полянський за ці плідні роки виховав плеяду учнів, які захистили під керівництвом професора дисертаційні дослідження, виступав офіційним опонентом по дисертаціях вчених, які сьогодні – відомі в країні науковці та практики.

У період: у 2015-2020 роках Юрій Євгенович працював проректором Університету, професором нашої кафедри, як і завжди користуючись великою повагою серед колег та студентів. У 2018-2019 роках Юрій Євгенович Полянський – ректор Міжнародного гуманітарного університету, де його й сьогодні згадують лише добрими словами.

Заклучний період життя та науково-педагогічної діяльності вченого припав на пандемію COVID 19. Юрій Євгенович без жодних проблем адаптувався до дистанційного навчання студентів, продовжував свої дослідження, написавши низку глибоких за змістом робіт, серед яких слід відзначити такі праці, як «Концептуальні аспекти реформування прокуратури України» (2016) [17], «Актуальні проблеми реорганізації прокуратури» (2017) [18], Вищий антикорупційний суд: проблеми становлення (2018) [19], «Про принцип інстанційності у судовій системі України» (2019) [20].

Слід окремо зупинитися й на одній з останніх наукових статей професора: «Військова юстиція в Україні: проблемні питання», в якій він пише про потребу відродження повноцінної системи військової юстиції. У статті підкреслено, що оборонна міць збройних сил визначається не тільки кількістю військовослужбовців, рівнем їх професіоналізму та майстерності, якістю військової техніки. Боездатність військових частин та з'єднань напряму залежить від стану законності та правопорядку в них. Він підкреслював, що їх наявність військових судів у країні не суперечить Конвенції про захист прав людини і її основоположних свобод, що військові суди можуть бути визнані незалежними і неупередженими судами. Звертав увагу на те, що в Україні, в умовах антитерористичної операції, а згодом – операції об'єднаних сил, а фактично проведення реальних бойових дій на певних територіях країни, на жаль, відбувається процес ліквідації органів військової юстиції. Професор сформулював, на мій погляд, переконливі аргументи на користь подальшого рефор-

мування військової юстиції у Збройних Силах України із формуваннями спеціалізованих судових і правоохоронних органів, а саме їх триади у складі військових судів, військової прокуратури та органів Військової служби правопорядку (у майбутньому – військової поліції). Тільки в такому разі буде реально забезпечений належний рівень законності, правопорядку та військової дисципліни у Збройних Силах України [21].

В останній своїй публікації 2020 р. «Деякі питання формування суддівського корпусу в Україні» Юрій Євгенович пропонував прийняти ряд кардинальних рішень у законодавчій та організаційній сферах.

Так, звертаючи увагу на те, що саме народ України, згідно зі ст. 5 Конституції України, є єдиним джерелом влади, професор Ю. Є. Полянський аналізував можливість залучення населення до процесів формування суддівського корпусу, вважав порядок обрання громадянами України суддів місцевих (окружних) загальних судів, які є найближчими до населення, проявом безпосередньої демократії [22, с. 365].

Професійна діяльність професора Ю. Є. Полянського відображує долю вченого в переломну епоху: за радянських часів, у 1980-ті роки перебудови, під час розпаду СРСР, становлення незалежної України, докорінних змін у законодавстві України у світлі євроінтеграційних процесів, що безумовно вплинуло на тематику його досліджень.

Аналіз наукових здобутків Ю. Є. Полянського за спеціальністю 12.00.10 «судоустрій; прокуратура та адвокатура» дозволяє оцінити його внесок у розвиток юридичної науки. Зокрема, значною є роль професора Ю. Є. Полянського як одного з перших дослідників прокуратури незалежної України, а його наукові концепції щодо удосконалення діяльності судової влади, прокуратури та адвокатури не втрачають своєї актуальності і сьогодні.

Юрій Євгенович був знавцем історії, постійно проводив паралелі між минулим та сьогоденням, що дійсно збагачувало його лекції. Улюбленою навчальною дисципліною професора Ю. Є. Полянського, яку він викладав довгі роки, були «Судові та правоохоронні органи». Професором Ю. Є. Полянським була відпрацьована чітка методика викладання дисципліни, що відображується у багатьох навчально-

методичних посібниках. Проте саме під час лекції можна було побачити справжню майстерність його як лектора, оцінити глибокі знання та педагогічний талант Юрія Євгеновича. За 43 роки науково-викладацької діяльності він передав знання багатьом тисячам студентів.

Внесок професора Ю. Є. Полянського у розвиток юридичної освіти не тільки не повинен бути забутий, а має бути гідно оцінений нами та наступними поколіннями правників.

Список використаної літератури:

1. Методические указания по спецкурсу «Профилактика правонарушений» / сост.: Е. В. Додин, В. Н. Дремин, Т. П. Забловская, Ю. Е. Полянский ; М-во высш. и среднего спец. образования УССР, ОГУ им. И. И. Мечникова, каф. криминалистики. Одесса, 1977. 38 с; Прокурорский надзор в СССР: метод. рекомендации / соавт. Е. В. Додин. Одесса, 1979; Полянский Ю. Е. Структуру транспортной прокуратуры е потреба удосконалювати. *Радянське право*. 1979. № 8. С. 65; Надзор прокурора за законностью наложения административных штрафов на железнодорожном транспорте. *Проблемы административного права и совершенствования административной деятельности органов внутренних дел : сб. науч. тр.* МВД СССР, Киев, высш. шк. им. Ф. Э. Дзержинского. Киев, 1981. С. 168-175.

2. Полянский Ю. Е. Общий надзор, осуществляемый транспортной прокуратурой на железнодорожном транспорте : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / М-во высш. и среднего спец. образования УССР, ОГУ им. И. И. Мечникова. Одесса, 1983. 207 с.

3. Полянский Ю. Е. Прокурорский надзор за исполнением законов на железнодорожном транспорте : учеб. пособие / М-во высш. и среднего спец. образования УССР, Учеб.-метод. кабинет по высш. образованию. Киев, 1988. 68 с.; Полянский Ю. Е. Очерк истории создания и развития транспортной прокуратуры на железнодорожном транспорте. *Проблемы правоведения : респ. межвед. науч. сб.* Киев, 1984. Вып. 45. С. 107-111; Полянский Ю. Е. Прокурорский надзор за исполнением законодательства о сохранности грузов, перевозимых железнодорожным транспортом. *Проблемы социалистической за-*

конности : респ. межвед. науч.-техн. сб. Харьков, 1984. Вып. 14. С. 47-49; Полянський Ю. Є. Межі загального нагляду, здійснюваного транспортною прокуратурою на залізничному транспорті / співавт. В. Лавров. *Радянське право*. 1986. № 6. С. 56-58; Полянский Ю. Е. О некоторых проблемах повышения действенности прокурорского надзора за исполнением законов на железнодорожном транспорте. *Научная информация по вопросам борьбы с преступностью*. Всесоюз. ин-т по изучению причин и разработке мер предупреждения преступности. Москва, 1986. № 96. С. 61-63; Полянский Ю. Е. Формы взаимодействия транспортной прокуратуры с органами управления, общественными организациями и трудовыми коллективами железнодорожного транспорта. *Тезисы докладов межвузовской научно-практической конференции молодых ученых*, 21-23 окт. 1987 г. М-во высш. и среднего спец. образования УССР, ОГУ им. И. И. Мечникова. Одесса, 1987. Ч. 1. С. 53.

4. Полянский Ю. Е. Гарантии обеспечения независимости прокуроров / соавт. Г. М. Ясинский. *Актуальные проблемы формирования правового государства* : краткие тез. докл. и науч. сообщ. респ. науч. конф., 24-26 окт. 1990 г. / М-во высш. и среднего спец. образования УССР, Харьк. юрид. ин-т им. Ф. Э. Дзержинского. Харьков, 1990. С. 285-286.

5. Полянский Ю. Е. Правовые основы деятельности специализированных прокуратур / соавт. В. А. Селезнев. *Закон Украины «О прокуратуре»: теория и практика его применения* : краткие тез. докл. и науч. сообщ. Респ. науч.-практ. конф., 18 марта 1992 г. Укр. юрид. акад. Харьков, 1992. С. 28-30; Полянський Ю. Є. Судово-правова реформа в незалежній Україні: проблеми реалізації. *Україна: становлення незалежності. Зміст і методика висвітлення в курсах гуманітарних наук* : доп. і виступи Всеукр. наук.-метод. конф. (м. Одеса, жовтень 1993 р.) / М-во освіти України, ОДУ ім. І. І. Мечникова. Одеса, 1993. Ч. 2. С. 47-49.

6. Полянский Ю. Е. Обеспечение законности в государственном управлении средствами прокурорского надзора: проблемы и перспективы. *Актуальные проблемы государства и права* : сб. науч. тр. / М-во образования Украины, ОГУ им. И. И. Мечникова, Юрид. ин-т. Одесса, 1995. Вып. 2. С. 98-104.

7. Полянський Ю. Є. Правовий захист діяльності морського транспорту України. *Українське національне відродження: проблеми, прогнози, державна політика* : тез. виступів наук.-практ. конф. / Півден. наук, центр НАН України, ОДУ ім. І. І. Мечникова, Одес. обл. орг. т-ва «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка. Одеса, 1995. С. 32-33.

8. О функциях органов прокуратуры. *Актуальные проблемы государства и права* : сб. науч. тр. / М-во образования Украины, ОГУ им. И. И. Мечникова, Юрид. ин-т. Одесса, 1996. Вып. 3. С. 29-35;.

9. Полянский Ю. Е. Проект Конституции Украины о прокурорском надзоре. *Юридический вестник*. 1996. № 1. С. 91-92.

10. Полянський Ю. Є. Прокурорська система України: деякі проблеми її вдосконалення. *Культурно-історичні, соціальні та правові аспекти державотворення в Україні : матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* / М-во освіти України, ОДУ ім. І. І. Мечникова, юрид. ін-т, Одес. літ. музей. Одеса, 1996. Т. 1 : Державотворчий процес і правосвідомість українського народу. С. 17-19.

11. Полянский Ю. Е. Обеспечение законности на железнодорожном транспорте средствами прокурорского надзора : учеб. пособие / М-во образования Украины, ОГУ им. И. И. Мечникова. Одесса, 1992. 74 с; Основы государства и права : учеб. пособие / редкол.: А. С. Васильев, М. Ф. Орзих, М. А. Михалев ; М-во образования Украины, ОГУ им. И. И. Мечникова. Одесса, 1992. 129 с.

12. Коментар до Закону «Про судоустрій України» / за заг. ред. Т. Малярєнка; Верховний Суд України. Київ : Юрінком Інтер, 2003. 464 с. *Із змісту*: Гл. 3. Організаційні основи системи судів загальної юрисдикції / співавт. В. К. Іртегов. С. 46-56 ; Гл. 4. Місцеві суди / співавт. В. К. Іртегов. С. 56-67 ; Гл. 5. Апеляційні суди / співавт. В. К. Іртегов. С. 68-82; Полянський Ю. Є. Перспективи судово-правової реформи в Україні: зб. наук, публ. / співавт.: С. В. Ківалов, М. В. Косюта, В. В. Долежан ; за ред. С. В. Ківалова. Одеса : Юрид. л-ра, 2009. (Антологія юридичної думки. Одеська школа права). С. 391-558; Судоустрій України / співавт.: С. В. Ківалов, М. В. Косюта, В. В. Долежан; за ред. С. В. Ківалова ; МОНмолодьспорт України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Київ : Юрінком Інтер, 2011. 384 с; Полянский Ю. Е. Судебно-правовая реформа: целесообразность, актуальность и перспектива развития. *Судебно-правовая реформа*

в Приднестровской Молдавской Республике: теоретические и практические проблемы : материалы респ. науч.-практ. конф., 20-21 дек. 2001 г. : сб. выступлений / М-во юстиции Приднестровской Молдавской Республики. Тирасполь, 2001. С. 11-18; Судебная реформа в Украине: проблемы ее реализации. *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. пр. / ОНЮА, Південноукр. центр гендер. дослідж. Одеса, 2002. Вип. 13/14. С. 93-100; Полянський Ю. Є. Актуальні проблеми судової реформи та шляхи їх вирішення / співавт. В. В. Долежан. *Наукові праці Одеської національної юридичної академії* / МОН України, ОНЮА. Одеса, 2005. Т. 4. С. 136-147; Полянський Ю. Є. Правова політика держави і діяльність судів та правоохоронних органів / співавт. В. В. Долежан. *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. пр. / ОНЮА, Південноукр. центр гендер. проблем. Одеса, 2005. Вип. 24. С. 129-134; Полянський Ю. Є. Актуальні проблеми формування і функціонування спеціалізованих судів в Україні / співавт. В. В. Долежан. *Вдосконалення судоустрою та господарського судочинства: проблеми та перспективи* : матеріали наук.-практ. конф., 12-13 квіт. 2006 р. / Вищ. господар. суд України, АПРН України, Акад. суддів України, Донец. апеляц. господар. суд. Донецьк, 2006. С. 142-146; Полянський Ю. Е. Использование историко-аналитического подхода в процессе судебной реформы в Украине. *Наукові праці Одеської національної юридичної академії*. МОН України, ОНЮА. Одеса, 2008. Т. 7. С. 302-307; Полянський Ю. Є. Удосконалення добору кандидатів на посади суддів. *Правове життя сучасної України : тези доп. Всеукр. наук. конф. (м. Одеса, 18-19 квіт. 2008 р.)*. Одеса, 2008. С. 445-447; Полянський Ю. Є. Юридична відповідальність за неповагу до суду: проблемні питання. *Теоретичні і практичні проблеми забезпечення розвитку держави і права : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 15-річчю Нац. ун-ту «Одес. юрид. акад.» та 165-річчю Одеської школи права, 30 листоп. 2012 р. : у 2 т. / МОНмолодьспорт України, НУ ОЮА, Півден. регіон, центр НАПРН України Одеса, 2012. Т. 2. С. 113-115; Полянський Ю. Е. Актуальные аспекты организационного устройства Высшего совета юстиции. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»* : зб. наук. пр. Одеса : Юрид. л-ра, 2012. Т. 11. С. 67-77.*

13. Полянський Ю. Є. Актуальні проблеми здобуття і реалізації статусу адвоката. *Наукові праці Одеської національної юридичної академії*. МОН України, ОНЮА. Одеса, 2006. Т. 5. С.160-166; Полянський Ю. Є. Субъекты защиты прав обвиняемого в уголовном судопроизводстве. *Право обвинуваченого на кваліфікований захист та його забезпечення : матеріали міжнар. наук.-практ. семінару* (м. Харків, 1-2 груд. 2005 р.) / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого [та ін.]. Харків ; Київ, 2006. С. 52-56; Полянський Ю. Є. Перспективи розвитку самоврядування в адвокатурі України / співавт. В. Долежан. *Вісник прокуратури*. 2007. № 6. С. 45-51; Полянський Ю. Є. Законодавство України про адвокатуру: потреба і шляхи удосконалення. *Правове життя сучасної України: матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу*. Одеса: Фенікс, 2014. Т. 1. С. 185-187.

14. Полянський Ю. Є. Основні проблеми формування прокурорської системи України. *Конституційні аспекти судової реформи : матеріали наук.-практ. конф., 26-27 черв. 2008 р.* / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого [та ін.]. Харків, 2008. С. 136—140.

15. Полянський Ю. Є. Конституційне реформування прокуратури України (нові виклики). *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2009. № 2. С. 16-19.

16. Див., наприклад: Полянський Ю. Є. Функции прокуратуры. *Актуальні проблеми держави та права: зб. наук. пр.* / МОН України, ОНЮА. Одеса, 2001. Вип. 10. С. 205-211; Полянський Ю. Є. Правозахисна діяльність прокуратури: проблеми реформування / співавт. В. В. Долежан. *Науковий вісник ВДУ. Юридичні науки* / Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк, 2005. С. 166-168; Полянський Ю. Є. Ще раз про «незаперечність» конституційного строку повноважень Генерального прокурора України / співавт. В. Долежан. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2005. № 11. С. 46-52; Полянський Ю. Є. Щодо змісту майбутнього Дисциплінарного статуту прокуратури України. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2005. № 12. С. 69-74; Актуальні проблеми забезпечення незалежності органів прокуратури і прокурорів / співавт. В. В. Долежан *Кримінальне право України: теорія і практика*. 2006. № 10. С. 7-13; Полянський Ю. Є. Конституційне і законодавче регулювання правового статусу прокуратури України. *Наукові праці Одеської національної юридич-*

ної академії / МОН України, ОНЮА. Одеса, 2007. Т. 6. С. 120-130; Полянський Ю. Є. *Посилення гарантій незалежності органів прокуратури та прокурорів перспективи: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 2-3 жовт. 2006 р.* / Ген. прокуратура України, Акад. прокуратури України. К., 2007. С. 57-62.

17. Полянський Ю. Є. Концептуальні аспекти реформування прокуратури України. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса): у 2 т. Т. 2.* Одеса: Юридична література, 2016. С. 114-116.

18. Полянський Ю. Є. Актуальні проблеми реорганізації прокуратури. *Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.). У 2-х т. Т. 2.* Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 131-133.

19. Полянський Ю. Є. Вищий антикорупційний суд: проблеми становлення. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 травня 2018 р.). У 2-х т. Т. 2.* Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 108-110.

20. Полянський Ю. Є. Про принцип інстанційності у судовій системі України. *Правове життя сучасної України: у 2 т.: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 трав. 2019 р.).* Одеса, ВД «Гельветика», 2019. Т. 2. С. 93-95.

21. Полянський Ю. Є. Військова юстиція в Україні: проблемні питання. *Юридичний вісник.* Одеса: «Гельветика», 2019. № 3. С. 5-11.

22. Полянський Ю. Є. Деякі питання формування суддівського корпусу в Україні. *Правове життя сучасної України: у 3 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.).* Одеса: «Гельветика», 2020. Т. 1. С. 365-367.

Городовенко В. В.,
суддя Конституційного Суду України,
доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент
НАПрН України, заслужений юрист України

ПАМ'ЯТЬ ПРО ВЧИТЕЛІВ ЯК НАЙДОРОЖЧЕ

Пам'ять про вчителів – це найдорожче, що залишається в наших серцях, адже той неоцінений досвід учителів, який вони передають своїм учням, є найціннішим скарбом, що майстерно поширюють від покоління до покоління корифеї української освіти і науки. З гордістю згадую свого наставника – Юрія Євгеновича Полянського, який у 2006 році був офіційним опонентом на захисті моєї кандидатської дисертації та став так би мовити хрещеним батьком для моєї наукової діяльності, а я своєю чергою – його безкінечно вдячним «похресником» у науковому середовищі. Ця людина, безперечно, була відповідальним наставником для молодих правників, адже під його небайдужим керівництвом було захищено не одну дисертацію. І протягом усього періоду його світлого життя мене пов'язували з ним саме стосунки наставника й учня; я пишався, що знав такого славетного науковця й водночас був упевнений, що в будь-який момент можу звернутися до нього по пораду й отримаю у відповідь безпомилковий дороговказ.

Для мене постаті таких видатних людей, як Юрій Євгенович Полянський, завжди залишаються прикладом на все життя, а їхні грандіозні особистісні та професійні якості мають бути визначальними для виховання наступних поколінь правників. Тому хотів би згадати про якості, що були притаманні Юрію Євгеновичу Полянському.

Під час підготовки до захисту кандидатської дисертації я звертав увагу, яка неподільна дружба поєднує мого наукового керівника Івана Єгоровича Марочкіна та офіційного опонента дисертації Юрія Євгеновича Полянського. Вони завжди з великою повагою ставились один до одного, підтримували один одного, а також намагались усебічно розвивати ті наукові школи, які вони представляли; вони пишалися своїми учнями та повсякчас вселяли в них упевненість

стосовно їх наукового зростання. На мою думку, саме таке ставлення вчителів до своєї праці є запорукою справжнього успіху, зокрема, у науковій діяльності.

Із приємністю згадую свої візити до Національного університету «Одеська юридична академія», який завжди нагадував згуртовану та дружню родину. Кожного разу я відзначав для себе, як розвивається цей чудовий науковий заклад освіти; як розширюється і зростає «студентська родина»; з якою шаною та вдячністю ставляться студенти до своїх викладачів; як невимушено й водночас наповнено відбувається освітній процес. Юрій Євгенович Полянський, крім того, що був віце-президентом, проректором цього закладу освіти і мав завантаженість адміністративними функціями, завжди знаходив вільний час, щоб зустріти гостей Університету та показати їм те, чим пишається кожний навчальний заклад, а саме наукову бібліотеку, де гості могли ознайомитись з останніми науковими здобутками, якими пишався він, і до яких безпосередньо доклав своє серце, розум і творчі сили. Поза сумнівів, таке ставлення до друкованого слова допомагало йому не лише розвивати правничу науку, а й зберегти її як скарб для прийдешніх поколінь.

Усі люди, які мали стосунок до Юрія Євгеновича, зазначали, що він був надзвичайно доброю й толерантною людиною. Утім, хотів би підкреслити, на мене завжди справляло враження те, наскільки він, будучи толерантним, міг упевнено й переконливо відстояти особисту наукову думку. В цьому аспекті він був незламним, послідовно та надзвичайно чітко дотримувався постулатів, доказово аргументував свої ідеї. Зізнаюсь, у моєму наставнику мені подобалось це найбільше, і я завжди прагнув бути наполегливим, наслідуючи свого вчителя.

Зазначу також, що наші вчителі ніколи не ухилялися від обговорень. Якщо виникала гостра дискусія або потреба розв'язати значущу наукову проблему, яка безпосередньо стосувалась суспільства й викликала соціальне напруження, вони не залишались осторонь, а завжди перебували в центрі розгляду таких питань; і нікому не дозволяли, щоб академічна свобода та наукова думка зазнавали хоч якихось обмежень. З огляду на це нині доволі образливим є намагання певних громадських діячів обмежити свободу висловлення вче-

них, вказати їм на те, що вільна наукова думка, яку вони висловлюють та відстоюють, стає на заваді тому аби вони обіймали відповідні посади, брали участь у конкурсах тощо. Наші вчителі наголошували, що таке ганебне явище є неприпустимим і мають бути дієві запобіжники задля уникнення цього.

Насамкінець, хочу висловити щиру вдячність завідувачу кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» Бакаяновій Нані Мезенівні, колективу цієї кафедри, а також колективу всього Університету, його президентові Сергію Васильовичу Ківалову за те, що ви, навіть за таких складних часів знаходите можливість організувати заходи щодо вшанування пам'яті про нашого вельмишановного колегу, учителя – Юрія Євгеновича Полянського.

*Джабурія О. О.,
в.о. Голови Ради адвокатів Одеської області,
адвокат, доктор філософії*

ВНЕСОК ПРОФЕСОРА Ю. Є. ПОЛЯНСЬКОГО У ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ АДВОКАТІВ

Багато років співпрацюючи з Національним університетом «Одеська юридична академія», з факультетом адвокатури та антикорупційної діяльності, кафедрою судових, правоохоронних органів та адвокатури, Рада адвокатів Одеської області високо цінує величезний внесок Університету у підготовку майбутніх адвокатів, у розвиток знань про адвокатуру та адвокатську діяльність. І, безумовно, важлива роль у налагодженні співпраці між Університетом і органами адвокатського самоврядування Одеської області належала професору Юрію Євгеновичу Полянському.

Як проректор Національного університету «Одеська юридична академія» та протягом 17 років завідувач кафедри, на якій досліджуються питання адвокатури, Юрій Євгенович спрямовував зусилля на комунікацію з Одеською обласною колегією адвокатів, кваліфікаційно-дисциплінарною комісією Одеської області, згодом з Радою адвокатів Одеської області.

З 1998 року на кафедрі викладається навчальна дисципліна «Адвокатура України», а у період 2009-2010 роки низка таких важливих для підготовки майбутніх адвокатів дисциплін та спецкурсів, як «Адвокатська етика», «Історія адвокатури», «Адвокат в спеціалізованих судах» з'явилися завдяки активності викладачів кафедри та її завідувача Юрія Євгеновича Полянського.

Я особисто протягом 2015-2021 років працювала на кафедрі асистентом, навчалась в аспірантурі та у 2021 році захистила дисертацію на тему «Організаційні форми адвокатської діяльності». Ці події відбувались вже за часів керівництва кафедрою Наною Мезенівною Бакаяною, мого наукового керівника, проте я мала щастя у той час працювати поруч з професором Ю. Є. Полянським, чим пишаюсь.

Я глибоко поважала Юрія Євгеновича, коли була студенткою Юридичного інституту Одеського державного університету ім.

І. І. Мечникова, а Юрій Євгенович, у ті часи доцент, викладав навчальну дисципліну «Судові та правоохоронні органи».

Навчаючись в аспірантурі, під час роботи над дисертацією, я спиралася на відомі праці Юрія Євгеновича: наприклад, «Актуальні проблеми здобуття і реалізації статусу адвоката» [1] та інші. У статті «Перспективи розвитку самоврядування в адвокатурі України» професор висловив слушну думку про те, що адвокатське самоврядування має ґрунтуватися на певних принципах, які, хоч і впливають із загальних принципів діяльності адвокатури, але не є тотожними їм, оскільки відображають суто управлінський аспект проблеми» [2, с. 47]. В цілому, зауваження та поради професора Ю. Є. Полянського і мною, і моїм науковим керівником професором Н. М. Бакаяною, яка, до речі, саме під керівництвом Юрія Євгеновича захистила свою кандидатську дисертацію, завжди сприймалися як надзвичайно цінні. Можу сказати виключно слова пошани, згадуючи Юрія Євгеновича.

Дякую керівництву Університету, академіку Сергію Васильовичу Ківалову, професору Мінасу Рамезесовичу Аракеляну, колективу кафедри судових, правоохоронних органів та адвокатури, всьому професорсько-викладацькому складу за важливі наукові заходи, які проводяться в Університеті. Дякую за можливість згадати прекрасну людину та видатного вченого – Юрія Євгеновича Полянського.

Список використаної літератури:

1. Полянський Ю. Є. Актуальні проблеми здобуття і реалізації статусу адвоката. *Наукові праці Одеської національної юридичної академії*. Одеса, 2006. Т. 5. С.160-166.

2. Полянський Ю. Є., Долежан В. В. Перспективи розвитку самоврядування в адвокатурі України. *Вісник прокуратури*. 2007. № 6. С. 45-51.

Москвич Л. М.,

доктор юридичних наук, професор, доцент кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, заслужений юрист України

ОДЕСЬКА ТА ХАРКІВСЬКА НАУКОВИ ШКОЛИ: ЄДНАННЯ ДРУЖБОЮ КРІЗЬ ПОКОЛІННЯ

У лютому 2023 року талановитому педагогу, досвідченому управлінцю, досвідченому науковцю, чиненайяскравішому представнику Одеської наукової школи – Юрію Євгеновичу Полянському могло виповнитися 70 років... Але не судилося... Замість вітального адресу маю писати строки згадки, слова вдячності долі за знайомство з цією неординарною особистістю...

Так сталося, що знайомство з Юрієм Євгеновичем відбулося завдяки його міцній дружби з моїм науковим керівником, якого, нажаль, не стало в цьому світі ще раніше, Іваном Єгоровичем Марочкіним. Обидва були дуже глибокими постаттями в науці. Обидва керували кафедрами з однаковими навчальними та науковими цілями – кафедрою організації судових та правоохоронних органів, але в різних вишах, кожен з яких є лідером освітнього середовища для правників. Обидва мали значний адміністративний досвід, і що важливо, обидва не втратили повагу колег, коли залишили відповідні посади. Це є красномовним індикатором, що управлінці були, як називається, «на своєму місці», адже влада не затьмарила їх розум, не взростила гординю, а дозволила реалізуватися мудрості та людяності – якостям, які були притаманні їм обом. Гадаю, першим поштовхом для формування їх дружніх стосунків став науковий інтерес: обох цікавив прокурорський нагляд у специфічній галузі – залізничному транспорті. Цей науковий інтерес виник на основі особистого досвіду – життєвий шлях обох перед тим, привести в науку, водив складними шляхами залізничного транспорту. Але це свідчить ще про одну спільну рису обох людей – їх вірність та пристрасть до справи, яку вони любили. Разом із тим, вони не були консерваторами по натурі, вони могли вчасно роздивитись перспективні зміни, новації та миттєво відреагувати на них, що дозволяє назвати ще одну спільну їх рису – гнучкість думки. Схильність до новаторства

сприяла переорієнтації їх наукового інтересу в сторону судової влади. На багато років наукового життя це сфера стала найулюбленішою темою їх дискусій, свідками яких ми – їх учні – неоднаразово ставали. Тому зовсім невападковим став факт отримання Юрієм Євгеновичем державної відзнаки саме з опрацювання проблем судової реформи.

Приїзд Юрія Євгеновича до Харкова – як офіційного опонента при захисті дисертації, як доповідача на науковому заході чи просто як гостя з нагоди Дня народження свого друга в науці та по життю – для нашої кафедри завжди було святом. Разом з ним на кафедрі завітало тепле одеське сонце, аромат морського бризу і, звичайно ж, одеський гумор. Ці зустрічі завжди були дуже теплі і завжди розгорталася якась цікава наукова дискусія, за якою ми – молоді та досвідчені науковці, які робили перші кроки в науці – із захватом спостерігали, схоплювали кожен жест, кожную інтонацію... Яка неймовірна утрата для науки та для всіх нас...

Юрій Євгенович був надзвичайно людяним, поміркованим та надійним чоловіком. Він чи не єдиний зі всіх друзів Івана Єгоровича протягнув мені руку підтримки у той складний час, коли мені довелося продовжити справу мого вчителя. Це було надзвичайно важко, адже колектив нашої кафедри був не готовий до такої втрати. Але підтримка Юрія Євгеновича, його дружня порада у складних організаційних та адміністративних питаннях була безцінна. Він, як дуже поміркований керівник, вчасно підготував собі гідну зміну, м'яко спрямовуючи перші кроки в адміністративній роботі своєї учениці і сьогоднішньої очільниці кафедри, як мудра людина підтримував зміну назви кафедри, забезпечив наслідуваність та відповідь на виклики сучасності. Він сприяв формуванню наукових та особистих зв'язків між мною та Наною Мезенівною, які на сьогодні трансформувалися в дружбу, тим самим продовжуючи і розвиваючи справу своїх вчителів.

Тому сьогодні я можу висловити щирі слова захоплення мудрістю, талантом та особистими якостями Юрія Євгеновича Полянського та вдячності долі за можливість бути знайомою з ним та можливістю вважати його своїм надійним другом. Шкода, що не можу вже сказати це йому у вічі.... Світла пам'ять Людині, Педагогу, Науковцю, Адміністратору та Другу – Юрію Євгеновичу Полянському, який залишив помітний слід в історії Національного університету «Одеська юридична академія» та моему серці...

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВОЇ ВЛАДИ ТА СИСТЕМИ СУДОУСТРОЮ

Завальнюк В. В.,

*професор кафедри загальної теорії права та держави
Національного університету «Одеська юридична академія»,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України*

Іванчук В. Є.,

*асистент кафедри загальної теорії права та держави
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРАВОВИЙ СТАТУС СУДІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ ПРАВОТВОРЧОСТІ: АСПЕКТИ ПРАВОВОГО МОНІТОРИНГУ

Аналіз правового статусу, змісту судів України та реалізації в межах судової діяльності має важливе значення для пізнання та характеристики для правотворчої діяльності, тому що саме суди являються єдиними органами здійснення правосуддя в державі, їх діяльність спрямована перш за все на захист прав, свобод та законних інтересів суб'єктів права. Дослідження правового статусу судів України через призму правового моніторингу дасть можливість визначити місце та роль в системі суб'єктів правотворчості та механізму правотворчої діяльності, звичайно, що має вагоме теоретичне та практичне значення для вдосконалення правотворчої діяльності, підвищення рівня процесуально-суб'єктивних засад її здійснення, а також уточнення їх правотворчої компетенції в процесі здійснення правосуддя.

Актуальності зазначені питання набувають у світлі тих реформаційних та інтеграційних процесів, у полі яких на сьогодні перебувають майже всі сфери соціальної та державно-право-вої дійсності, в

тому числі і судова система України в цілому [1, с. 1]. Дане питання підлягає дискусії, яка виникає не лише серед юридичних шкіл нашої країни, а й в політиків, міжнародних експертів, соціологів, журналістів, представники кожної галузі надають оцінку нашій судовій системі і звичайно й механізму проведення судової реформи, із зазначенням позитивних та негативних наслідків її реалізації, правового статусу суддів та особливості здійснення правосуддя [4, с. 158].

Реформування системи судочинства в Україні, що відбувається у відповідності до положень Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016 року № 1401-VIII та Закону України «Про відновлення довіри до судової влади в Україні від 08.04.2014 року № 1188-VII, визначає доцільність активізації наукових досліджень проблем функціонування системи судочинства в Україні та вироблення ефективних шляхів його удосконалення. Н. М. Шульгача зазначає, що одним з основних завдань сучасної судово-правової реформи є реалізація демократичних ідей правосуддя, вироблених світовою практикою й наукою. У цьому зв'язку особливого значення набуває розробка концептуальних основ статусу суддів України, який відповідатиме міжнародним стандартам, оскільки виключно останні є носіями судової влади в державі. Особливо ці питання актуалізуються сьогодні, в період прийняття та оновлення судового та процесуального законодавства України. В свою чергу Л. Медведик зазначає, що правовий статус судових органів зазнає постійних змін і трансформацій. Положення, які регламентують цей процес на кожному його етапі, стають предметом наукових дискусій та досліджень [2, с. 561].

З'ясування правового статусу судів України в контексті їх правотворчої компетенції під час здійснення правосуддя та визначення місця судів України в системі суб'єктів правотворчості є ключовим питань в сучасній юриспруденції. Звичайно пов'язано з тим, що сучасний стан юридичної науки характеризується дефіцитом наукових досліджень правового статусу судів, їх правотворчої компетенції та визначення місця в системі суб'єктів правотворчості України.

В юридичній науці розуміння правового статусу, на думку Н. Д. Квасневської, зводиться до визначення положення суб'єкта в конкретних правовідносинах, сукупності його повноважень (прав та

обов'язків), а також положення в державі, суспільстві, на конкретному підприємстві або організації [3, с. 67]. Можна зазначити, що це характеризується вузьким розумінням сутності та змісту правового статусу, значно «багатоаспектніше» розкриває категорію «правовий статус» Н. М. Крестовська, зазначаючи, що вказана категорія виступає як юридично закріплене становище суб'єкта, до складу якого належать правосуб'єктність та юридична відповідальність [5, с. 204].

В юридичній літературі зазначені конкретні визначення «правового статусу суду». Зокрема, Н. Д. Квасневської, зазначає у своїй праці, що під адміністративно-правовим статусом судових органів розуміє закріплену в нормах адміністративного законодавства систему взаємопов'язаних та взаємообумовлених елементів, які визначають правове положення судів, а також інших судових органів (суддівського самоврядування, адміністрації суду, Вищої ради юстиції) в адміністративно-правових відносинах з іншими суб'єктами, між собою та визначають їх роль і призначення в системі державних органів [3, с. 67].

Розглянуті підходи наштовхують на думку про те, що правовий статус судів як суб'єктів правотворчості потребує його дослідження крізь призму проведення правового моніторингу, що включатиме в себе аналіз стану його правового закріплення, з одного боку, та встановлення особливостей практики реалізації – з іншого боку. Правовий статус судів як суб'єктів правотворчості: являє собою особливий комплекс правових компетентностей вказаних суб'єктів щодо детермінації правотворчої діяльності, подальшого впливу на неї та досягнення правотворчого результату; характеризується двоаспектним підходом розуміння, відповідно до якого, з одного боку, правовий статус суду визначає виключно фактичний статус суб'єкта у правовідносинах, характеризуючи його роль у правотворчості; визначає універсальність його впливу на правотворчість, що зумовлено місцем суду в судовій системі держави [4, с. 160].

Список використаних джерел:

1. Макаровець А. М. Адміністративно-правовий статус апарату суду в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2018. 24 с.

2. Медведик Л. Правовий статус судових органів України як суб'єктів юрисдикційних відносин. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2017. № 861. С. 560-566.

3. Квасневская Н. Д. Понятие и структура административно правового статуса судебных органов Украины. *Visegrad journal on human rights*. 2015. № 4/1. С. 66-71.

4. Кравчук К. Г. Правовий статус судів як суб'єктів правотворчості: правові аспекти моніторингу. *Альманах права*. Випуск 10. 2019. С. 157-162.

5. Крестовська Н. М., Матвеева Л. Г. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести : підручник. К. : Юрінком Інтер, 2015. 584 с.

*Кравченко М. О.,
доцент кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук, адвокат*

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ ЯК ОДИН З НАПРЯМІВ СУДОВОЇ РЕФОРМИ

Упродовж тривалого часу проблема корупції в Україні залишається однією з найбільш актуальних. Створюючи перепони для розвитку економіки та зміцнення держави, спричиняючи шкоду суспільним інтересам, вона все частіше стає предметом дискусій та обговорень. Як відзначається в Антикорупційній стратегії на 2020-2024 рр., найбільш пріоритетним напрямом боротьби з корупцією і для бізнесу (57% респондентів), і для населення (52% респондентів) є очищення від корупції саме судової системи (наступними за пріоритетністю (у порядку спадання) є сфера охорона здоров'я (38%), органи поліції та прокуратури (37%)) [1, с. 5].

В юридичній літературі неодноразово пропонувалися заходи протидії їй. До прикладу, шляхом: удосконалення конституційно-правового регулювання; оновлення законодавства про судоустрій та статус суддів; удосконалення кримінального судочинства; залучення громадськості до здійснення правосуддя; удосконалення порядку оцінки доказів; перегляд неправосудних рішень, які не оскаржує жодна із сторін процесу; удосконалення порядку прийняття судом заочного рішення тощо [2, с. 187].

Велика увага також приділяється антикорупційним стратегіям держави та антикорупційним програмам. Вважається, що саме вони зменшать рівень корупції в державі, адже є дорожньою картою для проведення важливих для суспільства реформ і скоординованої роботи всіх органів влади [3]. Нещодавно, 01.02.2023 р. Урядовий комітет з питань нацбезпеки, оборони та правоохоронної діяльності схвалив Державну антикорупційну програму на 2023-2025 рр. та рекомендував передати її на розгляд Кабінету Міністрів України. Не можна оминути той факт, що посли країн G7 та Європейського

Союзу висловили підтримку якнайшвидшому ухваленню Державної антикорупційної програми. Подібний вплив європейських інституцій не є новим, його можна прослідкувати в реформі системи судоустрою, функцій прокуратури, створення нових правоохоронних органів тощо (освіті, медицині та інших сферах життя).

Професор Ю. Є. Полянський щодо процесу створення Вищого антикорупційного суду зазначав: *«Прискоренню цих процесів (прим. – мається на увазі створення ВАКС) сприяють заклики закордонних політиків і особливо зарубіжних фінансових структур до Президента України та Верховної Ради України»* [4, с. 108].

На жаль, численні зміни законодавства, створення нових антикорупційних органів, запозичення європейського досвіду, дослідження цієї проблеми на науковому рівні не сприяло виправленню ситуації. Натомість, у 2022 р. ситуація навіть погіршилась: Україна отримала 33 бали у щорічному рейтингу «Індекс сприйняття корупції» (на один бал більше порівняно з 2021 р.) та посіла 116 місці зі 180 країн разом із такими державами як Алжир, Ангола, Замбія, Монголія, Сальвадор та Філіппіни. На бал гірше в ситуація в Домініканській Республіці, Кенії та Нігерії [5]. Вкрай прикро, що подібна ситуація склалася за рік, коли наша держава та все суспільство протистоїть викликам, обумовленим повномасштабною війною, яка триває вже майже рік.

Таким чином, ми можемо зробити висновок щодо недієвості усіх раніше запропонованих ідей та неефективності антикорупційних органів. Видається, що єдиним шляхом виправлення ситуації є невідворотність покарання за корупційні правопорушення та, напевно найголовніше, зміна свідомості суддів та зміна концепції сприйняття суддівської посади – не як джерело влади та збагачення, а як вкрай важливу для суспільства професію, яка разом з іншими (перш за все, разом з представниками адвокатури), має сприяти утвердженню в державі принципу верховенства права.

Список використаної літератури:

1. Антикорупційна стратегія на 2020-2024 рр. Вебсайт Національного агентства з питань запобігання корупції. URL: <https://>

nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/09/Antykoruptsijna-strategiya-na-2020-2024-roky-za-rezultatamy-publichnyh-obgovoren-08.09.2020.pdf

2. Скрамний Я. І. Особливості протидії корупції в судовій системі України. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2020. С. 184-188. <https://doi.org/10.5281/zenodo.4661904>

3. НАЗК 2.0. Антикорупційна політика – 2022: Антикорупційна стратегія до 2025 року, Державна антикорупційна програма та опитувальник Європейської Комісії. Вебсайт Національного агентства з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/nazk-2-0-antikoruptsijna-polityka-2022-antikoruptsijna-strategiya-do-2025-roku-derzhavna-antikoruptsijna-programa-ta-opytuvalnyk-yevropejskoyi-komisiyi/>

4. Полянський Ю. Є. Вищий антикорупційний суд: проблеми становлення. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 травня 2018 р.) У 2-х т. Т. 2 / відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 108-110.

5. Маятник боротьби з корупцією в Україні: крок вперед після кроку назад. *Transparency international Ukraine*. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org>

Нестерчук Л. П.,
*старший викладач кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

СУДОВА РЕФОРМА В УКРАЇНІ: ВИКОРИСТАННЯ ДЕЯКИХ ІСТОРИКО-АНАЛІТИЧНИХ ПІДХОДІВ

У процесі практичної реалізації судово-правової реформи в Україні та і її наукового обґрунтування логічно торкнутися проблем використання історичного методу дослідження.

Як прийнято розуміти, історичний метод пов'язаний зі змінами соціальних, економічних, моральних та культурних умов у суспільстві, з позицій яких оцінюється та продовжує оцінюватись те чи інше суспільне явище. Схожість та відмінність об'єктів при цьому виявляється через пізнання.

Так, законодавство та практика його застосування неминуче вибирають у собі попередній досвід людської цивілізації. До такої думки схилявся Ю. Є. Полянський у своїх наукових працях: «У державно-правовій сфері – це, перш за все, ті її етапи, коли в суспільну свідомість та практику стали поступово проникати демократичні принципи суспільного устрою та такі передові політико-правові ідеї, як верховенство права, правова держава, поділ влади, пріоритет прав та свобод людини над іншими соціальними цінностями» [1, с. 302]. Отже, слід зупинитись на деяких принципових моментах і на окремих деталях, що є важливими для сучасного етапу судової реформи в Україні.

Судово-правова реформа в Україні відбувається на протязі всього існування незалежної України. У «Концепції судово-правової реформи в Україні» від 28.04.1992 року було виписано умови і фактори, що впливають на необхідність проведення судово-правової реформи [2]. Зокрема перебудова судової системи, або судоустрою, як прийнято сьогодні зазначати, мала відбуватися на підставі втілення головної мети судово-правової реформи і формування, перед усім, незалежної судової влади, створення нового законодавства, вдосконалення форм судочинства.

Питання реформування судової системи та удосконалення судової влади займали одне з центральних місць у науковій діяльності професора Національного університету «Одеська юридична академія» – Ю. Є. Полянського. У своїх наукових працях він неодноразово висловлювався і позитивно, і с критикою відносно методів оновлення судоустрою України. І як нагорода за його плідну працю – цикл робіт «Комплекс наукових досліджень проблем судово-правової реформи в Україні у 2001-2011 роках» – Юрій Євгенович отримав Державну премію України у галузі освіти за 2012 рік.

Слід наголосити, зазначена Концепція вже стала історією у проведенні судової реформи в Україні. Необхідність судово-правової реформи була обумовлена і тим, що суди (на той час української республіки), вся система юстиції і чинне на час 1991-1992 років законодавство, яке регулювало діяльність правоохоронних органів, переживали глибоку кризу, викликану багатьма факторами, які негативно впливали на їх діяльність. Суди не завжди надійно охороняли права і свободи людини, являли собою важливий інструмент командно-адміністративної системи і змушені були бути провідниками її волі. Суд не мав влади, а влада безконтрольно користувалась судом. Судово-правова реформа повинна була привести судову систему, а також всі галузі права у відповідність із соціально-економічними та політичними змінами, що відбулись у суспільстві.

Головна ціль в результаті реформи була досягнута, і у ст. 6 Конституції України від 28.06.1996 року зазначено, що державна влада поділяється на законодавчу, виконавчу та судову. У ході реформи було прийнято низку законів: «Про статус суддів» (1992 року), який вперше зазначив, що суддя – носій судової влади і регламентував порядок зайняття посади судді; «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів» (1993 рік), яким визнано, що суд є органом судової влади і не відноситься до правоохоронних органів; «Про кваліфікаційні комісії, кваліфікаційну атестацію і дисциплінарну відповідальність суддів судів України» (1994 рік); «Про суддівське самоврядування», ним зазначено вперше утворення і існування суддівського самоврядування і його органів.

У 2001-2002 роках було запроваджено, так звану, «малу судову реформу», тому що влітку 2001 року спливав п'ятирічний термін, за

який мали утворити нову судову систему та модернізувати, прийняти нове законодавство, що регламентувало б роботу судової системи, тобто матеріальне й процесуальне законодавство. Цього зроблено не було й тому до старого законодавства, кодексів, що приймались ще у роки Радянського Союзу, було внесено зміни.

07.02.2002 року прийнято новий Закон України «Про судоустрій України», яким вперше регламентувалось наявність у судовій системі підсистеми господарських судів. Це був прорив. Вони утворювались на підставі принципу спеціалізації, що зазначався цим Законом. Закон увібрав в себе судову систему, статус суддів, суддівське самоврядування, кваліфікаційні комісії і необхідність у законах, про які ведеться мова вище, відпала, тому вони були скасовані Перехідними положеннями цього Закону.

Вже 10 травня 2006 року Указом Президента України було схвалено «Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів» [3], ідеї Концепції являють собою основу реформування різних інститутів судової влади. Концепція судівництва – другий акт подальшого розвитку організації та діяльності судів, судової системи. Але і цей акт не носив нормативний характер. Концепція визначила цілі, основні засади, напрями судової реформи тощо. Термін «судівництво», що застосований у Концепції, здивував певним чином правничу спільноту. «В Концепції використовуються усталені, узгоджені між юристами різних поколінь терміни – «судочинство», «правосуддя», «судова система» тощо. Відтак новий термін був заявленим, але не отримав необхідного розкриття та використання в самому документі, що могло би пролонгувати його входження в законодавчий і юридичний обіг», як зазначила О. З. Хотинська [4, с. 8]. О. Ф. Скакун пояснювала, що поняття «судівництво», по суті, введено замість поняття «судова система» [5].

У Концепції судівництва було вжито принцип побудови системи судів, як спеціалізація і територіальність, а також – інстанційність. В подальшому пропонувалось запровадити спеціалізацію судів із поділом на цивільні, кримінальні та адміністративні (підсистема господарських судів мала бути ліквідована і у системі цивільних судів, мали розглядатися господарські справи).

Наголошувалося, що існування військових судів не відповідає європейським стандартам, а отже, їх не повинно бути у судовій системі. Саме так і відбулося 07.07.2010 р.: було прийнято новий Закон України «Про судоустрій і статус суддів», який не передбачав існування військових судів у судовій системі і їх ліквідували за указом Президента України від 14 вересня 2010 року № 900/2010 «Про ліквідацію військових апеляційних та військових місцевих судів», але було запроваджено вищі суди, які утворили 3 ланку судоустрою [6].

Тут слід посперечатися, тому що в умовах воєнного стану в Україні мали б бути військові суди. Як, свого часу зазначав Ю. Є. Полянський, «...міжнародний досвід свідчить про те, що у більшості розвинутих країн, які мають сучасні збройні сили і які у той же час відомі своїми демократичними традиціями (США, Великобританія, Франція, Канада, Іспанія – всього близько 40) органи військової юстиції успішно діють і виконують завдання по зміцненню військової дисципліни та правопорядку. Постійним Комітетом Ради Європи з прав людини (м. Страсбург) у червні 2003 р. була взагалі визначена потреба органів військової юстиції, а щодо військових судів висловлена думка про те, що їх наявність в країні не суперечить Конвенції про захист прав людини і її основоположних свобод, а також зобов'язанням держав, які підписали цю конвенцію» [7]. Отже, сподіваюсь, що це питання в невдовзі буде розглянуте і військові суди будуть реанімовано. Всі військові справи і справи військового управління можуть бути передані на розгляд у цих судах.

Окрім того, Закон повністю запровадив підсистему адміністративних судів у системі судоустрою і в літку 2010 року була сформована підсистема адмінсудів, що запрацювала за спеціальним законодавством, зокрема, за Кодексом про адміністративне судочинство України, який теж був прийнятий у ході судової реформи у 2005 році.

Після революції гідності, 02.06.2016 року, приймається новий (третій) Закон України «Про судоустрій і статус суддів», який дещо змінив судову систему: місцеві суди стали окружними місцевими судами; апеляційні суди, стають судами, що утворюються в апеляційних округах. Існуючі до 2016 року вищі суди ліквідуються, але мають бути утворені Вищий антикорупційний суд і Вищий суд з питань інтелектуальної власності на підставі указу Президента України і Закону України «Про антикорупційний суд». Законодавство щодо

формування суду з питань інтелектуальної власності досі не є досконалим. Верховний Суд України розформований і утворено новий Верховний Суд з новою структурою, законодавчо врегульованою.

Сьогодні існує проект Закону «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» за 2911-IX від 07.02.2023, за яким ліквідується Господарський кодекс України на підставі того, що він дублює положення, зазначені у Цивільному кодексі України щодо комерційного права і саме господарських відносин[8]. Можливо й так. Бачу, що в умовах військового стану країна майже зруйнована і вбачається скрутність положення. Може статися так, що стане питання про зайвість підсистеми господарських судів і судоустрій побудується їх. Розгляд господарських справ може бути віднесено до цивільних судів, утворення яких передбачалось Концепцією судівництва саме з розглядом справ і у такий спосіб також.

Отже, як не критикувалися концептуальні положення, зазначені у Концепції судівництва та Концепції судово-правової реформи, вони все ж таки майже всі получили своє втілення у розвитку судової влади і її органів. Можна сказати, що історія повертається і здійснюється на новому витку.

Ю. Є. Полянський, спостерігаючи динаміку і сталість принципу історизму зазначав: «Якщо освіжити у пам'яті події, пов'язані з судово-правовою реформою IX століття, можна констатувати, що її завдання загалом збігаються з тими, що продекларовані нинішніми реформаторами: створення щодо незалежної судової системи, забезпечення змагальності судочинства, установа суду присяжних, підвищення ролі адвокатури та забезпечення її незалежності, зміна функцій прокуратури, а точніше їх обмеження. І все це, зрештою, було спрямоване на пристосування судової та прокурорської систем до «європейських стандартів» у їхньому тодішньому розумінні, хоча спочатку така мета не ставилася» [1, с. 302].

Список використаної літератури:

1. Использование историко-аналитического подхода в процессе судебной реформы в Украине. *Наукові праці Одеської на-*

ціональної юридичної академії МОН України, ОНЮА. Одеса, 2008. Т. 7. С. 302-307.

2. Концепція судово-правової реформи в Україні: від 28.04.1992 року. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2296-12/sp:max100#Text>

3. Концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів від 10 травня 2006 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361/2006?find=1&text=%D0%B3%D0%BE%D1%81%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%80#w1_1

4. Концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого судочинства в Україні відповідно до європейських стандартів в загальному контексті судової реформи. *Судова апеляція*. 2016. № 4. С. 6-16.

5. Скакун О. Ф. Основные понятия исходной материально-правовой субстанции «суд» и их соотношение. *Наукові праці НУ ОЮА*. 2011. Т. X. С. 69 – 79.

6. Про ліквідацію військових апеляційних та військових місцевих судів: указ Президента України від 14 вересня 2010 року № 900/2010 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/900/2010#Text>

7. Полянський Ю. Є. Військова юстиція в Україні: проблемні питання. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/15784>

8. Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період: проект Закону 2911-IX від 07.02.2023. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72707

Орленко А. І.,
*аспірант кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ СУДІВ ЯК ОДИН З НАПРЯМКІВ СУДОВОЇ РЕФОРМИ

Видатні науковці, які внесли значний вклад у розвиток юридичної науки за напрямом розробки питань судової влади, у своїх працях неодмінно пропонували напрямки удосконалення діяльності судів. Зокрема, погляди професора Ю. Є. Полянського, який присвятив своє життя науково-викладацькій практиці в Національному університеті «Одеська юридична академія», є актуальними й у контексті вивчення прогресивних тенденцій сьогодення.

Поняття «діджиталізація» (з англ. – оцифрування) уперше було використано у США у 1917 р. [1]. Загалом під ним розуміють проникнення цифрових технологій у всі сфери суспільного життя [2]. І, дійсно, сьогодні цей процес знайшов прояв у бізнесі, економіці, медицині, освіті, логістиці, у сферах управління державою та персоналом тощо. Зазнає впливу діджиталізації також і судова гілка влади.

Як зауважував професор Ю. Є. Полянський, судова реформа має на меті створення в країні неупередженого, справедливого та ефективно діючого суду [3, с. 365]. На нашу думку, «оцифрування» діяльності судів наразі виступає одним з напрямків судової реформи. Діджиталізація, як вбачається, суттєво сприятиме підвищенню ефективності організації та діяльності судів, їх наближенню до населення та підвищенню рівня довіри до них.

На сучасному етапі розвитку комп'ютерних технологій та Інтернет мережі діджиталізація у діяльності судів вже знайшла прояв у: 1) подачі позову та інших процесуальних документів за допомогою мережі Інтернет; 2) використанні засобів доказування в електронній формі; 3) проведенні судових засідань онлайн за допомоги платформ Meet, Zoom тощо; 4) перенесенні документообігу й діловодства в електронну форму; 5) доступі до матеріалів справи учасни-

кам процесу та іншим особам через Інтернет; 6) використанні електронних судових повісток тощо [4, с. 83]

Доцільно більш детально зупинитися на використанні електронних судових повісток як одному з механізмів реалізації права особи на належне процесуальне повідомлення, що є ключовим правом у будь-якому судочинстві. Зокрема, потребує уваги той факт, що 23.01.2023 р., Державною судовою адміністрацією було затверджено Порядок надсилання судових повісток, повідомлень і викликів учасникам судового процесу в електронній формі. Порядком уперше на законодавчому рівні закріплено визначення поняття «месенджер» як служба для обміну текстовими повідомленнями між мобільними або стаціонарними засобами користувачів через мережу Інтернет, яка має відповідний програмний додаток. Крім того, передбачено, що повістки за заявою учасника процесу першочергово надсилатимуться саме у месенджер. У випадку, якщо мобільний телефон особи не «прив'язаний» до месенджера, повістки як і раніше надходитимуть у формі SMS-повідомлень [5].

Звернемо увагу, що керівників апаратів місцевих та апеляційних судів було зобов'язано оприлюднити на вебсайтах судів, а також інформаційних стендах у приміщеннях судів інформаційні повідомлення щодо цього нововведення. З подібними оголошеннями можна, до прикладу, ознайомитися на вебсайтах адміністративних судів [6, 7].

Зауважимо, державним підприємством «Інформаційні судові системи» наразі завершується розробка сервісу щодо автоматичного надсилання судами повісток за допомоги месенджеру Viber. Впровадити цей сервіс заплановано не пізніше 10.02.2023 р. [5].

На нашу думку, питання щодо вибору месенджеру потребує більш поглибленого дослідження. Так, у 2019 р. найбільшою популярністю користувалися два месенджери – Viber та Facebook, за ними з істотним відривом знаходилися Telegram, Skype, WhatsApp і Google Hangouts [7]. У 2022 р. ситуація дещо змінилася: Telegram було визнано одним з найбільш популярних месенджерів у всій Європі [8]. У зв'язку з цим вважаємо, що ідея використання Viber є вкрай позитивною, проте потребує розгляду перспектива надсилання у майбутньому повідомлень за допомоги й інших месенджерів – Telegram або WhatsApp.

Не можна оминати й той факт, що потребуватиме доповнення ст. 124 Кодексу адміністративного судочинства України «Повістки», яка стосовно засобів електронного зв'язку містить згадку лише щодо електронної пошти.

З урахуванням вищевикладеного, пропонуємо додати п. 3 до ч. 3 ст. 124 КАС України наступними положеннями:

«3. Судовий виклик або судове повідомлення учасників справи, свідків, експертів, спеціалістів, перекладачів здійснюється:

3) за наявності відповідної заяви учасника процесу – шляхом надсилання повістки у месенджер».

Список використаної літератури:

1. Daniel K. Brennan D. Digitalization. URL: <https://.com/doi/full>
2. Савон К. В. Поняття «діджиталізація» в контексті цифрового уряду. *Актуальні проблеми політики*. 2021. Вип. 67. С. 107-111.
3. Полянський Ю. Є. Деякі питання формування суддівського корпусу в Україні. *Правове життя сучасної України*: Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 1. С. 365-367.
4. Рудюк В. С. Диджиталізація в сучасному судочинстві. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2020. № 2 (20). С. 82-85.
5. Порядок надсилання судових повісток, повідомлень і викликів учасникам судового процесу в електронній формі: Наказ Державної судової адміністрації України 23.01.2023 р. № 28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0028750-23#Text>
6. Вебсайт П'ятого апеляційного адміністративного суду. URL: <https://5aa.court.gov.ua/sud4854/pres-centr/news/1375892/>
7. Вебсайт Шостого апеляційного адміністративного суду. URL: <https://www.6aas.gov.ua/ua/>
8. Telegram став найбільш популярним месенджером у Європі. *Speka.media*. 29.12.2022. URL: <https://speka.media/telegram-stav-samim-populyarnim-mesendzerom-u-jevropi-9q6rkv>

Остафійчук Л. А.,
доцент кафедри процесуального права
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича,
кандидат юридичних наук, доцент

ЧИ ЗМОЖЕ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ СТАТИ МОРАЛЬНИМ ЛІДЕРОМ СПРАВЕДЛИВИХ РОЗГЛЯДІВ СУДОВИХ СПРАВ?

В цивілізованому суспільстві суду належить центральне місце у всій правовій системі. Суд уособлює істинне право, істинну справедливість. Чим вище роль та авторитет суду і правосуддя в цілому та більшою самостійністю і незалежністю володіє суд, – тим вище в країні рівень законності і демократії.

Водночас світ захоплюється можливостями штучного інтелекту (далі – ШІ). Вже існують юридичні компанії, які розробляють, наприклад, програми для прогнозування результату судової справи. Цей напрям користується попитом та допомагає адвокату у його роботі, як стверджують самі розробники. У Пекіні судді-роботи беруть активну участь у судовому процесі. У Китаї офіційно в онлайн-центрі інтернет-суду відбувається розгляд справи за участі штучного інтелекту [1, с. 329]. Нещодавно колумбійський суддя використав штучний інтелект ChatGPT для вирішення справи. Згідно з рішенням суду від 30 січня 2023 року, суддя Хуан Мануель Паділья Гарсія, який головує в першому окружному суді м. Картахена, сказав, що використовував інструмент ШІ для постановки юридичних питань щодо справи та включив відповіді на нього у своє рішення [2].

Прибічники заміщення суддів ШІ виходять з того, що останньому не потрібні ані відпочинок, ані заробітна плата, натомість отримаємо неупередженого, непідкупного суддю, який з великою швидкістю (що дорівнює продуктивності) вирішує справи по суті. При цьому, роль судді примітивізується до аналізатора даних, які йому надають сторони по справі. Врешті, ми отримуємо «ідеальне рішення», яке базується на чітких алгоритмах [3, с. 51].

Крім цього, Європейська комісія з питань ефективності правосуддя (CEPEJ) Ради Європи прийняла перший європейський документ,

який встановлює етичні принципи, пов'язані з використанням ШІ у судових системах, серед яких принцип прозорості, неупередженості та справедливості, суть якого полягає у тому, щоб зробити методи обробки даних доступними та зрозумілими, дозволити зовнішній аудит. Європейська комісія, зокрема, вказує на те, що застосування ШІ у сфері правосуддя сприятиме підвищенню ефективності та якості судочинства, але повинно здійснюватися відповідально, з дотриманням основних прав, гарантованих Європейською конвенцією про права людини та Конвенцією Ради Європи про захист персональних даних [4].

Дійсно, ChatGPT дає можливість користувачам ставити запитання або розповідати історії, а бот відповідатиме на них релевантними, природними відповідями й темами. Інтерфейс імітує людську розмову, створюючи природну взаємодію з ботом. Проте, у чату немає свідомості, жодна його версія не має розуму. Це всього-на-всього гарна технологія. По факту це модель, яка вміє передбачати наступне слово чи фразу «співрозмовника». Аби генерувати текст із ChatGPT, потрібно бути експертом у своїй сфері, щоб можна було перевіряти факти та надавати правдиву інформацію [5]. З цього слідує, що в будь-якому разі застосування ШІ при розгляді судової справи відповідальна особа має перевіряти правильність відповіді на поставлене запитання (а фактично законність і обґрунтованість рішення). Отже виникає питання: чи взмозі ШІ реально вирішувати справу?

Відповідно до ч. 1 ст. 2 Закону України «Про судоустрій та статус суддів», суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд. Це є його основним завданням. Частина 1 ст. 7 «Право на справедливий суд» цього ж Закону гарантує кожному захист його прав, свобод та інтересів у розумні строки незалежним, безстороннім і справедливим судом, утвореним законом. Отже, шляхом прийняття справедливого рішення суддя бореться з проявами несправедливості.

У Бангалорських принципах поведінки судді зазначено, що суддя повинен виконувати свою професійну функцію незалежно, виходячи виключно з оцінки фактів, відповідно до свідомого розуміння права, незалежно від стороннього впливу, спонукання, тиску, загроз чи втручання, прямого чи опосередкованого, що здійснюється з будь-якої сторони та з будь-якою метою [6].

Незалежність суддів не обмежується рамками чисто правових приписів, а включає моральні вимоги щодо додержання професійного обов'язку поза залежністю від будь-яких впливів та втручань. Тому, судова незалежність містить у собі як правові, так і моральні вимоги. З позиції етичних вимог, особливість професії і службового стану судді полягає в наявності морального права вирішувати долю інших людей. Наділення правом бути суддею означає суспільну довіру до нього [7, с. 110, 117].

Принцип незалежності суддів полягає у створенні суддям умов для здійснення правосуддя, за яких вони могли б розглядати справи і приймати рішення відповідно до Конституції, законів та інших правових актів, керуючись своїм внутрішнім переконанням і правосвідомістю, заснованими на дослідженні всіх обставин справи у сукупності [8, с. 58].

При оцінці суддею суперечливих доказів, які є у його розпорядженні, а також при тлумаченні ним суперечливих за змістом правових норм, які застосовуються при розгляді справи, найважливіше значення має суддівський розсуд. На думку Ю. Є. Полянського, яку ми поділяємо, суддівський розсуд збігається з внутрішнім розумінням незалежності судді, а не лише від його забезпечення, захисту від зовнішнього неправомірного впливу [9, с. 82]. Право на суддівський розсуд може бути пов'язано з правом на індивідуальне тлумачення норм законодавства, на підставі чого у судді виникає переконання у правильності обраної ним правової позиції.

У сучасній науці є два погляди на можливості ШІ у судівництві та його етичної складової. Зокрема, О. О. Кармаза і Т. В. Федоренко вважають ШІ майбутнім судового процесу, який змінить філософію та правову природу здійснення судочинства, дозволить адаптувати юридичні процеси під розвиток суспільних відносин, які існують на час його запровадження, але з дотриманням моральних та процесуальних норм щодо застосування різних проявів штучного інтелекту в юридичному процесі. Разом із тим людина має контролювати використання штучного інтелекту в судочинстві та нести відповідальність [10, с. 23]. Однак Л. В. Токар вважає, що ШІ не може, ані почути людину, ані почути право. Для нього будь-яка інформація постає в якості символів, внутрішнє значення яких залишається недосяжним. ШІ не може бути притаманна воля. Її заміняє програмна заданість. ШІ не

має власних переконань, отже рішення машини буде опосередковане думками суддів, які раніше приймали рішення у подібних справах. А ототожнювати формальне зіставлення подібного із власним рішенням аж ніяк не можна [3, с. 51–53]. Тут і втрачається принцип, згідно якого суддя має розглянути справу безсторонньо і неупереджено, а отже втрачається сама думка про справедливий судовий розгляд справи.

Справедливе рішення має бути вмотивованим. Одне із завдань вмотивованого рішення – усунення всіх суперечностей і сумнівів, що демонструє що сторони почуті. Зрештою суддя приймає рішення на основі внутрішнього переконання – яке є особливим станом правосвідомості судді пов'язаного із життєвим досвідом і його інтелектуальною сферою, який не може бути отриманий ззовні у готовому вигляді, не може бути колективним, оскільки він обов'язково має бути винесений самим суб'єктом. Іншими словами внутрішнє переконання не можна запрограмувати.

У своїй неупередженості ІІІ перевершує суддю, але неупередженість не тотожна відсутності переконань як таких. За своєю сутністю ІІІ – це галузь комп'ютерних наук, яка є спробою відтворити або хоча б змодельовати людський розум в машинах. Тому, на сучасному етапі ІІІ не може приймати справедливих судових рішень, у нього відсутня правосвідомість, внутрішнє переконання, він не наділений моральними якостями, хоча для ІІІ й намагаються виписати етичні принципи його роботи. Наразі, лише повноцінний судовий розгляд справи, який має чітку, детально врегульовану процесуальну форму є найкращим способом вирішення спорів та встановлення істини. Однак його застосування можливе лише тоді, коли судді забезпечена реальна незалежність, коли він приймає судові рішення керуючись верховенством права, на основі доказів, що були досліджені в процесі розгляду справи, за власним переконанням, по совісті і справедливості, і вільний від будь-якого тиску ззовні, в тому числі від інших рішень судів, навіть у подібних справах.

Список використаної літератури:

1. Тимошенко Є. А. Штучний інтелект як суб'єкт права інтелектуальної власності. *Часопис Київського університету права*, 2020. № 4. С. 328–332.

2. Колумбійський суддя використав штучний інтелект ChatGPT для вирішення справи. *Юридична газета online*. 06 лютого 2023. URL:<https://yur-gazeta.com/golovna/kolumbiyskiy-suddya-vikoristav-shtuchniy-intelekt-chatgpt-dlya-virishennya-spravi.html>

3. Токар Л. В. Суддя VS штучний інтелект. *Українське суспільство в пошуках відповідей на виклики сучасності: світоглядний рівень осмислення* : матер. Всеукр. наук.-теоретич. конф. (м. Одеса, 18–19 черв. 2020 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова; відп. ред. М. Р. Аракелян. – Одеса : Фенікс, 2020. – С. 50 – 53.

4. Європейська комісія з питань ефективності правосуддя Ради Європи. URL: https://www-coe-int.translate.goog/en/web/cepej/cepej-european-ethical-charter-on-the-use-of-artificial-intelligence-ai-in-judicial-systems-and-their-environment?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc

5. Краковецький О. Перегони штучного інтелекту: що таке ChatGPT і кому він може стати в пригоді. А в яких галузях наразі не варто йому надто довіряти. 7 січня 2023. URL: <https://mind.ua/openmind/20252628-peregoni-shtuchnogo-intelektu-shcho-take-chatgpt-i-komu-vin-mozhe-stati-v-prigodi?fbclid=IwAR1VcqhvyJVSLuAJMUyD4AFHrY6SRgPYlMpgbqXe-057c1lFES3Gnpd1GY0>

6. Бангалорські принципи поведінки судді від 19.05.2006 р., схвалені Резолюцією Економічної та Соціальної Ради ООН 27.07.2006 р. № 2006/23. URL:http://crimcor.rada.gov.ua/komzloch/control/uk/publish/article;jsessionid=FDBFB35CEA772BBA6DDE038AA3B87E38?art_id=48076&cat_id=46352

7. Городовенко В. В. Проблеми становлення незалежної судової влади в Україні: монографія. К. : Фенікс, 2007. 224 с.

8. Юзікова Н. С. (2007). Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. К. : Істина, 58.

9. Полянський Ю. Є. Незалежність судді – правова і соціальна цінність. *Наукові праці НУ ОЮА*, 2011. С. 80 – 90.

10. Кармаза О. О., Федоренко Т. В. Принципи штучного інтелекту в правосудді України. *Право і суспільство*, 2021. № 2. С. 18–24. DOI

Свида О. Г.,
*доцент кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»,
доцент, кандидат юридичних наук, адвокат*

ОКРЕМІ ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ УТВОРЕННЯ АБО ЛІКВІДАЦІЇ СУДІВ

На сучасному етапі продовжується розбудова України саме як правової держави, навіть не зважаючи на те, що це відбувається за умов війни. І хоч обставини надто складні, процес вдосконалення законодавства не зупиняється, відбувається розробка принципово нових нормативно-правових актів, вносяться зміни і доповнення до чинних, але всі новації повинні оцінюватися з позиції верховенства права.

Це особливо стосується питань організації та діяльності судової влади, оскільки загальноприйняті міжнародні стандарти її функціонування є незмінними, навіть за умов воєнного стану. Утворення або ліквідація судів так само повинно відбуватися з урахуванням положень міжнародно-правових актів, що стосуються цієї сфери.

Варто зауважити, що сам механізм утворення або ліквідації судів вже декілька разів зазнавав змін. Зокрема, ч. 2 ст. 20 Закону України «Про судоустрій» від 7 лютого 2002 року № 3018-III [1] було встановлено, що «суди загальної юрисдикції утворюються і ліквіднуються Президентом України відповідно до цього Закону за поданням Міністра юстиції України, погодженим з Головою Верховного Суду України або головою відповідного вищого спеціалізованого суду». Відповідно до ч. 1 ст. 19 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 року № 2453-VI в його первинній редакції, було передбачено, що «суди загальної юрисдикції утворюються і ліквідовуються Президентом України за поданням Міністра юстиції України на підставі пропозиції голови відповідного вищого спеціалізованого суду» [2], тобто було відтворено значною мірою положення закону 2002 року. У 2015 році Закон України «Про судоустрій і статус суддів» було викладено у новій редакції відповідно до Закону

України «Про забезпечення права на справедливий суд» від 12 лютого 2015 року № 192-VIII [3] і було передбачено, що «Суди загальної юрисдикції утворюються, у тому числі шляхом реорганізації, та ліквідовуються Президентом України на підставі пропозиції Державної судової адміністрації України». В чинному Законі України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року встановлено, що суд утворюється, реорганізовується і ліквідовується законом. Проект закону про утворення, реорганізацію чи ліквідацію суду вносить до Верховної Ради України Президент України після консультацій з Вищою радою правосуддя (чч. 1-2).

Якщо порівнювати останній варіант із попередніми, то можна зробити висновок, що систему судоустрою України віднести до т.зв. жорсткого типу, оскільки у кожному випадку утворення, реорганізації чи ліквідації суду повинен прийматися закон. Як недолік такої системи розглядається укладений порядок, що дуже часто займає тривалий проміжок часу. З іншого боку, утворення, реорганізації чи ліквідації суду саме відповідно до закону розглядається як додаткова гарантія незалежності судової влади, оскільки має складові як щодо захисту від втручання у здійснення правосуддя, так і гарантії організаційного характеру – захист від безпідставної ліквідації (реорганізації) суду. Із цього погляду чинний порядок є значно кращим за попередні.

Так само законом врегульовано підстави для утворення (реорганізації) чи ліквідації судів. У Законі про судоустрій 2002 року це були «зміна адміністративно-територіального устрою, передислокація військ або реорганізація Збройних Сил України, зміна визначеної цим Законом системи судів, а також інші підстави, передбачені законом» (ч. 3 ст. 20). У Законі 2010 року в первинній редакції – зміна визначеної цим Законом системи судів, потреба поліпшити доступність правосуддя або зміна адміністративно-територіального устрою (ч. 3 ст. 19), у редакції цього Закону 2015 року до вказаних вище додалася нова – необхідність оптимізації видатків державного бюджету. Увесь перелік підстав для утворення (реорганізації) чи ліквідації судів, визначений у 2015 році був відтворений і в Законі від 2 червня 2016 року (ч. 4 ст. 19).

Тут варто зауважити, що підставами для утворення, реорганізації чи ліквідації суду є зміна визначеної законом системи судів або

зміна адміністративно-територіального устрою, то особливих проблем ні з теоретичної, ні з практичної точок зору у застосуванні цих положень закону не виникало і вони досить успішно реалізовувалися. Зокрема, це ми могли спостерігати, наприклад, коли були ліквідовані військові суди, утворений Вищий антикорупційний суд (зміна визначеної законом системи судів), коли були ліквідовані районні у місті суди та утворено один міський суд у Вінниці (зміна адміністративно-територіального устрою) тощо.

Водночас є певні складності із застосування на практиці таких підстав, як потреба поліпшити доступність правосуддя та необхідність оптимізації видатків державного бюджету, оскільки вони мають значною мірою більш оціночний характер, а об'єктивних критеріїв їх застосування на теперішній час не вироблено.

В розрізі досліджуваного питання значного резонансу набув Закон України «Про ліквідацію Окружного адміністративного суду міста Києва та утворення Київського міського окружного адміністративного суду» від 13 грудня 2022 року № 2825-IX [4], оскільки метою Законопроекту № 5369 від 13.04.2021, як вказується у Пояснювальній записці, є необхідність «забезпечення доступності правосуддя, права громадян на розгляд їх справ незалежним і безстороннім судом та підвищення рівня довіри до судової гілки влади» [5]. Досить звичним та більш традиційним уявленням до такої підстави утворення чи ліквідації судів як «потреба поліпшити доступність правосуддя» було б, наприклад, збільшення кількості апеляційних округів та, відповідно, збільшення кількості апеляційних судів, утворення двох судів, замість одного и т.п. Застосування ж «потреби поліпшити доступності правосуддя» як підстави для ліквідації вказаного суду (і не лише саме його) внаслідок наявності зауважень до роботи конкретних суддів є надто спірним з низки причин.

Уявляється, що принцип верховенства права передбачає, що норма закону має застосовуватися саме з тією метою, з якою вона передбачена і саме з цих позицій повинні аналізуватися ті чи інші правові акти, тобто повинен проводитися телеологічний аналіз норми закону. До речі, такий підхід широко використовується в практиці Конституційного Суду України. У ситуації з ліквідацією Окружного адміністративного суду міста Києва явно прослідковується, що від-

повідний Закон було прийнято саме з метою звільнення суддів, які в ньому працюють, а не з метою поліпшити доступність правосуддя. Навіть якщо погодитися якоюсь мірою з таким кроком, зважаючи на скандальність багатьох рішень, що виносилися у цьому суді, схвалення означеного підхід фактично «фундаментує» усю майбутню практику ліквідації судів задля звільнення суддів, що є вкрай небезпечним з точки зору гарантій незалежності судової влади.

Далі, фактично Законом від 13 грудня 2022 року № 2825-IX передбачено ліквідувати один суд, а замість нього утворити інший. Водночас, якщо ретельно проаналізувати правовідносини, що мають місце у цьому разі, то по суті, відбулося перейменування, оскільки утворюється аналогічний орган із такою самою внутрішньою побудовою, аналогічним штатним розписом та такими самими функціями. Корисним у цьому випадку є посилання на Постанову Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду у справі 910/7966/21 від 27 липня 2022 року, в якій вказується «правова природа договору не залежить від його назви, а визначається з огляду на зміст» (п. 6.10.) [6]. Аналогічний підхід повинен застосовуватися і в цьому випадку, при оцінці ліквідації одного суду й утворення замість нього іншого. Більш вдалим варіантом, на наш погляд, була б ліквідація Окружного адміністративного суду міста Києва та утворення замість нього двох адмінсудів, юрисдикція яких поширювалася б на місто Київ, як це колись передбачалося Указом В. Ющенка № 922/2008 від 13 жовтня 2008 року [7] (передбачалося утворення Центрального та Лівобережного адмінсудів м. Києва).

Окрім того, вважаємо, що слід відійти від практики лаконічного видання актів з питань утворення, реорганізації чи ліквідації судів, оскільки якщо в Законі України «Про судоустрій і статус суддів» встановлено вичерпний перелік для цього, то й текст відповідного закону щодо утворення, реорганізації чи ліквідації суду повинен містити посилання на конкретну підставу прийняття такого закону.

Список використаної літератури:

1. Про судоустрій: Закон України від 2 лютого 2002 року № 3018-III. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3018-14#Text>

2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 7 липня 2010 року № 2453-VI. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2453-17#Text>

3. Про забезпечення права на справедливий суд: Закон України від 12 лютого 2015 року № 192-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/192-19#n834>

4. Про ліквідацію Окружного адміністративного суду міста Києва та утворення Київського міського окружного адміністративного суду: Закон України від 123 грудня 2022 року № 2825-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2825-IX#Text>

5. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про ліквідацію Окружного адміністративного суду міста Києва та утворення Київського міського окружного адміністративного суду». *Верховна Рада України*. URL: <https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=71646&pf35401=546001>

6. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду у справі 910/7966/21 від 27 липня 2022 року. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=105562703&red=1000039345a39f6d8c5db327026471fd9e7e90&d=5>

7. Питання мережі та кількісного складу суддів адміністративних судів України: Указ Президента України від 13 жовтня 2008 року № 922/2008. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/u922_08?an=7&red=2008_10_13

Смирнов М. І.,
*доцент кафедри кримінального процесу,
детективної та оперативно-розшукової діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук, доцент*

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТА ПЕРЕГЛЯД АРХІТЕКТУРИ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ ПРАВОСУДДЯ В КОНТЕКСТІ СТВОРЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО МІЖНАРОДНОГО ТРИБУНАЛУ AD NOS ЩОДО ЗЛОЧИНУ АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Неприхована агресивна політика російської федерації (далі – країна-агресор) проти України, розпочатий та підтримуваний в Україні з 2014 р. країною-агресором збройний конфлікт, анексія Кримського півострова, окупація частин Донецької і Луганської областей та повномасштабне військове вторгнення в Україну 24 лютого 2022 р. створили нові безпрецедентні виклики для національної правоохоронної та судової системи, міжнародної системи правосуддя, які потребують комплексного дослідження спроможності національної правоохоронної та судової системи, а також системи міжнародної кримінальної юстиції з розслідування, притягнення до відповідальності та покарання країни-агресора за найтяжчі міжнародні злочини скоєні в Україні.

Масштаби і серйозність злочинів, скоєних країною-агресором є безпрецедентними в історії України, тому вся національна правоохоронна та судова система постала перед складним завданням збирання доказів та розслідування найтяжчих міжнародних злочинів проти українського народу.

Початок повномасштабного військового вторгнення країни-агресора в Україну спровокував нові дискусії на тему ратифікації Україною Римського статуту Міжнародного кримінального суду (англ. Rome Statute of the International Criminal Court, далі – Римський статут)[1], особливостей співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом (англ. International Criminal Court, далі – МКС), його можливостей щодо притягнення до відповідальності країни-

агресора за злочин агресії, злочин геноциду, злочини проти людяності та воєнні злочини. Активно дискутується питання створення та діяльності спеціального міжнародного трибуналу *ad hoc* (далі – СМТ) щодо злочину агресії проти України, як реального механізму притягнення до відповідальності країни-агресора.

Слід констатувати, що станом на сьогодні МКС є найбільш досконалою інституційною моделлю з нині діючих органів міжнародного кримінального правосуддя. Визнання юрисдикції МКС (не лише спеціальної юрисдикції через п. 3 ст. 12 Римського статуту) для України є реальною можливістю на міжнародному рівні притягнути до відповідальності топ посадовців країни-агресора за злочини, скоєні в Україні. В той же час, МКС не має юрисдикції щодо розслідування основного злочину – злочину агресії проти України, який породив всі інші злочини цієї жахливої війни.

Злочин агресії не може бути розслідуваний за допомогою МКС в силу існуючих обмежень. Якщо країна не є державою-учасницею МКС, вона виключається з його юрисдикції з розслідування та притягнення до відповідальності за злочин агресії, незалежно від того, чи є вона жертвою агресії, чи агресором. Винятком з цього є звернення з боку Ради Безпеки ООН. З урахуванням того, що країна-агресор має право вето на рішення Ради Безпеки ООН, таке звернення майже неможливо. В такому випадку МКС не матиме юрисдикції у розслідуванні злочину агресії проти України.

Жодна з існуючих міжнародних судових інституцій (МКС, Міжнародний суд ООН, Європейський суд з прав людини) не мають юрисдикції щодо розслідування та притягнення до відповідальності за злочин агресії проти України. Саме неможливість системи міжнародного правопорядку відреагувати на найтяжчі міжнародні злочини у минулому стала підставою для створення міжнародних трибуналів і спеціальних судових органів (Нюрнберзького, Токійського, Міжнародних кримінальних трибуналів щодо колишньої Югославії та Руанди та інших).

Слід нагадати, що злочин агресії, а саме застосування збройної сили державою проти суверенітету, територіальної недоторканності або політичної незалежності іншої держави, або будь-яким іншим чином, несумісним зі Статутом ООН був передбачений резолюцією

Генеральної Асамблеї ООН ще в 1974 році. Більш того, ця резолюція встановлює розширений перелік дій, які є агресією, під який підпадають дії країни-агресора не лише після повномасштабного вторгнення, але й із 2014 року.

Злочин агресії має особливий режим юрисдикції, як окремий від інших злочинів передбачених Римським статутом, таких як геноцид, злочини проти людяності та воєнні злочини. За всіма найтяжчими злочинами, що скоєні в Україні країною-агресором стоїть один найбільший – так званий материнський злочин агресії, який порушує фундамент міжнародного права та має наслідком всі інші порушення. Це найперший злочин, який тягне за собою всі інші. Без агресії не було б воєнних злочинів, злочинів проти людяності та геноциду.

Якщо не створити СМТ, існує великий ризик того, що нікого з вищого політично-військового керівництва країни-агресора не буде притягнуто до відповідальності за злочин агресії проти України. Якщо діюча система міжнародного правопорядку не може відповісти на найтяжчий міжнародний злочин проти України – злочин агресії, тоді необхідно її реформувати, переглянути архітектуру міжнародної системи правосуддя та запропонувати спеціальний механізм з притягнення до відповідальності країни-агресора.

Тому пропонується створення СМТ щодо злочину агресії країни-агресора проти України, діяльність якого буде пов'язана із розслідуванням незаконного вторгнення з боку країни-агресора на територію України, як суверенної держави та спрямована на притягнення до відповідальності найвищого політично-військового керівництва країни-агресора. Без права кримінального переслідування цих осіб немає великого сенсу у створенні СМТ.

Особисто путін, уряд та інше політично-військове керівництво країни-агресора свідомо і цілеспрямовано планували, готували, ініціювали і здійснили акт агресії проти України, порушили основоположні принципи територіальної цілісності та політичної незалежності шляхом розвитку державної та військової політики щодо агресії. СМТ повинен мати юрисдикцію щодо фізичних осіб, які здійснюють ефективний контроль або безпосередньо керують політичними чи військовими діями країни-агресора. Мова йде саме про путіна та вище політично-військове керівництво країни-агресора. Саме вони

планували, готували та розпочали найбільшу війну у Європі з часів Другої світової, віддавали злочини накази про початок війни та її продовження. Офіційний статус глави держави чи іншої посадової особи країни-агресора, не звільнятиме таку особу від індивідуальної кримінальної відповідальності та не пом'якшувати покарання.

Довести злочин агресії проти України простіше, ніж, наприклад, злочин геноциду. Агресія проти України очевидна. У відкритих джерелах є всі докази того, що агресію було здійснено країною-агресором за вказівкою путіна. Дискутуються питання щодо процедури та механізму створення СМТ. Пропонуються дві альтернативні можливості створення СМТ, зокрема: 1) внаслідок об'єднаної універсальної юрисдикції держав; 2) внаслідок територіальної юрисдикції та згоди України, де агресія заборонена ст. 437 Кримінального кодексу України. Схвалення Генеральної Асамблеї ООН суттєво підкріпить легітимність такого механізму та буде мати важливе значення для характеристики СМТ як того, що діє всієї міжнародної спільноти.

Створення СМТ на додачу до МКС для розслідування та притягнення до відповідальності за злочин агресії проти України дозволить усунути прогалини юрисдикції у чинному міжнародному кримінальному законодавстві. Створення та діяльність СМТ має ґрунтуватися на засадах, стандартах та процедурах, передбачених Римським статутом для МКС. СМТ повинен мати юрисдикцію для проведення розслідування та покарання вищого політично-військового керівництва країни-агресора, має розслідувати та засудити злочин агресії проти України не тільки після 24 лютого 2022 року, а й з лютого 2014 року, відповідно до визначення злочину агресії, як це передбачено ст. 8 bis Римського статуту.

СМТ буде мати юрисдикцію лише щодо злочину агресії проти України, а за допомогою МКС можливо буде провести розслідування та притягнути до кримінальної відповідальності винних за геноцид, злочини проти людяності та воєнні злочини тих, хто віддавав злочинні накази. СМТ буде підтримувати та доповнюватиме роботу МКС, уникаючи будь-якого дублювання його функцій та юрисдикції. Важливо розуміти, що одночасно та паралельно із розслідуванням за допомогою МКС найтяжчих міжнародних злочинів, скоєних в Україні (злочин геноциду, злочини проти людяності та воєнні зло-

чини) необхідно створення СМТ для розслідування злочину агресії, тому що іншого міжнародно-правового механізму наразі не існує.

Практика притягнення до відповідальності за злочин агресії майже відсутня. Історія міжнародного кримінального правосуддя знає лише єдиний випадок, коли злочин агресії розглядався на міжнародному рівні та за нього було притягнуто до відповідальності керівництво держави. Це Нюрнберзький трибунал, що відбувся в 1946 році. Але перші кроки в створенні СМТ щодо злочину агресії країни-агресора проти України вже зроблені. Створення СМТ підтримали парламентські асамблеї Ради Європи, ОБСЄ та НАТО, парламенти України, Литви, Естонії, Чехії, Нідерландів. Більш того, 19 січня 2023 року Європейський парламент більшістю голосів ухвалив резолюцію на підтримку створення «спеціального додаткового трибуналу» для засудження злочину агресії проти України, що був скоєний політично-військовим керівництвом країни-агресора та її союзників.

З метою притягнення до відповідальності та покарання вищого політично-військового керівництва країни-агресора за найтяжчі міжнародні злочини скоєні в Україні необхідним є одночасна та паралельна реалізація двох механізмів: 1) механізм СМТ для розслідування та притягнення до відповідальності за злочин агресії; 2) механізм МКС для розслідування та притягнення до відповідальності за злочин геноциду, злочини проти людяності та воєнні злочини.

Створення та діяльність СМТ щодо злочину агресії проти України, слід розглядати як реальний механізм для розслідування, притягнення до відповідальності та покарання вищого політично-військового керівництва країни-агресора за найтяжчий міжнародний злочин. Лише СМТ дасть змогу відновити справедливість і покарати всіх винних у жахливих злочинах, спричинених найбільшою війною у Європі з часів Другої світової.

Список використаної літератури:

1. Римський Статут Міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text.

Стрельцов Є. Л.,
*завідувач лабораторії «Інновації в сфері кримінальної юстиції»
Національного університету «Одеська юридична академія»,
доктор юридичних наук, доктор теології, професор,
член-кореспондент Національної академії правових наук України*

СУДОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ У РЕАЛІЗАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

В цілому, кримінальна політика – це, в першу чергу, діяльність держави з захисту громадян, суспільства, свого функціонування від кримінальних правопорушень, підтримання встановленого правопорядку. Така політика, в загальному плані, спрямована на розробку засобів та методів впливу на кримінально-протиправні діяння, контроль на ними, попередження вчинення нових кримінально – протиправних посягань тощо. Кримінальна політика визначається у трьох основних напрямках: доктринальному визначенні, законодавчому закріпленню, практичній реалізації. Ці напрямки, безумовно, пов'язані між собою, складаючи єдине ціле. Але водночас, кожен з цих напрямків має свою «самостійність», створюючи необхідну організаційно-правову платформу для її різноманітної реалізації [1].

Декілька загальних міркувань щодо реалізації кримінальної політики. Відомо, що кримінальні правопорушення, їх сукупність, видові характеристики – складне соціально-правове явище, яке, тою чи іншою мірою, пов'язане, детерміноване великим різноманіттям політичних, економічних, ідеологічних, правових, психологічних та інших чинників. В зв'язку з цим кримінальна політика реалізується (повинна реалізуватися) не тільки шляхом застосування заходів кримінально-правового циклу (кримінально-правових, кримінально-процесуальних, кримінально-виконавчих та ін.), але й інших соціальних заходів, які, багато в чому, повинні впливати на негативні процеси у суспільстві на «випереджальному» рівні.

Окремим важливим напрямком такої діяльності є функціонування судової системи. Її незалежна та неупереджена діяльність, як визначається в Указі Президента України «Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки»,

є запорукою сталого розвитку суспільства і держави, гарантією додержання прав і свобод людини та громадянина, прав та законних інтересів юридичних осіб, інтересів держави, зростання добробуту та якості життя, створення привабливого інвестиційного клімату, своєчасного, ефективного і справедливого вирішення правових спорів на засадах верховенства права. Саме тому значною сферою, в першу чергу, практичної реалізації положень кримінальної політики є діяльність судової системи та правоохоронних органів, котрі, як «безпосередні» суб'єкти реалізації кримінальної політики, повинні впливати на множинність кримінальних правопорушень та при ефективному здійсненні такої діяльності, при якісному впливу на кримінально протиправні посягання, обмежувати їх до максимально можливої суспільної межі. Багато в чому саме у цій сфері, у тому чи іншому обсязі, в залежності від конкретного напрямку реалізації та при аналізі конкретного факту кримінального правопорушення, одноподібних або схожих таких випадках, повинні встановлюватися причини вчинення конкретних правопорушень, виявлятися умови, які «продукують» відповідні діяння, намагатися виявити психолого-ментальні причини, які привели особу (осіб) до вчинення кримінального правопорушення, з метою не тільки застосувати до неї відповідні державно-примусові заходи, а й спробувати встановити обставини, які цьому сприяли. Встановлення цього дозволить (повинно дозволити) іншим державним органам, громадським організаціям, інститутам громадського суспільства впливати на такі причини, вживати реальні заходи щодо їх зменшення або усунення. Саме така, певною мірою, комплексна діяльність судової системи та правоохоронних органів створює необхідну єдність та цілісність у реалізації положень кримінальної політики.

Це складне завдання для цієї системи за декількома зрозумілими причинами, в першу чергу, за змістом такої діяльності та її організації. Складність цього додатково посилюється і тим, що і сама судова система в Україні вже тривалий час знаходиться у процесі реформування [2].

Враховуючи, що в цілому судова система є визначальним елементом національного механізму юридичного захисту, рівень її легітимності є показником ефективності її функціонування крізь при-

зму ст. 3 Конституції України, за змістом якої утвердження та забезпечення прав та свобод людини є головним обов'язком держави та визначає зміст і спрямованість її діяльності, зокрема щодо забезпечення кожному права на справедливий суд [3]. Тому основним завданням такої реформи є намір встановлення цілісної, незалежної, самостійної судової системи, яка на засадах верховенства права та відповідно до європейських стандартів судочинства повинна забезпечуватиме високу якість правосуддя, ефективний розгляд усіх правових справ, що мають юридично важливі наслідки, та постановлятиме справедливі судові рішення. При цьому також важливо враховувати, що ефективність судової діяльності залежить не лише від суду, а й від усіх суб'єктів, які залучені до судового процесу, від тих проблем, які, на жаль, ще мають місце у діяльності цієї системи [4]. Тому, визначаючи шляхи оптимізації судової діяльності, слід оцінювати не лише ефективність функціонування судової системи, але і всіх суб'єктів, які причетні до судового процесу. Попит суспільства на справедливість додатково посилюється в умовах сучасної війни, яка відбувається в Україні [5, с. 4]. Саме це потрібно враховувати під час аналізу ролі судової систем у реалізації кримінальної політики.

Більш конкретне звернення до такої діяльності починається з обов'язкового дотримання у діяльності цієї системи положень ст. 62 Конституції, якими визначено, що будь яка особа вважається невинуватою і не може бути піддана покаранню, доки її вина не доведена в передбаченому законом порядку і не встановлена обвинувальним вироком суду. Визнання особи винною у вчиненні кримінального правопорушення та її покарання із застосуванням кримінального закону можливі тільки за вироком суду на основі всебічного, повного та об'єктивного дослідження всіх обставин кримінального провадження в умовах, які виключають вплив на суддів у гласному судовому розгляді. Саме такий принциповий підхід забезпечує правильне застосування закону для того, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був підданий справедливому застосуванню кримінально-правових заходів, та жоден невинний не був притягнений до кримінальної відповідальності та засуджений. Потрібно відзначити, що відповідні заходи, які пов'язані з моніторингом заходів, спрямованих на виявлення та запобігання певних видів кримінальних пра-

вопорушень, наприклад, корупційних, вже починають отримувати необхідне визначення на загальному та внутрішньому рівнях судової системи [6, с. 35-37]. Саме це, повторимо, і створює необхідну правову базу та правові передумови для практичного здійснення ефективної кримінальної політики. В усякому разі, такі проблеми, як: реформування органів судової системи в рамках комплексної реформи усієї правової системи, її функцій як окремої важливої складової державної влади; взаємодія судової системи з іншими складовими державної влади задля удосконалення її ефективності; участь судової системи та органів суддівського самоврядування в формуванні та реалізації судової політики, виступають необхідними складовими в реалізації судовою системою положень загальнодержавної кримінальної політики. Розуміння цього підкреслює, на більш загальному рівні, роль судової системи в загальних процесах демократичної трансформації української держави та суспільства.

Список використаної літератури:

1. Стрельцов Є. Л. Кримінальне право в умовах надзвичайного стану. *Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія», 9 грудня 2022 року /Укладачі: Є. Л. Стрельцов, В. П. Кедик. Відп. редактор Є. Л. Стрельцов. Одеса: ПРЦ НАПрН України, НУ «ОЮА», 09.12.2022, с. 8 – 11; Стрельцов Є. Л. Сучасні основи кримінальної політики Європейського Союзу. *Кримінальна політика Європейського Союзу та України: проблеми інтеграції*: збірник тез науково-практичної інтернет-конференції (28 листопада 2022 року, Харківській національний університет імені В. Н. Каразіна, юридичний факультет). Харків, ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022, с. 80-85; Стрельцов Є. Л. Сучасна кримінальна політика: правова регламентація. *Кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-виконавчі заходи попередження злочинності*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 25 листопада 2022 року. Одеса: ОДУВС, 2022, с. 121 – 124; Стрельцов Є. Л. Правова політика та її напрямки. *Консолідація правової системи як шлях до зміцнення дер-*

жавотворення: матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції. К. ДУІЕ, 2022, с. 360 – 364.

2. Реформування судової влади та суміжних інститутів в Україні / С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянській, В. В. Долежан, Н. М. Бакаянова, О. Г. Свида. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2015. Т. 17. С. 5 – 24.

3. Стефанчук М. М. Реформування системи правосуддя в Україні. *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні*: матеріали ІУ Міжнародної науково-практичної конференції (Чернівці, 16 жовтня 2020 року). С. 47–51. <https://law.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/Zbirnyk-16.10.20.pdf>

4. Бойко В. Чинники негативного впливу на судову владу. *Підприємство, господарство і право*. 2019. № 5. С. 323 – 327

5. Комунікація судовою владою справ, пов'язаних з війною: 10 питань-відповідей / Валерія Рибак, Назар Боярський. Київ: ТОВ «ВІСТКА», 2022. 62 с.

6. Див., наприклад: Звіт про діяльність Державної судової адміністрації України за 2021 рік. URL: https://dn.arbitr.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/dsa/2021.pdf

Туляков В. О.,

д.ю.н., професор, член-кореспондент НАПрНУ, заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія», Одеса, Україна; професор-дослідник Інституту Європейського та міжнародного кримінального права університету Кастілья Ла Манчі, Сьюдад-Реал, Іспанія

СПРАВА «МУХАММАД ПРОТИ ІСПАНІЇ» У КОНТЕКСТІ ДОРОБОК ОДЕСЬКОЇ ШКОЛИ ПРАВА

Свого часу Ю. Є. Полянський, розглядаючи фундаментальні гарантії судового захисту прав і свобод особи, написав: «проголошення прав і свобод не випадково пов'язано з їх гарантуванням, оскільки відсутність чи недостатність гарантій роблять реалізацію прав і свобод практично нездійсненою» [1, с.178].

І зараз, розглядаючи питання удосконалення Конституції та законодавства України на кшталт підвищення гарантій захисту прав і свобод особи в контексті апроксимації *aquis*, ми звертаємось до попередніх розробок, пропозицій і матеріалів [2] з метою втілення ідей та наукових розвідок Одеської юридичної школи у новели сучасного законодавства.

Як справедливо зазначав Ю. Є Полянський у згаданій вище праці, саме судові гарантії захисту від свавілля та зловживання владою стають остаточною перепорою. Але не завжди судові гарантії відпрацьовують теж.

Європейська конвенція з прав людини (ЄКПЛ) забороняє расову дискримінацію і гарантує право на недискримінацію, включаючи право на рівне ставлення незалежно від раси чи етнічної приналежності. Расове профілювання – це практика використання раси, етнічної приналежності або національного походження як підстави для підозр у кримінальному або імміграційному законодавстві.

У Європейському суді з прав людини (ЄСПЛ) розглядалося кілька справ, в яких особи стверджували, що вони зазнали расового профілювання в порушення їхніх прав людини відповідно до ЄКПЛ. Ці справи, як правило, стосувалися осіб, яких правоохоронні органи

зупиняли, обшукували або затримували на підставі їхньої расової чи етнічної приналежності.

Цікавою з цього приводу є справа Мухаммад проти Іспанії, рішення за якою було винесене ЄСПЛ у жовтні минулого року [3]. У цій справі про «расове профілювання» Третя секція Суду чотирма голосами проти трьох не встановила порушення статті 14 у поєднанні зі статтею 8 ЄКПЛ.

У 2013 році Зешан Мухаммад пакистанського походження з правом тимчасового перебування на території Іспанії був затриманий іспанським поліцейським в туристичному районі Барселони, де кишенькові крадіжки є поширеним явищем. На запитання, чому, йому відповіли, що якби він був німцем, його б не заарештували. Мухаммад натиснув на офіцера, після чого той нібито сказав йому, що його заарештували через те, що він чорношкірий. За словами Мухаммада, після цього офіцер дав йому ляпаса і посадив у поліцейську машину, де поліцейські продовжували його ображати.

У рапорті про події, підписаному того ж дня двома співробітниками поліції, які брали участь у цій справі, відображено, що поліцейські підійшли до заявника лише після того, як він посміявся з поліцейських і звернувся до них, використовуючи зневажливий сленг, коли вони проходили повз. На вимогу показати посвідчення особи заявник відповів: «Чому? Тому що я чорний? Ні в якому разі!»

Після того, як поліція повідомила йому, що його відмова назвати себе може призвести до адміністративного штрафу або навіть становити кримінальний злочин за іспанським законодавством, заявник відповів: «Я відмовляюся назвати себе: «Я відмовляюся називати себе. Що ви збираєтеся робити?» Згідно з поліцейським протоколом, лише після цього його перевели до приміщення поліції, щоб належним чином ідентифікувати особу. Там він віддав свій NIE (номер для ідентифікації постійних іноземних резидентів в Іспанії) і зі злістю кинув його на стіл і сказав «Я даю його вам зараз, тому що я хочу, а не тому, що ви про це попросили». Беззаперечним є той факт, що після встановлення особи у відділенні міліції заявник отримав незначне адміністративне повідомлення (*denuncia de infracción administrativa*) за те, що він відмовився назвати себе, продемонструвавши «неповагу до влади» та «зухвалу поведінку».

Заявник і поліція надали абсолютно різні свідчення про інцидент. Заявник стверджував, що не було особливих підстав для його перевірки, і що коли він запитав співробітника міліції, чи перевіряли його через колір шкіри, той відповів ствердно.

Поліція, однак, стверджувала, що заявника перевіряли через те, що він поводився нешанобливо по відношенню до них. Проте адміністративні суди, які розглядали скаргу заявника на дискримінацію, покладалися виключно на заяви працівників міліції.

У 2016 році Зешан Мухаммад звернувся до Конституційного суду, але його справу було відхилено. Тоді він подав позов проти Іспанії до Європейського суду з прав людини.

На відміну від вирішення аналогічної справи Басу проти Німеччини [4], у справі Мухаммада, навпаки, Суд не знайшов порушення процесуальних зобов'язань держави за статтею 14 та 8 ЄКПЛ, виходячи з того, що національні суди розглянули справу по суті, а не відмовились від її розгляду як у справі Басу.

В підсумку ЄСПЛ відхилив скаргу на расове профілювання на підставі прогнозованих аргументів представників влади. ЄСПЛ постановив, що непропорційний тягар доведення наявності расової мотивації з боку влади може бути перенесений з заявника на уряд лише тоді, коли заявник зможе обґрунтувати своє твердження як жертва зловживання владою.

Це призвело до того, що жертви расового профілювання будуть нести додаткові тягарі, та порушує принцип рівності [5].

Заявник не зміг навести жодних супутніх обставин, які могли б свідчити про те, що поліція проводила перевірку документів з мотивів ворожості до громадян, які поділяють етнічну приналежність заявника, або які могли б дати підстави для презумпції, необхідної для перерозподілу тягаря доведення на національному рівні щодо наявності будь-якого расового чи етнічного профілювання. Суд не вбачає підстав відступати від висновку національних судів про те, що саме поведінка заявника, а не його етнічна приналежність, стала причиною того, що працівники поліції зупинили його та встановили його особу (Muhammad, § 99).

З огляду на ці елементи, експерти не погоджуються з судом [6], коли ЄСПЛ дійшов висновку, що державні органи виконали свій

обов'язок у справі Мухаммад щодо розслідування його справи, яке, згідно з попередньою практикою ЄСПЛ, передбачає обов'язок «зробити все, що є розумним за даних обставин, для збору та забезпечення доказів, дослідити всі практичні засоби встановлення істини та винести повністю обґрунтоване, неупереджене та об'єктивне рішення» (Muhammad, § 66). Більш того, з остаточним рішенням Суду не погодилася й частина суддів палати.

Чи дійде справа Мухаммад до Великої палати ЄСПЛ, невідомо. Проте вочевидь, за умов продовження практики перекладу тягара доказування при з'ясуванні процедури мотивації ідентифікування на жертву расової чи іншої дискримінації, питання судового захисту прав людини будуть виникати і далі.

В умовах розповсюдженості об'єктивної упередженості відносно організації соціального контролю щодо окремих етносів, ретельне вивчення практики справ за ст. 14 ЄКПЛ дуже важливе для подальшого зміцнення гарантій судового захисту прав громадян в Україні та попередження зловживань владою на кшталт доцільності всупереч принципам верховенства права та законності.

Список використаної літератури:

1. Полянський Ю. Є. Гарантії конституційних прав і свобод людини в Україні: шляхи удосконалення. *Наукові праці Одеської національної юридичної академії* / голов. ред. С. В. Ківалов ; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2009. Т. 8. С. 178-191.

2. Туляков В. О. Концепція проекту Закону України “Про охорону прав жертв злочинів”. *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. пр. / голов. ред. С. В. Ківалов; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2002. Вип. 13-14. С. 388 – 394.

3. ECHR, CASE OF MUHAMMAD v. SPAIN (Application no. 34085/17) 18 October 2022. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-219984>

4. CASE OF BASU v. GERMANY (Application no. 215/19) 18 October 2022. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-220007>

5. Julie Ringelheim Basu v. Germany and Muhammad v. Spain: Why the first European Court of Human Rights' judgments on racial profiling

in identity checks are disappointing, *EJILTALK*. February 7, 2023 URL: <https://www.ejiltalk.org/basu-v-germany-and-muhammad-v-spain-why-the-first-european-court-of-human-rights-judgments-on-racial-profiling-in-identity-checks-are-disappointing/>

6. Mathias Mösche. *l Basu v. Germany and Muhammad v. Spain: room for improvement in the court's first judgments on racial profiling*. *Strasbourgobservers*. November 08, 2022 URL: <https://strasbourgobservers.com/2022/11/08/basu-v-germany-and-muhammad-v-spain-room-for-improvement-in-the-courts-first-judgments-on-racial-profiling/>

Хотинська-Нор О. З.,
*завідувачка кафедри нотаріального, виконавчого процесу та
адвокатури, прокуратури, судоустрою Навчально-наукового
інституту права Київського національного університету імені
Тараса Шевченка, доктор юридичних наук, професор*

ЧИННИКИ І ТЕНДЕНЦІЇ ОПТИМІЗАЦІЇ СУДІВ В УКРАЇНІ

Відповідно до усталеної позиції ЄСПЛ, держави повинні організувати свою судову систему в такий спосіб, щоб їхні суди могли задовольнити кожну вимогу статті 6 Конвенції. Це імператив, який диктують міжнародні стандарти. У виборі ж моделі судоустрою, інструментів його трансформації та векторів розвитку держави наділені свободою вибору. І цей вибір обумовлюється численними факторами, які для кожної держави є різними. Зокрема, на мережу, кількість судів впливають масштаб держави, її державний устрій, тип правової системи, економічна стабільність, кількість населення тощо.

Дискусії про оптимальну кількість суддів перекликаються з дискусіями про необхідну кількість судових ієрархій, розвиток судової спеціалізації, переваги і недоліки моно- чи поліцентричних судових систем, проблеми надмірного судового навантаження. Але їх загальна мета полягає в тому, щоб гарантувати особі справедливий судовий розгляд протягом розумного строку.

Коли мова йде про оптимізацію діючої мережі судів, для цього повинні існувати серйозні підстави. Адже, з одного боку, це торкатиметься питання перерозподілу суддівських посад, що зачіпатиме гарантії суддівської незалежності. Зокрема, гарантії незмінності перебування на посаді судді, які повинна забезпечувати держава. З другого боку, оптимізація мережі судів з високою ймовірністю потребуватиме злиття чи ліквідації судів, що може спричинити дисбаланс. Серед його негативних наслідків називають:

- дискримінацію у доступності правосуддя, оскільки особи, які звернулися до різних судів отримують послуги різної якості залежно від того, скільки часу мають судді цих судів (судді з

більшим навантаженням об'єктивно можуть приділяти менше часу справам, які вони розглядають);

- несправедливий розподіл завдань між судами, коли судді мають різне навантаження за однакової винагороди;
- неефективне використання державних коштів, оскільки малі суди є непропорційно дорогими за великі (аргументи економічного масштабу) [1].

Як правило, до критеріїв, які мають значення для визначення кількості та розташування судів, відносять:

- розміщення населення;
- географічну відстань і доступність громадського транспорту;
- наявність і (цифрову) доступність сервісів підтримки та/або інфраструктури;
- достатню кількість справ для ефективного використання судів і прокуратури;
- достатню кількість суддів і прокурорів, а також їх допоміжного персоналу, щоб гарантувати безперервність правосуддя у разі їх хвороби чи відсутності з інших причин, а також забезпечити спеціалізацію, яка вважається необхідною в кожному суді та прокуратурі (якісний аспект) [2, с.6].

Загалом оптимізація мережі судів розглядається як інструмент підвищення якості правосуддя та підвищення ефективності судової системи, зокрема і з точки зору її економічності. Для цього важливо, щоб існував баланс між інституціональним, організаційним (композиційним) і функціональним параметрами судової системи. Іншими словами, організаційна структура судової системи повинна задовольняти потреби її інститутів, забезпечуючи тим самим ефективність функціонування судової системи. В цьому випадку забезпечуватиметься стійкість судової системи, яка є умовою її стабільності.

Тому оптимізація мережі судів може передбачати як збільшення, так і зменшення існуючої в державі кількості судів.

Водночас серед європейських країн відзначається тенденція до зменшення кількості судів шляхом їх укрупнення [2, с.6].

Оптимізація судів шляхом укрупнення розпочалася в Україні ще в мирний час як один із заходів судової реформи, пов'язаний із зміною адміністративно-територіального устрою України. Передбачалася

реалізація формули «один район – один суд» та втілення ідеї судових округів. Прогнозувалося, що такий підхід до оптимізації мережі судів дозволить автоматично розв'язати питання «мало укомплектованих» судів і упорядкувати питання керівного складу та структури апарату судів. Ще один показник, якого прагнули досягти, це збалансувати навантаження на суди і суддів, щоб в середньому на суддю припадало 500-700 справ у рік [3].

Однак, війна поставила цей процес «на паузу» і оптимізація мережі судів України, розпочата в мирний час, у період воєнного стану набула іншого окрасу.

В умовах війни та в період відбудови по її завершенні актуальними стають нові критерії, що підлягають врахуванню при оптимізації мережі судів, на додаток до тих, що вже згадані нами:

(1) Війна в Україні зумовила масштабні міграційні процеси. За даними Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини станом на грудень 2022 р. 4,7 млн українців зареєструвалися як внутрішньо переміщені особи, а понад 14,5 млн. громадян виїхало за межі держави [4]. Крім того, через війну гине військове та цивільне населення країни. Ті, хто залишилися проживати у відносно безпечних місцях, першочергово вирішують питання власної безпеки, проживання та працевлаштування. Близько 40% із них втратили роботу, а половина працевлаштованих зіштовхнулася зі скороченням зарплати [5]. Судовий захист не входить до кола їхніх життєво важливих завдань.

Усе це позначається на зниженні попиту на послуги судів. Так, протягом першого півріччя 2022 р. кількісні показники кримінальних проваджень у Верховному Суді зменшилися на 46%, а надходження процесуальних звернень у цивільних справах – на 30 % [6].

(2) Урахуванню підлягає негативна зміна і перерозподіл через війну економічного потенціалу різних регіонів України, що визначає перспективу оптимізації мережі господарських судів. ВВП України впав на 37 %. Суттєвих збитків зазнають всі сектори економіки. Станом на 1 серпня 2022 р. зруйновано або захоплено щонайменше 388 підприємств [7]. Близько 800 підприємств релоковано на захід України [8].

(3) Актуальним стане питання економічної можливості та доцільності відновлення приміщень суду, які внаслідок військових дій зазнали пошкоджень різного ступеню аж до повної їх руйнації.

(4) Вимагатиме аналізу і врахуванню зміна попиту на окремі категорії судових справ, що зумовлено війною, та впливатиме на розвиток спеціалізації у судовій системі.

Наведене вимагає ретельного системного аналізу задля прогнозування та подальшої реалізації ідеї оптимізації мережі судів в Україні у контексті її обов'язку забезпечити право на справедливий суд.

Список використаної літератури:

1. Study on optimization of the judicial map in the Republic of Moldova / Legal Resources Centre from Moldova (LRCM); elab. by: Nadejda Hriptievschi [et al.]. Chişinău : S.n., 2014 (Combinatul Poligrafic). 118 p.

2. Judicial Reform in Europe. Report 2011-2012, European Network of Councils for the Judiciary (ENCJ). URL: http://www.encj.eu/images/stories/pdf/GA/Dublin/encj_report_judicial_reform_def.pdf

3. Оптимізація системи судів в Україні: перші результати та наступні кроки. Council of Judges of Ukraine. 31.08.2021. URL: <https://rsu.gov.ua/ua/news/optimizacia-sistemi-sudiv-v-ukraini-persi-rezultati-ta-nastupni-kroki> (дата звернення 19.01.2023).

4. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. URL: https://ombudsman.gov.ua/uk/news_details/sogodni-startuye-10-ti-dennij-informacijnij-marafon-do-dnya-prav-lyudini

5. Оцінка шкоди, завданої війсьними злочинами росії в Україні (15-19 вересня 2022). 04.10.2022. URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/oc_nka_shkodi_zavdano_vo_nnimi_zlochinami_ros_v_ukra_n_15-19_veresnya_2022.html

6. Робота Верховного Суду в умовах воєнного стану. 23.12.2022. URL: <https://court.gov.ua/press/news/1362172/>

7. Kyiv School of Economics. 02.08.2022. URL: https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zadokumentovanih-zbitkiv-zrosla-do-108-3-mlrd-minimalni-potrebi-u-vidnovlenni-zruynovanih-aktiviv-185-mlrd/?fbclid=IwAR2nxH_ROIZswTJelqEp1vVuQoJ9Evlu7eiXC1Vmbv55bOgATdRoNkr_OII

8. Міністерство економіки України. 25.11.2022. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=a54c8281-02fa-4ced-8b14-3a7ca772a826&title=Zavdiaki>

Цісельський О. В.,

суддя Господарського суду Одеської області, аспірант кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДДІВ В НАУКОВИХ ПРАЦЯХ Ю. Є. ПОЛЯНСЬКОГО

Проблемі забезпечення незалежності суддів завжди приділялась особлива увага. Ця засада знайшла свого відображення не лише в національних правових актах, але й в багатьох міжнародних. Серед них, до прикладу, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Загальна декларація прав людини, Бангалорські принципи поведінки суддів, Монреальська універсальна декларація щодо незалежності правосуддя, Європейська Хартія про статус суддів, Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № R(94) 12 «Незалежність, дієвість та роль суддів» тощо.

Попри детальну регламентацію цього принципу на законодавчому рівні, на жаль, непоодинокі випадки його порушення. Наприкінці 2022 р. Вища рада правосуддя підготувала узагальнення практики розгляду повідомлень суддів про втручання в їхню діяльність у 2021 р. Було встановлено, що до Вищої ради правосуддя надійшло двісті вісімдесят три повідомлення (сім з них – повідомлення про втручання в діяльність суддів з боку інших суддів) [1].

Зазначимо, що подібне втручання може мати як особистий, так і дистанційний характер. Особисте втручання передбачає безпосередній контакт суб'єкта, який здійснює втручання, із суддею у процесі виконання останнім професійних обов'язків зі здійснення правосуддя (до прикладу, фізичне насильство по відношенню до судді, виголошення погроз тощо). Проте, враховуючи розвиток технічних можливостей та мережі Інтернет, набуває поширеності саме дистанційне втручання, яке може відбуватися шляхом листування, телефонних дзвінків, надсилання текстових повідомлень, анонімних погроз, анонімних публікацій у соціальних мережах, спрямованих на дискредитацію судді, поширення закликів до публічних акцій протесту тощо [2].

Отже, попри законодавче закріплену систему гарантій незалежності суддів та приділення цій проблемі начебто достатньої уваги з боку законодавця, на практиці реалізація принципу незалежності суддів знаходиться на незадовільному рівні. Через це вважаємо за доцільне звернутися до пропозицій, висловлених провідними науковцями в галузі судоустрою. Зауважимо, що проблема незалежності суддів знайшла висвітлення в роботах Н. М. Бакаянкової, В. В. Городовенко, В. В. Долежана, С. В. Ківалова, В. М. Кравчука, Л. М. Москвич, О. Г. Свида, О. З. Хотинської-Нор та інших науковців. Особливої уваги, на нашу думку, заслуговують висновки та пропозиції Ю. Є. Полянського, які попри сплив часу не втрачають своєї актуальності.

Перш за все зазначимо, що, на думку Ю. Є. Полянського, незалежність суддів це: а) один з найважливіших принципів як судоустрою у частині статусу судді, так і судочинства при розгляді у суді конкретних справ; б) право судді, що при здійсненні професійних обов'язків поєднується з його обов'язком поводитися певним чином у межах відповідних правовідносин; в) певний стереотип, стиль поведінки, який впливає із власної переконаності не піддаватися будь-якому неправомірному впливу на здійснення суддею судочинства [3, с. 80]. Погоджуємося з вченим, що реальна незалежність суддів у демократичному суспільстві – це велика соціальна цінність, завдяки якій підтримується авторитет судової системи і окремих її носіїв [3, с. 72].

Досліджуючи перепони на шляху реалізації принципу незалежності суддів, Ю. Є. Полянський запропонував доповнити Закон України «Про судоустрій і статус суддів» положеннями щодо заборони проводити біля приміщень судів будь-які мітинги, пікети та інші публічні заходи з метою вплинути на діяльність суду із здійснення судочинства [4, с. 74].

Пропозиція не знайшла відображення в чинному законі, проте ця ідея до сих пір зберігає свою актуальність через непоодинокі випадки блокування входів до будівель суду, проведення протестів біля суду, принесення до судів трун, здійснення пострілів у вікна приміщень суду тощо.

Професор Ю. Є. Полянський також пропонував доповнити Закон України «Про судоустрій і статус суддів» положеннями щодо вжиття

примусових заходів відповідно до норм процесуального законодавства до осіб, які проявляють неповагу до суддів або судді, з метою припинення їх протиправної поведінки [4, с. 74].

У певному сенсі пропозиції вченого знайшли відображення у ст. 50 чинного закону, а саме: «Прояв неповаги до суду чи судді з боку осіб, які є учасниками процесу або присутні в судовому засіданні, має наслідком відповідальність, установлену законом» [5]. Нагадаємо, що Кодекс України про адміністративні правопорушення визначає неповагу до суду як злісне ухилення від явки в суд свідка, потерпілого, позивача, відповідача або в невідкоренні зазначених осіб та інших громадян розпорядженню головуючого чи в порушенні порядку під час судового засідання, а так само вчинення будь-ким дій, які свідчать про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил [6]. Значущість підтримання поваги до суду складно переоцінити, адже вона виступає складником загальної правової культури, правової свідомості, виступає гарантією своєчасного розгляду та вирішення спору. Отже, і ця проблема, яка була висвітлена Ю. Є. Полянським дванадцять років тому, наразі потребує уваги та подальшого опрацювання.

Професор Ю. Є. Полянський у своїх працях висвітлював й такі аспекти забезпечення незалежності суддів як: особливий порядок їх призначення, притягнення до відповідальності та звільнення; обсяг суддівського імунітету; забезпечення незалежності судової влади загалом. Його дослідження завжди стосувалися наріжних тем, а висновки та пропозиції були обґрунтованими, об'єктивними та мали влучний характер. Радіємо, що його науковий спадок знаходить подальший розвиток у дослідженнях його учнів та послідовників.

Список використаної літератури:

1. Узагальнення практики розгляду Вищою радою правосуддя повідомлень суддів про втручання в їхню діяльність як суддів щодо здійснення правосуддя та інших рішень Вищої ради правосуддя щодо вжиття заходів забезпечення незалежності суддів та авторитету правосуддя у 2021 році. *Вебсайт Вищої ради правосуддя*. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/uzagalnennya_praktyky_rozglyadu_radoyu_vtruchan_u_2021_roci.pdf

2. Козяр Р. Я. Класифікація видів втручання у професійну діяльність судді: методологічний аспект. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2021. Вип. 31. С. 77–86.

3. Полянський Ю. Є. Незалежність судді – правова і соціальна цінність. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2011. Т. 10. 2011. С.80-90.

4. Полянський Ю. Є. Актуальні проблеми зміцнення незалежності і підвищення авторитету суддів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: юриспруденція*. 2011. Вип. 2. С. 72-75.

5. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/page>

Чанишева Г. І.,

*завідувачка кафедри трудового права та права соціального
забезпечення Національного університету «Одеська юридична
академія», доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України*

ЩОДО ПІДВІДОМЧОСТІ СУДУ ОКРЕМИХ ВИДІВ КОЛЕКТИВНИХ ТРУДОВИХ СПОРІВ (КОНФЛІКТІВ)

Чинним законодавством України встановлена примирно-посередницька процедура вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) згідно із Законом України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 03 березня 1998 року № 137/98-ВР [1]. Послідовність розгляду і вирішення колективного трудового спору (конфлікту) визначено ст. 7 Закону, Інструкцією про порядок визначення послідовності розгляду і вирішення колективного трудового спору (конфлікту), затвердженій наказом Національної служби посередництва і примирення 09.11.2005 № 124 [2].

Судовий порядок розгляду зазначених спорів (конфліктів) передбачений цим Законом і процесуальним законодавством тільки в окремих випадках. Ідеться про судовий порядок розгляду: заяви роботодавця або уповноваженої ним особи, організації роботодавців, об'єднання організацій роботодавців про визнання страйку незаконним (ч. 1 ст. 23 Закону); заяви Національної служби посередництва і примирення про вирішення колективного трудового спору (конфлікту) у випадках, передбачених статтею 24 цього Закону і коли рекомендації Національної служби посередництва і примирення щодо вирішення колективного трудового спору (конфлікту) сторонами не враховано (ст. 25 Закону). У частині сьомій ст. 20 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» від 15 вересня 1999 року № 1045-XIV [3] зазначається, що у разі порушення роботодавцями, їх об'єднаннями, органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування умов колективного договору, угоди профспілки, їх об'єднання мають право направляти їм подання про усунення цих порушень, яке розглядається в тижневий термін. У разі

відмови усунути ці порушення або недосягнення згоди у зазначений термін профспілки мають право оскаржити неправомірні дії або бездіяльність посадових осіб до місцевого суду. Частиною четвертою ст. 42 зазначеного Закону передбачений розгляд у судовому порядку спорів, пов'язаних з невиконанням роботодавцем обов'язків щодо створення умов діяльності профспілок у порядку, передбаченому колективним договором (угодою) (ч. 2 ст. 42 Закону).

Передбачені ст. 2 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» види колективного трудового спору (конфлікту) потребують аналізу їх правової природи. Головне питання полягає в тому, чи можна ці спори (конфлікти) вважати юридичними спорами і застосовувати до них положення частини третьої ст. 124 Конституції України [4] про те, що юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне провадження.

15 квітня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої палати Касаційного цивільного суду прийняв постанову в цивільній справі № 210/3062/20 (провадження № 61-17428св20) про визнання недійсними змін до колективного договору, якою касаційна скарга позивачів Первинної профспілкової організації Незалежної профспілки гірняків України Публічного акціонерного товариства «АрселорМіттал Кривий Ріг», Первинної профспілкової організації Криворізької міської профспілки працівників промисловості Публічного акціонерного товариства «АрселорМіттал Кривий Ріг», Первинної профспілкової організації Всеукраїнської профспілки працівників науки, виробництва та фінансів Публічного акціонерного товариства «АрселорМіттал Кривий Ріг» (відповідачі – Публічне акціонерне товариство «АрселорМіттал Кривий Ріг», Первинна організація профспілки трудящих металургійної і гірничодобувної промисловості України) про визнання недійсними змін до колективного договору була залишена без задоволення, ухвала Держинського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області від 01.06.2020 та постанова Дніпровського апеляційного суду від 20.10.2020 були залишені без змін у зв'язку з відсутністю підстав для скасування судового рішення. У постанові колегії суддів зазначається, що колективні трудові спори, на відміну від індивідуальних,

це спори непозовного провадження між найманими працівниками, трудовим колективом (профспілкою) і власником або уповноваженим ним органом, в яких ідеться про зіткнення інтересів сторін трудових правовідносин. А тому до таких спорів застосовується примирно-третейський порядок вирішення, правовий механізм якого визначено Законом України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)».

Позиція Верховного Суду, інших судів у зазначеній цивільній справі про визнання недійсними змін до колективного договору повністю заслуговує на підтримку.

Потрібно зазначити, що передбачені пунктами «а» і «б» ст. 2 Закону колективні трудові спори (конфлікти) про встановлення нових або зміну існуючих соціально-економічних умов праці та виробничого побуту (п. «а») і укладення чи зміну колективного договору, угоди (п. «б») не мають ознак юридичного спору. Їх предметом не є застосування чинного законодавства, оскільки йдеться про встановлення нових або зміну існуючих соціально-економічних умов праці та виробничого побуту і укладення чи зміну колективного договору, угоди. У зазначених випадках «взаємні права та обов'язки» між учасниками колективних трудових правовідносин ще не виникли, вони ще тільки встановлюються на майбутнє. Тому і право на позов у такому випадку не виникає, а суд не має підстав для розгляду спору шляхом застосування чи тлумачення чинного законодавства, оскільки ще не встановлені суб'єктивні трудові права та обов'язки, щодо яких можна було зробити висновок про їх порушення.

Водночас потребує переосмислення усталений у науці трудового права підхід, який знайшов відображення й у судовій практиці, зокрема у зазначеній вище постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Третьої палати Касаційного цивільного суду в цивільній справі № 210/3062/20 від 15 квітня 2021 року, що всі передбачені ст. 2 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» види колективного трудового спору (конфлікту) не мають ознак юридичного спору і є спорами непозовного провадження.

Спори, передбачені у пунктах «в» і «г» ст. 2 цього Закону, а саме колективний трудовий спір (конфлікт) про виконання колективного

договору, угоди або окремих їх положень (п. «в») і невиконання вимог законодавства про працю (п. «г»), відрізняються за своєю правовою природою від зазначених вище спорів. Проте чинним законодавством України не передбачений судовий порядок їх вирішення, хоча у зазначених випадках не йдеться про конфлікт інтересів, а має місце саме конфлікт права. У зв'язку з цим такі колективні трудові спори (конфлікти) можуть бути віднесені до юридичних спорів і тому їх вирішення в судовому порядку слід визнати можливим.

Такі колективні трудові спори (конфлікти) можна було б розглядати і вирішувати безпосередньо в судовому порядку на підставі норм ст. ст. 8, 55, 124 Конституції України і ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод із збереженням можливості їх вирішення шляхом застосування примирно-посередницької процедури, передбаченої для цих видів спорів ст. 7 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)». При цьому передбачена ст. 7 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» примирно-посередницька процедура розгляду і вирішення колективних трудових спорів (конфліктів), зазначених у ст. 2 Закону не може вважатися обов'язковим досудовим порядком врегулювання спору.

Список використаної літератури:

1. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 03 березня 1998 року № 137/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 34. Ст. 227.

2. Інструкція про порядок визначення послідовності розгляду і вирішення колективного трудового спору (конфлікту): Затв. наказом Національної служби посередництва і примирення 09.11.2005 № 124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0124299-05/print>

3. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15 вересня 1999 року № 1045-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 45. Ст.397.

4. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 14

Щербатий Р. Р.,
*аспірант кафедри організації судових, правоохоронних органів
та адвокатури Національного університету «Одеська юридична
академія»*

ВИЩА РАДА ПРАВОСУДДЯ: НОВИЙ ЕТАП У ДІЯЛЬНОСТІ

Повномасштабне вторгнення країни-окупанта на територію української держави та його жахливі наслідки обумовили внесення змін у регулювання діяльності всіх гілок державної влади, в тому числі судової. У належному функціонуванні судової влади, забезпеченні формування та діяльності суддівського корпусу важливу роль відіграє Вища рада правосуддя.

Проблематика функціонування Вищої ради правосуддя (далі – ВРП) та її попередниці, Вищої ради юстиції, досліджувалась у працях вітчизняних науковців. Професор Ю. Є. Полянський також не залишав поза увагою питання діяльності зазначеного конституційного органу. Зокрема, досліджуючи передумови створення в незалежній Україні Вищої ради юстиції, вказував, що це стало логічним кроком, пов'язаним із реалізацією Концепції судово-правової реформи 1992 року та спільною демократизацією державно-правової системи, включаючи судоустрій [1, с. 140].

В сучасних умовах актуальними є питання удосконалення діяльності ВРП. У лютому 2022 року десять членів ВРП звільнилися за власним бажанням, що стало причиною для неповноважності органу суддівського врядування. Запровадження воєнного стану лише ускладнило ситуацію та спричинило неможливість відновлення постійної, систематичної роботи ключового органу суддівського самоврядування. Отже, майже рік конституційні повноваження ВРП не виконувалися.

Як слушно зазначає О. Г. Свида, досліджуючи питання організації та діяльності ВРП в умовах воєнного стану: «Нагальна необхідність пошуку виходу із ситуації, пов'язаної із складнощами формування ВРП в умовах воєнного стану з метою розблокування її діяльності, обумовлена, насамперед, унікальними функціями цього конституційного органу судового врядування» [2].

Вирішальним кроком у цій ситуації стало проведення XIX позачергового з'їзду суддів України, на якому першочерговим питанням на порядку денному було обрання членів до ВРП за квотою від суддівської спільноти. Як результат, делегати обрали до складу ВРП вісім нових членів, серед яких судді з усієї України. Таким чином, до семи діючих членів ВРП, які заповнили вакантні місця раніше, добавились вісім новообраних членів. Нагадаємо, що відповідно до чинного законодавства ВРП є повноважною за умови обрання (призначення) на посаду щонайменше п'ятнадцяти членів, серед яких більшість становлять судді (включаючи суддів у відставці), та складення ними присяги [3].

Позитивно оцінюючи рішучі кроки на шляху до стабільної роботи ВРП, вважаємо, що першочерговими для вирішення мають бути такі проблеми:

- притягнення до відповідальності суддів, які підозрюються у колабораціонізмі та вчиненні воєнних злочинів;
- відправлення у відставку суддів, які досягли 65 років (зауважимо, що автоматизована система розподілу справ між суддями розподіляє судові справи на таких суддів, адже законних підстав про виключення їх з розподілу немає);
- призначення на посаду суддів, які склали кваліфікаційний іспит, але не могли бути призначені через зупинення діяльності ВРП;
- вирішення проблеми із суддями, які були відправлені у відрадження до інших судів ще тоді, коли ВРП була повноважною тощо.

Розробка заходів підвищення ефективності діяльності ВРП має здійснюватись, виходячи з важливих завдань, які постають перед судовою владою на теперішній час: 1) зменшення навантаження на суддів шляхом поповнення судів новими кадрами; 2) підвищення довіри до судової гілки влади шляхом притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, відповідно до міжнародних стандартів; 3) підвищення авторитету нашої держави перед європейськими партнерами шляхом поновлення діяльності ВРП.

Список використаної літератури:

1. Полянський Ю. Є. Формирование состава Высшего совета юстиции (теоретические и практические аспекты). *Вища рада юстиції в контексті судово-правової реформи*. С. 140-144. URL: <https://hcj.gov.ua/sites/default/files/15vrubook116-185.pdf>

2. Свида О. Г. Окремі проблеми організації та діяльності Вищої ради правосуддя в умовах воєнного стану. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття»* (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права): у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.). Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 198-200.

3. Про Вищу раду правосуддя: Закон України № 1798-VIII від 21.12.2016р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text>

Ю. С. Полянский

Під час вітання президента Національного університету «Одеська юридична академія», академіка С. В. Ківалова з днем народження (2014 р.)

Під час візиту Голови Верховного Суду України В. С. Маляренка

Колектив кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури (2017р.)

Нагородження Ю. Є. Полянського Почесною відзнакою Національного університету «Одеська юридична академія» III ступеню (За високі досягнення в організації навчального процесу, плідну науково-педагогічну діяльність та вагомий внесок у розвиток Національного університету «Одеська юридична академія»)

Ю. Є. Полянський із І. М. Сиротою

Ю. Є. Полянський із М. Р. Аракелян

Ю. Є. Полянський із В. Є. Загороднім

Під час відкриття спортивно-оздоровчої бази «Академія»
із студентами університету

Під час свята з нагоди Дня знань

Під час відкриття спортивно-оздоровчої бази «Академія»

Під час відкриття спортивно-оздоровчої бази «Академія»

Під час відкриття спортивно-оздоровчої бази «Академія»

Під час відкриття спортивно-оздоровчої бази «Академія»

Ю. Є. Полянський із колегами

Ю. Є. Полянський із М. М. Солодучіною

Ю. Є. Полянський у робочому кабінеті

Ю. Є. Полянський із керівництвом відокремлених
структурних підрозділів ОНЮА

Ю. Є. Полянський із колективом деканату Івано-Франківського юридичного
інституту НУ «ОЮА» (2015 р.)

Під час святкування Дня адвокатури

Під час конкурсу «Міс академія» в НУ «ОЮА»

Під час вітання професора кафедри організації судових та правоохоронних органів В. В. Долежана з 75-річчям (2013 р.)

Під час вітання президента Національного університету «Одеська юридична академія», академіка С. В. Ківалова з днем народження (2014 р.)

Ю. Є. Полянський

Збори трудового колективу НУ «ОЮА»

Ю. Є. Полянський та Ю. М. Оборотов

Ю. Є. Полянський

ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ ТА ІНШІ ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ У СВІТЛІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Билиця І. О.,

*доцент кафедри історії та теорії держави і права
юридичного факультету Волинського національного університету
імені Лесі Українки, кандидат юридичних наук, доцент*

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ЗАКОННОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ

Інститут органів прокуратури відіграє ключову роль в правоохоронній системі України, адже відповідно до повноважень, якими наділені органи прокуратури відповідно до чинного законодавства України.

Принципи законності в організації та діяльності органів прокуратури відіграє ключову роль, адже відповідно до статті 2 Закону України «Про прокуратуру» на органи прокуратури покладаються наступні функції, а саме: підтримання державного обвинувачення в суді; представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених цим Законом та главою 12 розділу III Цивільного процесуального кодексу України; нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян [1].

При виконанні кожної з вище зазначених функцій прокурор повинен, як самостійно дотримуватися законності, так і слідкувати за дотриманням законності інших учасників процесу та вживати заходів щодо процесуального реагування, якщо буде виявлено порушення принципу законності.

При підтриманні державного (публічного) обвинувачення на прокурора покладається особлива так би мовити місія, адже проку-

рор виконуючи дану функцію виступає від імені та в інтересах держави та громадян, які потерпіли від злочину. Фактично його діяльність покликана в наданні суду доказів, які підтверджують винуватість особи. При цьому його діяльність повинна бути об'єктивною та не упередженою. Адже задля реалізації принципу законності у своїй діяльності прокурор повинен слідувати букві та духу закону. Тому, якщо прокурору стануть відомі докази, щодо невинуватості особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення в такому випадку повинен повідомити суд про це та відмовитися від підтримання державного (публічного) обвинувачення.

При реалізації функції представництва інтересів громадян або держави в суді в першу чергу відновлює порушені права, цим самим відновлюючи справедливість.

Особливу увагу слід приділити функції нагляду за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство. Дана функція органів прокуратури на пряму пов'язана з процесуальним контролем правоохоронних органів, які здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень. Як показує статистика саме працівниками правоохоронних органів які займаються розслідуванням кримінальних правопорушень вчиняється найбільше правопорушень під час досудового розслідування. Тому прокурор в даному випадку відіграє визначальну роль, адже на нього покладається обов'язок слідкувати за дотриманням законності з боку представників правоохоронних органів. Прокурор для виконання покладених на нього обов'язків наділений відповідними повноваженнями, які закріплені в кримінальному процесуальному законодавстві нашої держави. Так наприклад, прокурор як процесуальний працівник погоджує підозру, яку складає слідчий. В даному випадку прокурору потрібно ретельно вивчити всі докази, які підтверджують винуватість чи невинуватість особи, адже йому потрібно вирішити чи справа буде далі буде розслідуватися чи ні. В даному випадку прокурор слідкує за законністю в прийнятті процесуального рішення. Цим самим він дотримується принципу законності, адже вирішує чи буде підписана підозра особі чи ні.

Під час усього досудового розслідування прокурор повинен ретельно контролювати слідчого, що проводить розслідування кримі-

нального провадження для того щоб останній не порушував норми матеріального та процесуального законодавства. При реалізації принципу законності прокурор повинен негайно реагувати на порушення законодавства з боку органу досудового розслідування для того щоб у конкретній справі було досягнена справедливність. Тобто прокурор повинен не лише зважати на докази, які підтверджують винуватість особи, а й на ті докази, які виправдовують особу.

Така ж процедура відбувається при формуванні обвинувального акту та направленні кримінального провадження до суду. Обвинувальний акт по своїй природі є передостаннім процесуальним документом в кримінальному провадженні. В ньому викладається уся інформація зібрана під час досудового розслідування, яка доводить винуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення, які були зібрані під час досудового розслідування. При цьому прокурор повинен зважати на ті докази які виправдовують особу. У випадку, якщо буде встановлено на основі зібраних доказів буде встановлено невинуватість особи прокурор повинен не погодити підозру, а ініціювати закриття кримінального провадження.

Отже, принцип законності відіграє особливу роль в діяльності органів прокуратури, адже на них покладаються особливі функції в нашій державі. Реалізація цього принципу у діяльності прокурора полягає у тому, що прокурори у своїй діяльності самі повинні неухильно повинні дотримуватися чинного законодавства, так і в тому, що він повинен слідкувати за дотриманням законодавства органами, які проводять досудове розслідування та оперативно-розшукову діяльність.

Список використаної літератури:

1. Про прокуратуру: Закон України 14 жовтня 2014 року № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.

Кісліцина І. О.,

доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМАТИКА ФУНКЦІЙ ПРОКУРАТУРИ У ПРАЦЯХ Ю. Є. ПОЛЯНСЬКОГО ТА СУЧАСНІ ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ

Юрій Євгенович Полянський був видатним науковцем, організатором, викладачем та Вчителем. Вміло поєднував викладацьку, наукову та адміністративну діяльність, що може лише талановита, організована та працьовита людина. Юрій Євгенович багато уваги приділяв роботі із студентами та аспірантами. Студенти завжди з нетерпінням очікували лекції Юрія Євгеновича, оскільки він вмів чітко та доступно пояснити складні питання організації та діяльності судових та правоохоронних органів. Професор Ю. Є. Полянський мав надзвичайний педагогічний талант, студенти любили слухати його лекції, а також повчальні історії у позанавчальний час, оскільки Юрій Євгенович приділяв багато уваги виховній роботі. Займачи посаду проректора, він любив спілкуватись із студентами, бути серед молоді, в курсі всіх проблем, які турбують студентів.

Професор Юрій Євгенович Полянський був моїм науковим керівником при написанні дисертаційного дослідження. Під час кожної зустрічі з ним для обговорення статей, тез та дисертаційного дослідження, завжди з'являлись нові питання та шляхи для наукових досліджень, оскільки Юрій Євгенович мав особливий талант правильно мотивувати, де треба – не уникати наукових дискусій та суперечок, а в інших складних ситуаціях – радив як дипломатично обійти гострі кути. У Юрія Євгеновича завжди можна було запитати пораду із будь-якої життєвої ситуації і такі поради мали велике значення, оскільки він мав величезний життєвий досвід і мудрість. Юрій Євгенович був дуже працьовитою людиною, не було жодних завдань, які були б йому не під силу.

Протягом всього свого життя професор Ю. Є. Полянський досліджував проблеми судоустрою і статусу суддів, прокуратури, правоо-

хоронних органів, адвокатури та адвокатської діяльності. Його справедливо можна назвати одним із перших дослідників прокуратури незалежної України. Функції прокуратури були однією із центральних тем ґрунтовних досліджень Юрія Євгеновича Полянського, його роботи зі впливом часу не втрачають своєї актуальності та дають відповіді на важливі питання щодо реформування функцій прокуратури.

Юрій Євгенович виступав проти звуження представницької функції прокуратури. Зокрема, він писав, що «участь прокурора в судовому захисті прав громадян є вкрай обмеженою», він критикував підхід законодавця, за яким «...прокурор насамперед має захищати інтереси держави, а громадяни самі можуть звернутись до суду, скористатися безоплатною правовою допомогою або послугами інституту уповноваженого з прав людини, що здебільшого є проблематичним» [1, с. 89].

Аналіз сучасного законодавства та практики його застосування дає підставу стверджувати, що представницька функція прокуратури наразі включає тільки представництво інтересів держави, і тільки у випадках, коли відсутній відповідний компетентний державний орган, який повинен представляти інтереси держави в конкретному випадку, або коли цей орган не здійснює такий захист належним чином або взагалі його не здійснює.

Слід відмітити, що відповідно до Звіту про роботу органів прокуратури за 12 місяців 2022 року, прокурори брали участь у представництві інтересів держави у 5937 справах, з них задоволено 3769 позовів (заяв, скарг) прокурора [2]. Отже, задоволено судом лише 63,5 % позовів, заяв і скарг прокурорів, що є достатньо високим результатом. Для підвищення результативності реалізації прокурорами представницької функції доцільним було б рекомендувати удосконалення законодавства у вказаній сфері, зокрема, роз'яснення, в яких саме випадках можна вважати, що відповідний державний орган, на який покладено завдання представляти інтереси держави у спірних правовідносинах здійснює захист неналежним чином, а в яких зовсім не здійснює такого захисту.

Цікавою є судова практика з означеного питання. Так, у постанові Великої Палати Верховного Суду від 26.05.2020 у справі № 912/2385/18

наведено такі правові висновки: «Прокурор, звертаючись до суду з позовом, повинен обґрунтувати та довести бездіяльність компетентного органу. Бездіяльність компетентного органу (нездійснення захисту інтересів держави) означає, що компетентний орган знав або повинен був знати про порушення інтересів держави, мав повноваження для захисту, але не звертався до суду з відповідним позовом у розумний строк» [3]. Вбачається, що в такому випадку прокурор до подання позову в інтересах держави повинен спочатку зробити певні дії, які б спонукали відповідний орган на реалізацію покладених на нього завдань. В межах цього прокурор може призначити перевірку фактів порушення законодавства, які були виявлені прокурором, і така перевірка підштовхне державний орган до виправлення ситуації, і, відповідно, реалізації своїх функцій належним чином.

Досліджуючи у своїх роботах інші функції прокуратури, Юрій Євгенович пропонував в Конституції України переставити місцями функцію підтримання обвинувачення в суді та функцію процесуального керівництва досудовим розслідуванням, «оскільки реалізація першої функції фактично є наслідком діяльності прокурора у сфері досудового розслідування» [1, с. 89]. Вказана аргументація є досить логічною, особливо із урахуванням того, що функція процесуального керівництва досудовим розслідуванням є первинною, без якісної організації досудового розслідування не буде досягнуто цілей досудового розслідування, якими є захист особи, суспільства і держави від кримінальних правопорушень, охорона їх прав, свобод та законних, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, а невинувата особа не була піддана обґрунтованому процесуальному примусу. Без якісного досудового розслідування неможливою є в повній мірі реалізації прокурорами таких функцій, як підтримання публічного обвинувачення в суді та нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

Досліджуючи функцію підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді, Юрій Євгенович звернув увагу на те, що чинним

Кримінальним процесуальним кодексом України покладено на одну і ту ж особу здійснення повноважень у кримінальному провадженні з його початку і до завершення. Позитивною рисою цієї новації, на думку професора Ю. Є. Полянського є те, що «прокурор, який здійснював нагляд на стадії досудового розслідування, добре знає всі обставини справи, що полегшує йому в подальшому виконання функції державного обвинувачення» [4, с. 210]. В той же час, звернуто увагу на ризик того, «що несучи відповідальність за стан розслідування, обвинувач у суді може проявити упередженість при розгляді справи судом, не звертаючи увагу на обставини, які ставлять під сумнів доведеність обвинувачення» [4, с. 210].

Аналіз практики застосування вказаних норм дає підстави стверджувати, що зазвичай керівник прокуратури призначає групу прокурорів, які здійснюватимуть повноваження прокурорів у кримінальному провадженні, а також старшого вказаної групи прокурорів. Зазвичай, старший групи прокурорів або один із прокурорів, якого включено до групи, і підтримує в подальшому публічне обвинувачення у суді у вказаній справі. Проте, трапляються випадки, коли підтримувати публічне обвинувачення в суді направляється прокурор, який не був включений до вказаної групи прокурорів, або постановою про зміну групи прокурорів була винесена з порушеннями. Зокрема, в ухвалі Святошинського районного суд м. Києва від 16.11.2020 року у справі № 759/11669/19 суд задовольнив клопотання обвинуваченого про відвід прокурора, який не мав належних підстав для підтримання публічного обвинувачення в суді у вказаній справі. Суд зазначив: «як встановлено матеріалами провадження, останнє надійшло до суду 27 червня 2019 року з обвинувальним актом, в якому вказана група прокурорів сформована за участю прокурора ОСОБА_6 18 червня 2019 року, тобто до направлення справи до суду з обвинувальним актом. Натомість за даними витягу з Реєстру досудового розслідування в межах даного кримінального провадження вказаного прокурора не було включено в групу прокурорів, що підтверджується даними станом і на 09 липня 2019 року. Більш того, згідно із групою прокурорів, яка визначена станом на 20 січня 2020 року прокурор ОСОБА_6 не має процесуальних повноважень прокурора у даному провадженні, інших даних суду не надано» [5]. Крім

того, трапляються випадки явки прокурорів у судові засідання взагалі без підтвердження належних підстав для підтримання публічного обвинувачення в суді, зокрема, прокурора не було включено до групи прокурорів, які здійснювали повноваження прокурорів у конкретному кримінальному провадженні та такий прокурор не мав при собі постанови про зміну групи прокурорів із своїм прізвищем. Вказані ситуації звертають увагу на необхідність належної підготовки прокурорів до підтримання публічного обвинувачення в суді та реалізації інших функцій прокуратури.

Можна зробити висновок, що Юрій Євгенович Полянський в своїх наукових працях звертав увагу на найбільш гострі та важливі проблеми, які стосуються реалізації прокуратурою покладених на неї функцій, саме тому роботи Юрія Євгеновича не втрачають своєї актуальності і в наш час. Існує багато недоліків правового регулювання організації та діяльності прокуратури, колізій та прогалин, які потребують свого усунення. Роботи професора Ю. Є. Полянського є фундаментальним та глибокими, цікавими з наукової та практичної точки зору. В підсумку хочу виразити вдячність Юрію Євгеновичу за наукове наставництво та життєву мудрість, він був не тільки визначним науковцем, але й людиною з великим серцем, теплі спогади про Юрія Євгеновича залишаються в душі кожного, кому пощастило бути з ним знайомим.

Список використаної літератури:

1. Полянський Ю. Про організаційний устрій та функції органів прокуратури. *Юридичний вісник : щоквартальний журнал*. 2015. № 1. С. 87-90
2. Звіт про роботу органів прокуратури за 12 місяців 2022 року. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=217448
3. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 26.05.2020 у справі № 912/2385/18. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/90458902>
4. Полянський Ю. Є. Особливості правового статусу прокурора – державного обвинувача за Кримінальним процесуальним кодексом

України. *Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу (м. Одеса, 16-17 травня 2013 р.)* / відп. за вип. В. М. Дрьомін; НУ «ОЮА». Півд. регіон. центр НАПрН України. Одеса : Фенікс, 2013. Т. 2. С. 210-212.

5. Ухвала Святошинського районного суд м. Києва від 16.11.2020 року у справі № 759/11669/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93127758>

Ковальчук І. С.,
доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та
адвокатури Національного університету «Одеська юридична
академія», кандидат юридичних наук, доцент

РОЛЬ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ В ПРАВООХОРОННІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Інститут органів прокуратури за всю історію незалежної України займає провідне місце в правоохоронній системі нашої країни, адже на дану інституцію покладаються особливі, не притаманні іншим правоохоронним органам завдання та функції, при цьому слід відмітити, що дані завдання та функції виконуються у тісному взаємозв'язку з іншими правоохоронними органами.

Відповідно до статті 2 Закону України «Про прокуратуру», на органи прокуратури покладаються наступні функції :

- 1) підтримання державного обвинувачення в суді;
- 2) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених цим Законом та главою 12 розділу III Цивільного процесуального кодексу України;
- 3) нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство;
- 4) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян [1].

Згідно зі статтею 5 Закону України «Про прокуратуру», функції прокуратури України здійснюються виключно прокурорами, а делегування функцій прокуратури, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускається. Отже, завдання і функції, які покладаються на органи прокуратури не можуть бути перекладені на інші правоохоронні органи чи їх посадовим особам, це і підтверджує особливу роль органів прокуратури у правоохоронній системі нашої держави.

Така функція, як підтримання державного (публічного) обвинувачення, завжди була притаманна лише органам прокуратури. Вона

полягає у комплексі заходів, які передбачені кримінальним процесуальним законодавством у кримінальному судовому провадженні щоб довести винуватість особи, яка обвинувачується у вчиненні кримінально караного діяння. Слід відмітити, що якщо буде встановлено, що особа не винувата у вчиненні кримінально караного діяння, тоді прокурор повинен відмовитися від підтримання державного (публічного) обвинувачення. Проте є випадки, які передбачені законодавством, коли прокурор не підтримує державне (публічне) обвинувачення – це стосується справ приватного обвинувачення. В такому разі ініціювати кримінальне провадження може лише потерпілий на основі власної скарги, а обов'язок підтримувати обвинувачення покладається на нього або його представника. В даному випадку не можна говорити, що функція підтримання державного обвинувачення перекладається на потерпілого, адже дані категорії кримінальних справ не становлять значної суспільної небезпеки, адже це злочини невеликої тяжкості.

Ще одна особлива функція органів прокуратури – це нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство. Дана функція реалізується шляхом здійснення прокурором процесуального керівництва кримінальним провадженням, яке розслідується слідчим. При реалізації даної функції на прокурорів покладається комплекс прав і обов'язків задля здійснення повного та всебічного розслідування кримінально караного діяння органами та посадовими особами правоохоронних органів, які здійснюють досудове розслідування. Прокурорам в рамках процесуального керівництва надано право кримінальним процесуальним законодавством самостійно ініціювати, проводити або надавати вказівки слідчим для проведення окремих процесуальних дій в рамках кримінального провадження. Це все передбачене в законодавством для того, щоб мінімізувати порушення законодавства на етапі досудового розслідування, адже після закінчення досудового розслідування цей же прокурор буде підтримувати державне (публічне) обвинувачення у суді і йому будуть необхідні усі докази, які зібрані на етапі досудового розслідування. Тому якість та законність отримання доказової бази на етапі досудового слідства відіграє визначальну роль для прокурора, адже такі такий доказ, як зізнання

підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення, без сукупності інших доказів, які б доводили його винуватість не можна вважати достатнім, адже в рамках кримінального судочинства останній може кардинально змінити свої покази.

Отже, роль інститут прокуратури в правоохоронній системі України без перебільшення є визначальною, адже органи прокуратури наділені особливими функціями, які притаманні лише їм, та покликані слідкувати за дотриманням законності та верховенства права, інших визначальних принципів в рамках кримінального провадження. А у випадку порушення загально правових принципів, негайно реагувати всіма допустимим та передбаченими законодавством способами та методами.

Список використаної літератури:

1. Про прокуратуру: Закон України 14 жовтня 2014 року № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.

Коломієць Ю. Ю.,
в. о. завідувача кафедри кримінального права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
доктор юридичних наук, доцент

ЧИ ЗДАТНА ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ ЗАХИСТИТИ ПРАВА ТА СВОБОДИ ГРОМАДЯН: НАУКОВІ ПРОРОТСТВА Ю. Є. ПОЛЯНСЬКОГО

Під впливом постійних змін та реформ, трагічних подій та розчарувань людина заради того, щоб вижити починає говорити не про те, що для неї важливо, про що вона думає, чого бажає, як бачить навколишній світ, а про те, що важливо для інших, забуваючи про власні бажання, вона говорить про те, що від неї хочуть почути, і удає, що той світ, який для неї створюють, її повністю влаштовує. Тільки невелика кількість людей продовжує відстоювати свої ідеї, не боячись висміювання та загального осуду. Багато століть тому великий філософ Дені Дідро писав: «Знання того, якими речі мають бути, характеризує людину розумну; знання того, які речі насправді, характеризує людину досвідчену; знання того, як їх змінити на краще, характеризує людину геніальну» [1, с. 662].

Коли Ю. Є. Полянський намагався звернути увагу науковців, законодавця та практиків на те, що проблему визначення функцій прокуратури України не можна вважати остаточно закритою, він виступав одночасно і як розумна, і як досвідчена, і певною мірою геніальна людина. Він писав про те, що Закон України «Про прокуратуру», який набрав чинності з 1 грудня 1991 року, був одним з перших законодавчих актів незалежної України. Згодом, в процесі суспільного розвитку, до нього вносились зміни й доповнення, які, втім, не зазіхали на його концептуальні основи, особливо стосовно функцій прокуратури та її організаційного устрою. Починаючи з набуття Україною членства в Раді Європи у 1995 році, з боку органів Парламентської Асамблеї Ради Європи постійно лунали заклики до Української влади про пристосування законодавства України про прокуратуру до законодавства інших держав шляхом її інтеграції до

судової влади та обмеження функцій прокуратури сферою кримінального переслідування [2, с. 114].

Під впливом процесів євроінтеграції із переліку функцій прокуратури України була вилучена функція нагляду за додержанням прав і свобод громадян органами публічної влади. На думку Ю. Є. Полянського, після набрання чинності Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року захист прокуратурою інтересів держави істотно скоротився, а захист прав і свобод людини та громадянина взагалі виключений. Некритичне ставлення авторів закону до поширеної в європейських структурах думки про те, що прокурор передусім закликаний захищати інтереси держави, а громадяни самі можуть звернутися до суду, скористатися безплатною правовою допомогою або послугами Уповноваженого з прав людини, Ю. Є. Полянський вважав вкрай проблематичним. Забюрократизованим, на його думку, виглядає порядок, за яким прокурору доводиться спочатку звертатися до суду із заявою про підтвердження підстав для представництва, і лише в разі підтвердження – до того ж суду з позовною заявою (пункт 4 статті 23 Закону). Такий підхід демонструє недовіру до прокурора і прокуратури й здатний заблокувати зусилля у сфері правозахисту і захисту інтересів держави [3, с. 122].

У світі немає жодної абсолютної теорії, кожна теорія має свої недоліки, а кожне правило має свої виключення, тому Ю. Є. Полянський мав рацію в тому, що до усіх інтеграційних процесів потрібно ставитися обережно.

Потреба в новому осмисленні світового устрою існувала та буде існувати завжди. Ще у 20-ті роки минулого століття П. О. Сорокін резюмував, що кожен значний аспект життя організації й культури західного суспільства знаходиться в надзвичайній кризі й ми живемо, мабуть, між двома епохами – «вмираючою чуттєвою (секулярною) культурою нашого чудового вчора і наступаючою (новою) культурою творчого завтра» [4, с. 283].

Однак «культура творчого завтра» для нас так і не настала. Як зауважив свого часу Е. Берк, «століття лицарства кануло в минуле; ми живемо в столітті софістів, економістів і лічильних машин» [5, с. 54–55]. Причину кризових явищ у нашому суспільстві багато вчених

бачать у відсутності загальнозначущих цінностей. Якщо ні релігійні, ні етичні, ні юридичні цінності не контролюють нашу поведінку, «людина перетворюється в людську тварину, керовану, головним чином, своїми біологічними пристрастями і прагненнями. Спалахує індивідуальний і колективний необмежений егоїзм; боротьба за існування стає інтенсивнішою; сила стає правом» [4, с. 289].

Не викликає сумнівів той факт, що процеси глобалізації, існування комп'ютерної системи веде все людство до загальної інтеграції. Не можна заперечувати існування світової політики, світової економіки, світових спільнот, об'єднаних різними цілями і інтересами. Можна погодитись з Г. Дж. Берманом у тому, що необхідно застосовувати правові заходи для «скорочення світового безладу і подолання світової несправедливості, для запобігання руйнуванню і забрудненню навколишнього середовища і атмосфери планети, запобігання поширенню світових хвороб, ліквідації ганебних злиднів понад мільярд людей світу, які живуть на доходи, які становлять менше одного долара в день, вжиття заходів проти порушень загальних прав людини, протистояння загальносвітовому тероризму, вирішення етнічних релігійні конфліктів, які загрожують миру в усьому світі» [6, с. 12].

Існування чогось спільного, що об'єднує все людство, є очевидним фактом, але попри всю нашу спільність людям властиві істотні відмінності, зумовлені релігією, світосприйняттям, світоглядом, історичним розвитком, особливостями навколишнього ландшафту, своєрідністю звичаїв і традицій. Не випадково в юридичній літературі періодично з'являються критичні висловлювання на адресу «перебільшення ідей однаковості, прокламованою, в першу чергу, західним правом» [7, с. 31]. Примітно те, що «американська школа хоч і не заперечує досягнення «класиків» західноєвропейської думки, замикається в рамках супутніх економіко-соціальних моделей, властивих здебільшого та актуальних для північноамериканського континенту» [8].

Можливо для України настав час не тільки впроваджувати чужі ідеї у власне життя, але й ділитися власним досвідом, результатами наукових досліджень та практикою їх застосування. Історія України розпочалась набагато раніше, ніж історія Росії та багатьох інших єв-

ропейських держав. Україна – серце Європи, саме вона є рушійною силою того, що відбувається у світі. Знаходячись нібито на перехресті різних культур, соціального буття та світосприйняття, вона визначає долю усього людства. Сучасні події, що відбуваються у світі, є яскравим прикладом цього. Порятунком України та усього світу в ідеології людяності, але в чому вона полягає ніхто до кінця не розуміє.

З одного боку, ЄС впевнений, що досвід європейських країн є найкращим і найгуманнішим, з іншого боку, усі, хто займався правозастосовною практикою, коли діяв Закон України «Про прокуратуру» 1991 року, розуміє, що раніше чинний механізм захисту прав, свобод та інтересів людини був ефективнішим.

По-перше, при виявленні порушень закону прокурор у межах своєї компетенції мав право: 1) вносити подання; 2) у встановленому законом порядку ініціювати притягнення особи до дисциплінарної, адміністративної відповідальності, складати протокол про адміністративне правопорушення та починати досудове розслідування; 3) звертатися до суду в передбачених законом випадках. Отже, існувала спрощена система захисту прав людини. Для того, щоб порушені права були відновлені необов'язково було звертатися до суду, достатньо було подання прокурора. Після згаданих реформ участь суду у відновленні порушених прав стала обов'язковою, результатом чого стало небажання людей звертатися до правових заходів захисту та перевантаженість судових органів.

По-друге, позитивною рисою діяльності прокуратури України було те, що прокуратура не тільки вживала заходів щодо усунення порушень закону, але мала встановлювати причини та умов, що їм сприяли.

По-третє, падіння авторитету прокуратури України підірвало авторитет держави, створило відчуття безладу, все цільної байдужості та безкарності порушення прав, свобод та інтересів людини.

Згідно з ч. 2 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» 2014 року, прокурор здійснює представництво в суді інтересів громадянина (громадянина України, іноземця або особи без громадянства) у випадках, якщо така особа не спроможна самотійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження через недосягнення повноліття, недієздатність або об-

межену дієздатність, а законні представники або органи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси такої особи, не здійснюють або неналежним чином здійснюють її захист. З цього приводу Ю. Є. Полянський писав: «Цікаво, як би поставились зранені й скалічені в АТО українські бійці або їх сім'ї, одержавши бюрократичні відписки такого типу: «Я Вас (або їх) на Донбас не посилав», як колись не посилали до Афганістану. Адже прокурор позбавляється будь-яких реальних повноважень для ініціювання поновлення порушених прав шляхом судового представництва, а це могло б стати важливим завданням передусім військових прокуратур» [2, с. 115].

До російсько-української війни, яка розпочалася 24 лютого 2022 року, Ю. Є. Полянський не дожив, але якби міг, він ще раз звернув би увагу на те, що захист учасників бойових дій та членів їх сімей, а також захист прав, свобод та інтересів осіб від зловживань з боку органів державної влади має бути обов'язком держави, відображеним в Законі України «Про прокуратуру».

Список використаної літератури

1. Антология мудрости / Сост. В. Ю. Шойхер. М.: Вече, 2012. 848 с.

2. Полянський Ю. Є. Концептуальні аспекти реформування прокуратури України. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса): у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М. В. Афанасьєва. Одеса: Юридична література, 2016. С. 114–116.

3. Полянський Ю. Є. Чи можна вважати остаточно закритою проблему визначення функцій прокуратури України? *Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (15–16 травня 2015 р., м. Одеса): у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М. В. Афанасьєва. Одеса: Юридична література, 2015. С. 120–122.

4. Сорокин П. А. Главные тенденции нашего времени. *Партнерство цивилизаций*. 2014. № 1–2. С. 281–297.

5. Графский В. Г. Интегральная (синтезированная) юриспруденция: актуальный и все еще незавершенный проект. *Правоведение*. 2003. № 3. С. 54–55.

6. Берман Г. Дж. Мировое право: экуменическая юриспруденция Святого Духа. *Представительная власть – XXI век: законодательство, комментарии, проблемы*. 2005. Вып. № 1 (61). С. 9–13.

7. Оборотов Ю. Н. Традиции и новации в правовом развитии. Одесса: Юридическая литература, 2001. 160 с.

8. Черкашина М. В. Основные векторы развития правопонимания в начале XX века. *Труды МГТА: электронный журнал*. 2015. Вып. 27. URL: http://www.e-magazine.meli.ru/vipusk_27.html.

Кубасенко А. В.,

доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ

Забезпечення національної безпеки та територіальної цілісності Української держави в сучасних умовах обумовлено переважно загально-світовими тенденціями та геополітичними процесами, а також суспільними трансформаціями, які в сукупності являють собою ті виклики правопорядку, на які Україна не може не реагувати. Сьогодні правоохоронна система функціонує в особливому режимі, в умовах воєнного стану та зовнішніх загроз. У цей складний період залишаються неопрацьованими деякі питання, які пов'язані з організацією правоохоронної діяльності.

У такій складній ситуації постає необхідність створення механізму солідарного функціонування елементів правоохоронної системи. Практична потреба розвитку цього механізму підтверджується проведеними останніми роками реформ правоохоронних органів, у ході яких поки що не отримали достатньої правової регламентації питання цифрової та інтегрованої взаємодії між правоохоронними органами, не вирішено багато організаційних проблем міжвідомчої передачі інформації та користування нею.

Важливо зазначити, що сутність правоохоронної системи у сучасних умовах визначається насамперед тими об'єктивними соціальними умовами, в яких вона формується та розвивається. При цьому ефективне функціонування зазначеної системи залежить від упорядкування діяльності всієї сукупності правоохоронних органів щодо реалізації покладених на них завдань по боротьбі із сучасними загрозами.

Забезпечення інтегрованої взаємодії правоохоронних органів з урахуванням можливого продовження реформ у найближчій перспективі вимагатиме розробки стратегічно нового концептуального підходу.

Вирішальна роль у цьому процесі відводиться, зокрема, прокуратурі як єдиному правоохоронному органу, який уповноважений

законом на здійснення нагляду за органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання та досудове розслідування.

Солідарне функціонування елементів правоохоронної системи сприймається як варіант правоохоронної кооперації, яка може підвищити ефективність діяльності всіх правоохоронних органів, особливо у сучасних умовах запровадження воєнного стану в Україні.

Створення такого механізму та забезпечення його діяльності має ґрунтуватися на об'єднанні зусиль декількох правоохоронних органів «силових» та «забезпечувальних» (наприклад, Міністерство внутрішніх справ України, Служба безпеки України, Національна поліція України, Державне бюро розслідувань, Національне антикорупційне бюро України, Державна прикордонна служба, Державна служба фінансового моніторингу України) навколо одного координуючого (наприклад, Прокуратури України). І тут кожен правоохоронний орган даної моделі забезпечує виконання профільних завдань у повному обсязі під ефективним наглядом органів прокуратури.

Таким чином, механізм солідарного функціонування правоохоронних органів має ефективно розподіляти ресурси при вирішенні спільного завдання, спиратися на ініціативу кожного учасника та здійснювати прямий контакт між зацікавленими учасниками.

У зв'язку з тим, що застосування цифрових технологій відкриває широкі можливості для правопорушників, механізм солідарного функціонування правоохоронних органів теж має змінитися. Для протидії найбільш небезпечним проявам сучасної злочинності у правоохоронній діяльності необхідно досліджувати та розвивати цифрові механізми координації їхньої спільної діяльності.

У зв'язку з цим доцільним є впровадження технології блокчейн у діяльність правоохоронних органів, сервери яких функціонально покликані ставати все більш взаємопов'язаними та взаємозалежними. Використання цієї технології може сприяти підвищенню ефективності правозастосування, оскільки завдяки цьому інформація не може бути втрачена, заблокована або кимось виправлена, чого сьогодні не можуть гарантувати хмарні технології.

Питання використання технології блокчейн у роботі правоохоронних органів вже були предметом досліджень деяких науковців. Так, К. Ю. Водяницький вказує, що технологія блокчейн в роботі

правоохоронних органів також може бути корисна для: підвищення доступності оперативних даних, включаючи також бази доказів, пов'язаних з актуальними розслідуваннями і архівними справами, з підтвердженням їх «справжності»; підвищення «простежуваності» і прозорості зберігання даних і, отже, підвищення рівня підзвітності та довіри до роботи правоохоронних органів [1, с. 55].

У свою чергу Р. Р. Орлов та А. В. Окушко вказують, що область застосування технології блокчейн у кібербезпеці безмежна завдяки таким його унікальним властивостям, як надійність, загальнодоступність, висока адаптивність, економічна ефективність та рентабельність. Використання блокчейну для боротьби з кіберзлочинністю може бути поширене на фінансові послуги, законодавство, транспортну галузь або будь-яку іншу галузь, яка потребує перевірки третьою стороною [2, с. 72].

Використання даної технології завдяки уніфікованому технологічному обладнанню, програмному забезпеченню та сучасним каналам зв'язку дозволить працівникам правоохоронних органів, використовуючи інтегрований банк даних, отримувати відомості з наявних інформаційних баз усіх правоохоронних органів за одним запитом, а також фіксувати певну оперативну інформацію. Такий доступ до необхідної інформації позитивним чином вплине на результативність розкриття кримінальних правопорушень та ефективність діяльності правоохоронних органів.

Список використаної літератури:

1. Водяницький К. Ю. Технологія блокчейн в роботі правоохоронних органів. *Протидія кіберзлочинності та торгівлі людьми*: зб. матеріалів міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Харків, 18 травня 2021 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; ГС «Глобальний центр взаємодії в кіберпросторі». Харків : ХНУВС, 2021. С. 54-55.

2. Орлов Р. Р., Окушко А. В. Використання технології блокчейн у діяльності правоохоронних органів та протидії кіберзлочинам. *Застосування інформаційних технологій у правоохоронній діяльності*: матеріали Круглого столу (м. Харків, 14 груд. 2022 р.) / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ, Ф-т № 6, Каф. кібербезпеки та DATA-технологій. Харків: ХНУВС, 2022. С. 70-72.

*Курганський О. В.,
старший викладач кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

МІСЦЕ ПРОКУРАТУРИ В МЕХАНІЗМІ ДЕРЖАВИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Проблема визначення місця прокуратури в механізмі держави в Україні є досить тривалою та невирішеною протягом всього періоду незалежності української держави. Визначення її ролі, також з'ясування конкретного місця в означеній системі, завжди викликало численні дискусії серед науковців -теоретиків та юристів-практиків у різних галузях права, що пояснюється тим, що прокуратура з моменту здобуття незалежності Україною досить широко не вписувалася в класичний поділ державної влади на три гілки: законодавчу, виконавчу і судову.

Наукові дослідження з означеної проблеми привели до визначення чотирьох способів визначення місця прокуратури в системі державних органів: 1) належності прокуратури до виконавчої гілки влади; 2) належності прокуратури до законодавчої гілки влади; 3) належності прокуратури до судової гілки влади; 4) виділення окремої, четвертої «контрольно-наглядової» гілки влади [1, с. 265]. Варіацією четвертого підходу можна вважати визначення прокуратури як самостійної незалежної системи органів, що не входить до жодної з гілок влади, як це впливало зі змісту колишнього розділу VII Конституції України.

Підходи до визначення місця прокуратури в Україні, точніше їх розповсюдженість та вживаність науковцями в своїх роботах можна хронологічно поділити на три основні етапи:

1. 1991-1996 роки (від здобуття незалежності до прийняття Конституції України).
2. 1996-2016 (до внесення змін в Конституцію України змін влітку 2016 року).
3. 2016-сучасність.

Перший період характеризувався плюралізмом думок та наукових позицій щодо визначення місця прокуратури в українській дер-

жаві, оскільки положення Конституції УРСР давали можливість у різний спосіб трактувати вирішення даної проблеми

Саме в цей час були популярними спроби віднести прокуратуру до законодавчої чи виконавчої гілки влади. Позицію щодо віднесення прокуратури до законодавчої гілки влади обґрунтовували свого часу В. В. Ключков, В. В. Долежан. Так, В. В. Долежан, відстоюючи своєї позиції, звертав уваги, що ще Ш. Л. Монтеск'є стверджував: «У вільній державі законодавча влада має право і повинна розглядати, яким чином приводяться у виконання створені нею закони». Професор В. В. Долежан також додавав: «Без прокуратури законодавча влада стає безвладною» [2, с. 162]. Тим самим обґрунтовувалася теза щодо важливості прокуратури як інструменту забезпечення точного та неухильного дотримання і виконання законів, що приймалися Верховною Радою України. Додатковим аргументом на користь подібного підходу розглядалося призначення Генерального прокурора України саме Верховною Радою, як це було передбачено діючою на той час Конституцією УРСР. Основною ж причиною формування подібної позиції можна вважати наділення прокуратури функцією загального нагляду за додержанням та виконанням законів, яку, окрім Конституції УРСР, закріплював ще й Закон України «Про прокуратуру» від 05.11. 1991 року в первинній редакції.

Досить розповсюдженою в означений період була й думка щодо віднесення прокуратури до виконавчої гілки влади. Прибічники даної концепції намагалися ув'язати прокуратуру з Міністерством юстиції, керуючись історичним досвідом та практикою вирішення даної проблеми в окремих країнах Західної Європи (наприклад, ФРН) чи США. П. О. Шумський свого часу дійшов до висновків що: «Включення прокуратури до складу Міністерства юстиції чи до іншої структури виконавчої влади істотно змінило б рівень і зміст її наглядової функції за дотриманням законів, перетворило б її на відомчий чи міжвідомчий контроль» [3, с. 12].

Прийняття Конституції України у 1996 році, її положення щодо поділу влади на три гілки влади, визначення кола органів, що відносяться до кожної з гілок влади, наявність в ній окремого розділу, присвяченого прокуратурі, винесеного за межі розділів, присвяче-

них органам виконавчої та законодавчої влади, в цілому унеможливили подальший розвиток позицій обох вищезазначених концепцій.

Другий етап розвитку думки щодо місця прокуратури в механізмі держави, старт якому дало прийняття Конституції України від 28.06.1996 року характеризувався підвищенням ролі позиції щодо розгляду прокуратури як самостійної системи, що не входить до складу жодної з названих в ст. 6 Конституції України гілок влади. Дана концепція мала достатньо сильні позиції як в теоретичному плані, так і з точки зору діючого на той час масиву нормативно-правових актів. Вони визначали унікальний, не властивий іншим органам держави набір функцій та повноважень, статус Генерального прокурора України, підпорядкованих йому працівників прокуратури тощо. Такої позиції дотримувався академік Ю. С. Шемшученко, який вказував, що прокуратура не відноситься ні до законодавчої, ні до виконавчої, ні до судової гілки влади [4, с. 257–258]

Поворотною віхою, що дала можливість виокремити третій етап розвитку наукової думки, вважається внесення змін до Конституції України 02.06. 2016 року, коли з тексту Основного закону було видалено Розділ VII, що був присвячений прокуратурі. Натомість було до розділу VIII Правосуддя було додано лише одну статтю 131¹, яка стосувалася організації та діяльності прокуратури. Такий підхід з боку законодавця було визнано як спробу віднесення прокуратури до судової гілки влади. Однак, слід зазначити, що наукова спільнота, в особі окремих представників, задовго до того часу виказували думку щодо віднесення прокуратури до судової гілки влади. Так, ще наприкінці 90-х років XX сторіччя тодішній суддя КСУ М. В. Костицький писав, що «до структури судової влади, крім судів, належать деякі види державних органів і установ, що обслуговують судову владу, серед них, перш за все, слід відзначити органи попереднього слідства і прокуратури» [5, с. 6]. Але й представники прокурорської наукової спільноти виказували думку щодо віднесення прокуратури до судової гілки влади. Так, О. П. Толочко писав, що комплексний аналіз конституційних норм дає підстави вважати, що віднесення прокуратури до судової влади жодним чином не означатиме посягання на особливий статус, повноваження і незалежність суддів. В Україні як

на конституційному, так і на законодавчому рівнях відповідні гарантії існують [6, с. 21]. Проте подібний підхід є досить дискусійним.

Сучасний етап дослідження місця прокуратури в механізмі держави характеризується поділом, в основному, юридичної спільноти на табори прибічників віднесення прокуратури до судової гілки влади та розгляду прокуратури як окремої самостійної системи, що не входить до жодної з конституційно визначених гілок влади. На наш погляд, є виваженою позиція В. М. Бесчастного який зазначає, що особливе положення прокуратури України в системі суб'єктів державної влади полягає, насамперед, у тому, що вона є централізованою структурою органів, пов'язаних спільними завданнями та функціями, що не належить до виконавчої або судової гілок влади [7, с. 53]. Подібний підхід дає можливості подальшого розвитку наукової думки по означеній проблемі.

Список використаної літератури:

1. Шмельов О. Статус інституту прокуратури в системі органів державної влади України. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 3. С. 265–268.
2. Долежан В. Деякі аспекти співвідношення судової і прокурорської концепції. *Правова система України: теорія і практика*. Київ : Прецедент, 1993. 162 с.
3. Шумський П. Прокуратура України : навч. посіб. для студентів юрид. вузів та факультетів. Київ : Вентурі, 1998. 336 с.
4. Державотворення і правотворення в Україні: досвід, проблеми, перспективи: монографія / Ю. Шемшученко, О. Скрипнюк, І. Кресіна та інші. Київ : Ін-т держави і права ім. В. Корецького, 2001. 653 с.
5. Костицький М. Судова влада: світовий досвід і принципи реформи в Україні. *Суди в Україні*. 1999. С. 5–12.
6. Толочко О. Прокуратура як незалежний орган у системі судової влади. *Вісник прокуратури*. 2006. № 3. С. 20–22.
7. Прокуратура України : навчальний посібник для ВНЗ / В. Бесчастний, М. Мичко, О. Філов та інші. Київ : Знання, 2010. 446 с.

*Лапкін А. В.,
доцент кафедри кримінальної юстиції
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
доктор юридичних наук, доцент*

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ У ПРАЦЯХ Ю. Є. ПОЛЯНСЬКОГО

Серед напрямів наукових розвідок професора Юрія Євгеновича Полянського одним з основних постійно залишалися проблеми прокуратури. В полі уваги дослідника перебували як загальні положення її організації та діяльності, так і найбільш важливі новації чи критичні моменти щодо розвитку нормативного регулювання прокуратури, а також практики її функціонування. Зважаючи на те, що реформа прокуратури в Україні все же триває, ідеї та напрацювання вченого зберігають свою актуальність і можуть бути використані як для проведення нових наукових досліджень у цій сфері, так і подальших заходів щодо трансформації цього інституту.

Кандидатська дисертація Юрія Євгеновича на тему «Загальний нагляд органів транспортної прокуратури за виконанням законів на залізничному транспорті», захищена у 1983 р., заклала початковий вектор наукових досліджень вченого у напрямі спеціалізації органів прокуратури. Наукові результати кандидатської дисертації були творчо розвинуті автором і адаптовані для сприйняття студентами у навчальних посібниках з аналогічної проблематики: «Прокурорський нагляд за виконанням законів на залізничному транспорті» (1988 р.) та «Забезпечення законності на залізничному транспорті засобами прокурорського нагляду» (1992 р.).

Питання організації та діяльності транспортних прокуратур переважали у наукових публікаціях Ю. Є. Полянського до 1995 р., що зробило його провідним дослідником цієї проблематики не лише в незалежній Україні, а й загалом у пізньому СРСР та на пострадянському просторі. Однак уже в цей період вчений поступово виходить за вузьке коло проблем транспортних прокуратур, звертаючись як до правових основ діяльності спеціалізованих прокуратур загалом, так і інших питань, наприклад, гарантій забезпечення незалежності прокурорів.

Іншою значущою і відносно відокремленою предметною сферою наукових досліджень Ю. Є. Полянського стали проблеми функцій прокуратури. Його наукові розробки наочно відображають еволюцію функціональної моделі цього інституту від «наглядової» радянського зразка до «обвинувального» типу прокуратури, властивого більшості розвинутих західних держав. Так, на рівні наукових тез і статей дослідник аналізує питання забезпечення законності засобами прокурорського нагляду (1995 р.), проекту Конституції України в частині прокурорського нагляду (1996 р.), функцій органів прокуратури та скасування окремих із них (1995-1996 рр.). При цьому аналіз його публікацій показує, що принаймні до 2000 р. наукові розробки вченого здійснювалися у парадигмі прокурорського нагляду, і він досить критично сприймав спроби його обмеження чи скасування. Приміром, у своїй статті «Основні закономірності виникнення і генезису інституту прокурорського нагляду» автор обґрунтовував історичні і соціально-політичні детермінанти прокурорського нагляду як основної функції прокуратури, а також наводив переваги її здійснення з точки зору забезпечення законності і правопорядку у державі.

Однак вже із початку 2000-х років дедалі більш значуще місце у роботах Ю. Є. Полянського посідають проблеми «ненаглядових» функцій прокуратури. Можна вважати, що така трансформація відбулася під впливом поглибленого вивчення зарубіжного досвіду та європейських стандартів функціонування прокуратури. Так, у 2001 р. вчений публікує статтю «Участь прокурора у кримінальному судочинстві США», у якій детально аналізує особливості північно-американської моделі публічного обвинувачення. У 2003 р. у співавторстві з іншим видатним дослідником прокурорської проблематики – В. В. Долежаном – готується наукова стаття «Вимоги до прокурорів-обвинувачів у світлі рекомендацій Ради Європи». Вказані роботи мають вагоме значення в контексті порівняльно-правових досліджень функції підтримання публічного обвинувачення. В подальшому Ю. Є. Полянський неодноразово повертався до дослідження цієї функції, зокрема одним із перших проаналізував особливості правового статусу прокурора як державного обвинувача за Кримінальним процесуальним кодексом України (2013 р.).

Крім того, вчений приділяв увагу проблемам представницької діяльності прокуратури в суді. Так, цю діяльність він вважав дієвим засобом захисту як права власності, так і інтересів громадян і держави у судово-адміністративному процесі, що відобразилося у відповідних публікаціях 2004 р. та 2006 р. Саме в контексті реалізації представницької функції дослідник вбачав перспективи реформування правозахисної діяльності прокуратури.

В контексті досліджень функцій прокуратури слід розглядати і опублікований у співавторстві з В. В. Долежаном навчальний посібник «Акти прокуратури: підготовка і внесення» (2003 р.).

До загальних проблем визначення системи функцій прокуратури і її реформування в контексті різноманітних законопроектних ініціатив дослідник неодноразово звертався і в більш пізніх публікаціях: «Закон України «Про прокуратуру». Чергова спроба реформування та реальність її перспектив» (2008 р.); «Конституційне реформування прокуратури України (нові виклики)» (2009 р.); «Чергова спроба реформування законодавства про прокуратуру» (2010 р.); «Новації в Законі України «Про прокуратуру» і проблеми їх застосування» (2013 р.); «Про організаційний устрій та функції органів прокуратури» (2015 р.); «Концептуальні аспекти реформування прокуратури України» (2016 р.) та ін. Водночас, ці праці містять глибокий концептуальний аналіз різних етапів реформи інституту прокуратури, що дозволяє розглядати проблеми реформування прокуратури як ще один відносно самостійний напрям наукових досліджень Ю. Є. Полянського.

До числа таких напрямів можна віднести і проблеми забезпечення незалежності прокуратури як інституції та статусної незалежності прокурорів. Науковий інтерес до цих питань виникає у вченого ще у 1990 р., коли були опубліковані тези «Гарантії забезпечення незалежності прокурорів» у співавторстві з Г. М. Ясинським. В подальшому дослідник повертається до цієї проблематики у 2006-2007 рр. (підготовлені у співавторстві з В. В. Долежаном наукові статті та тези «Актуальні проблеми забезпечення незалежності органів прокуратури і прокурорів», «Незалежність органів прокуратури та прокурорів і необхідність посилення її гарантій», «Посилення гарантій незалежності органів прокуратури та прокурорів»). У вказаних роботах

автори роблять закономірний висновок про необхідність посилення системи гарантій незалежності прокуратури та прокурорів як про найголовнішу передумову об'єктивного і неупередженого виконання нею функцій, зміцнення авторитету прокуратури і її рівноправне становище у механізмі поділу державної влади.

Ще одним напрямом наукових досліджень Ю. Є. Полянським проблематики прокуратури є питання статусу прокурорів. Це, зокрема, стосувалося наукового аналізу Дисциплінарного статуту прокуратури та вироблення пропозицій щодо його удосконалення (2005 р.), статусу Генерального прокурора («Ще раз про «незаперечність» конституційного строку повноважень Генерального прокурора України» (2005 р.), «Про деякі процедурні питання призначення та звільнення з посади Генерального прокурора України» (2018 р.), а також інших актуальних проблем підготовки і добору кадрів для органів прокуратури (2009 р.) тощо.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що Ю. Є. Полянський послідовно, комплексно і системно досліджував різноманітні проблеми організації та діяльності прокуратури протягом всього свого творчого шляху. В центрі його уваги опинялися найбільш актуальні проблеми реформи прокуратури, щодо розв'язання яких дослідник формував обґрунтовані і виважені пропозиції. Таким чином, внесок Ю. Є. Полянського у становлення вітчизняної теорії прокуратури загалом і формування «Одеської школи» цієї науки зокрема важко переоцінити.

Меденцев А. М.,

*доцент кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Міжнародного гуманітарного університету, кандидат юридичних
наук, заслужений юрист України*

Слатвінська В. М.,

*викладач кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Міжнародного гуманітарного університету*

РЕФОРМУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ В ІНТЕГРАЦІЙНОМУ ВИМІРІ

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що сьогодні існує нагальна потреба у реформуванні сучасної української прокуратури відповідно до високих європейських та міжнародних стандартів захисту прав людини.

Основними недоліками, що перешкоджають функціонуванню прокуратури та кримінальної юстиції (як відповідних правових інститутів), є відсутність структурної незалежності прокуратури, пов'язана з безкарністю та низьким рівнем підзвітності, а також невідповідність функціонування прокуратури європейським стандартам. Ці недоліки можна усунути, визначивши певні (стратегічні) напрямки реформування [1, с. 43].

Відповідно до п. 4.4. Наказу Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021 «Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки», завданнями щодо покращення системи органи прокуратури є: невідворотність і сталість продовження реформи прокуратури, зокрема завершення переатестації прокурорів; удосконалення реалізації прокурорами своїх конституційних повноважень щодо підтримання державного обвинувачення, організації і керівництва досудовим розслідуванням та представництва інтересів держави в суді, зокрема шляхом запровадження професіоналізації та уніфікації прокурорської і судової практики; ефективна координація діяльності правоохоронних органів у сфері боротьби зі злочинністю та належне функціонування органів прокуратури в системі кримінальної юстиції; розробка

та впровадження комплексної та неупередженої системи оцінювання якості роботи прокурорів за встановленими об'єктивними критеріями; удосконалення дисциплінарних процедур відповідно до європейських стандартів та найкращих міжнародних практик; забезпечення прозорості та об'єктивності розгляду дисциплінарних скарг щодо дисциплінарних проступків, вчинених прокурорами; забезпечення невідворотності та пропорційності дисциплінарної відповідальності прокурорів; удосконалення системи прокурорської автономії та забезпечення інституційної незалежності прокуратури.

На думку Ю. Є. Полянського, органи прокуратури є самостійною системою державних органів [2]. На думку О. І. Скибенко, концептуально неправильним є виокремлення органів прокуратури України в окрему самостійну гілку влади. Зокрема, з огляду на те, що прокуратура України – це система, що структурно сформована з великої кількості органів різного рівня, а не окремо взятий орган [3, с. 35].

Слід зазначити провідну роль проголошених та розпочатих в країні правових реформ як визначального чинника процесу трансформації з органу управління та нагляду в європейську інституцію з прав людини. Однак усі реформи прокуратури після здобуття незалежності обмежувалися лише двома напрямками: позбавленням прокуратури певних функцій та змінами переважно в напрямку скорочення кількості прокурорів. Жодна з реформ не була спрямована на зміну принципів, методів чи стандартів роботи прокуратури. Однак вони мають бути спрямовані на реформування конституційного статусу та функцій прокуратури, без чого неможливо наблизити її до аналогів у демократичних країнах.

Отже, ця реформа прокуратури покращить її конституційно-правовий статус з метою забезпечення подальшого сприяння трансформації цієї конституційної системи, не перешкоджаючи здійсненню індивідуальних прав.

Список використаної літератури:

1. Хорсуненко О. В. Прокуратура України та країн-членів Європейського Союзу: порівняльне дослідження: дис. ... канд.юрид.

наук : 12.00.10. Одеса, Національний університет «Одеська юридична академія», 2019. 221 с.

2. Полянский Ю. Об упразднении некоторых функций прокуратуры. Юридична освіта та держава: науковий збірник. Одеса : Юрид. ін.-т Одеськ. держ. ун-ту ім. І. Мечнікова, 1997. С. 112–116.

3. Скибенко О. І. Конституційно-правовий статус прокуратури України в умовах реформування: дис. ... канд.юрид. наук : 12.00.02. Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2021. 237 с.

Подкопасьєв С. В.,

заступник начальника управління організаційного забезпечення діяльності (Секретаріату) відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження Департаменту кадрової роботи та державної служби Офісу Генерального прокурора, старший науковий співробітник відділу дослідження проблем кримінального процесу та судоустрою Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України, доктор юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄДНОСТІ СТАТУСУ ПРОКУРОРІВ У ПРОЦЕСІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

У ч. 2 ст. 15 Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 № 1697-VII (далі – Закон № 1697-VII) передбачено, що прокурори в Україні мають єдиний статус незалежно від місця прокуратури в системі прокуратури чи адміністративної посади, яку прокурор обіймає у прокуратурі [1]. Єдиний статус прокурорів сприяє забезпеченню єдності системи прокуратури України в цілому (п. 2 ч. 5 ст. 7 Закону № 1697-VII). Тим самим система набуває необхідної стабільності, що безпосередньо впливає на результативність та ефективність її функціонування як державної інституції.

Єдність статусу, серед іншого, передбачає єдність організаційно-правового механізму формування кадрового складу, а саме однаковість процедури добору кандидатів на посади, критеріїв їх оцінки, порядку наділення повноваженнями тощо. Водночас, донедавна, положеннями Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформи органів прокуратури» від 19.09.2019 № 113-IX (далі – Закон № 113-IX) було об'єктивовано особливу модель формування кадрового складу [2]. Вона існувала тимчасово, до відновлення з 01.09.2021 р. дії положень Закону № 1697-VII в частині роботи відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження (до набуття чинності Законом № 113-IX це була Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів – С. П.) та Ради прокурорів України. Фактично на деякий час пе-

редбачалося паралельне існування декількох процедур, згідно яких і відбувалося призначення на посади прокурорів, зокрема до Офісу Генерального прокурора (далі – ОГП):

(а) *атестація прокурорів* Генеральної прокуратури України (далі – ГПУ) (п. 7 розділу II Закону № 113-IX);

(б) *переведення прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури* (далі – САП) ГПУ на аналогічні посади прокурорів до ОГП (п. п. 3 п. 8 розділу II Закону № 113-IX).

(в) *добір осіб*, які не займали посаду прокурора на день набрання чинності Законом № 113-IX, на вакантні посади прокурора, що з'явилися після звільнення прокурорів ГПУ (п. 20 розділу II Закону № 113-IX);

(г) *призначення на адміністративні посади*, що передбачені ч. 1 ст. 39 Закону № 1697-VII (п. п. 1 п. 8; п. п. 6 п. 22 розділу II Закону № 113-IX).

З даного приводу слід зазначити, що атестація прокурорів ГПУ та добір осіб на посади прокурорів ОГП проводилися кадровими комісіями в рамках схожих процедур. Ці процедури визначені Порядком проходження прокурорами атестації [3] та Порядком проведення добору на зайняття вакантної посади прокурора [4]. Вони включають в себе: 1) складання іспиту у формі проходження анонімного тестування з метою виявлення рівня знань та умінь у застосуванні закону, відповідності здійснювати повноваження прокурора; 2) складання іспиту у формі проходження анонімного тестування на загальні здібності та навички; 3) співбесіду і виконання практичного завдання. Фактично різниця між ними полягала в суб'єктному складі кандидатів на посади прокурорів в ОГП: діючі прокурори ГПУ чи юристи з поза системи, відповідно.

Поряд із цим прокурори САП ГПУ переводилися на аналогічні посади прокурорів до САП ОГП не за процедурою атестації, а в силу самого факту їх перебування на відповідних посадах.

Так само поза зазначеними вище процедурами особа могла набути статусу прокурора ОГП шляхом призначення на адміністративну посаду до ОГП, згідно процедури передбаченої у Положеннях про Комісію з добору керівного складу органів прокуратури, які затверджувалися наказами Генерального прокурора від 16.12.2019 № 335

(далі – Положення 2019) [5]; від 15.04.2020 № 190 (далі – Положення 2020) [6]; від 31.05.2021 № 168 (далі – Положення 2021) [7]. Дана процедура включала в себе: співбесіду з кандидатом із метою визначення його професійних та морально-ділових якостей, а також управлінсько-організаторських здібностей (п. 15 Положення 2019; п. 16 Положення 2020); для осіб, які не є прокурорами, окрім співбесіди ще додатково й виконання практичного завдання (п. 22 Положення 2021). Що характерно, до затвердження Положення 2021 (тобто фактично 1,5 роки – С. П.) оцінювання кандидатів на адміністративні посади під час співбесіди здійснювалося без відповідної методології, тим самим надаючи досить широку дискрецію відповідним комісіям, а для кандидатів з поза системи не передбачалося виконання практичного завдання.

Отже, очевидним є те, що кадровий прокурорський склад ОГП формувався за різними процедурами. Це, в сукупності з іншим, наприклад відмінностями у формуванні та рівні заробітної плати прокурорів САП ОГП і прокурорів ОГП, порушує принцип єдності статусу прокурорів та потенційно може призвести до ситуації часткового дисбалансу в механізмі кадрового забезпечення прокуратури, своєрідного поділу прокурорів і в підсумку – негативно вплинути на єдність прокуратури України як єдиної системи.

Така ситуація виникла внаслідок перманентних змін до законодавства про організацію та діяльність прокуратури. Цим змінам, як складовій частині реформи чи модернізації прокуратури України, вочевидь мали передувати їх належна підготовка, фахове публічне обговорення, консультації з основними зацікавленими суб'єктами.

По суті, порушене питання є складовою частиною більш загального питання, яке полягає в змісті технології проведення реформи чи модернізації прокуратури, ступені, глибині та межах змін, базових незмінних елементах на тлі комплексних змін системного об'єкта, що підлягає трансформації, які є необхідними. Іншими словами, чи допустимо, доцільно порушувати принцип єдності статусу прокурорів у процесі змін системи прокуратури, як це позначиться на її стабільності, на результативності та ефективності функціонування як державної інституції?

Список використаної літератури:

1. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформи органів прокуратури: Закон України від 19.09.2019 № 113-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/113-20>

3. Порядок проходження прокурорами атестації: затверджено наказом Генерального прокурора від 03.10.2019 № 221. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=208465

4. Порядок проведення добору на зайняття вакантної посади прокурора: затверджено наказом Генерального прокурора від 10.01.2020 № 11. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=209074

5. Положення про Комісію з добору керівного складу органів прокуратури: затверджено наказом Генерального прокурора від 16.12.2019 № 335. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0335900-19#Text>

6. Положення про Комісію з добору керівного складу органів прокуратури: затверджено наказом Генерального прокурора від 15.04.2020 № 190. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=208828

7. Положення про Комісію з добору керівного складу органів прокуратури: затверджено наказом Генерального прокурора від 31.05.2021 № 168. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=212507

Цибохін О. М.,
аспірант кафедри кримінального права
Національного університету «Одеська юридична академія»

СИСТЕМА КРИМІНАЛЬНИХ ПОДАТКОВИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Юрій Євгенович Полянський у своїх наукових працях багато приділяв уваги особливостям діяльності правоохоронних органів, напрямкам їх вдосконалення, у тому числі й питанням організації розслідування кримінальних правопорушень.

Податкові відносини – це владні відносини, що складаються між державою в особі уповноважених нею органів, з одного боку, та громадянами та організаціями як платниками податків з іншого. До податкових правовідносин, як правило, відносяться владні відносини щодо встановлення, введення, обчислення, стягнення та сплаті податків та зборів, а також виконання посадовими особами державних органів своїх професійних обов'язків у податковій сфері (здійснення податкового контролю, податкових розслідувань та притягнення до відповідальності за вчинення податкового порушення).

Податкові кримінальні правопорушення у широкому аспекті розуміються як правопорушення у сфері оподаткування. Поняття податкового кримінального правопорушення можна застосовувати як збірне позначення всього різноманіття кримінально караних діянь, скоєних суб'єктами під час реалізації податкових правовідносин. З цієї причини в контексті податкової злочинності слід розглядати не лише протиправні дії платника податків, спрямовані на ухилення від сплати податкових платежів, а й, наприклад, незаконне одержання податкових пільг або здійснення в межах податкових правовідносин протизаконних дій посадовими особами податкових органів тощо.

Наукова доктрина містить чималу кількість підходів до визначення кримінальних податкових правопорушень. Так, В. В. Лисенко пропонує таке визначення податкового кримінального правопорушення – це кримінально каране діяння, «що спрямоване проти податкової системи та на спричинення шкоди у вигляді ненадходження

податків, зборів (інших обов'язкових платежів)». Вчений також пропонує ознаки таких діянь, до яких відносить: «корисливе спрямування; здійснення під прикриттям легальної підприємницької діяльності; продовження протягом значного проміжку часу; спричинення значної матеріальної шкоди суспільним відносинам; здійснення фізичними чи службовими особами суб'єктів підприємницької діяльності» [1, с. 30].

А. Д. Марушев пропонує податкові кримінальні правопорушення поділяти на шість наступних груп:

«1) діяння, які пов'язані з порушенням порядку здійснення окремих видів підприємницької діяльності (порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом (ст. 213 КК України);

– діяння, спрямованість яких має прояв у порушенні встановленого порядку виготовлення та використання окремих видів товарів (продукції): незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204 КК України);

3) діяння щодо неправомірного припинення підприємницької діяльності з метою несплати податкових платежів: доведення до банкрутства (ст. 219 КК України);

4) податкові кримінальні правопорушення в окремих сферах підприємницької діяльності (банківські установи, сільське господарство, промисловість тощо): ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) ст. 212 КК України); легалізація (відмивання) грошових коштів, здобутих злочинним шляхом (ст. 209 КК України);

5) діяння, пов'язані із зовнішньоекономічною діяльністю: контрабанда (ст. 201 КК України);

6) кримінально карані діяння, які спрямовані на несплату податкових платежів шляхом безпідставного отримання податкових пільг: шахрайство з фінансовими ресурсами (ст. 222 КК України)» [2, с. 117-120].

З урахуванням процесуального підходу в науковій доктрині висловлюється позиція, що до податкових кримінальних правопорушень слід віднести також діяння, кримінальна відповідальність за які передбачена ст.ст. 204, 209, 212, 212¹, 219 КК України [3]. В осно-

ву такої пропозиції, як вбачається, закладено критерій підслідності кримінальних правопорушень.

З. М. Будько податкові правопорушення в цілому поділяє за критерієм видового об'єкта на: «порушення, пов'язані з порядком обліку платників податків та поданням податкової звітності; порушення, пов'язані з обчисленням, сплатою, утриманням та перерахуванням податків та зборів; порушення, пов'язані з невиконанням рішень податкових органів; порушення прав і законних інтересів платників податків [4, с. 15].

Переважно наукові дискусії з приводу класифікації податкових кримінальних правопорушень пов'язані з визначенням об'єкту даного виду посягань (родового, видового, безпосереднього). Частіше саме об'єкт кримінально караного діяння й пропонується як класифікаційний критерій закладений в основу поділу кримінально караних діянь проти системи оподаткування (податкових кримінальних правопорушень).

Таким чином, на підставі проведеного аналізу визначення поняття та класифікації кримінальних правопорушень, беручи об'єкт посягання за основний критерій класифікації, кримінальні правопорушення у сфері кримінально-правової охорони системи оподаткування слід поділити на наступні групи:

- кримінальні правопорушення у яких система оподаткування є єдино можливим основним безпосереднім об'єктом (ст.ст. 212, 212¹ КК України) (податкові кримінальні правопорушення);
- кримінальні правопорушення у яких система оподаткування є одним із можливих основних безпосередніх об'єктів (ст. ст. 204, 222 КК України);
- кримінальні правопорушення, які можуть спричинити шкоду системі оподаткування, у яких остання може виступати виключно як факультативний безпосередній об'єкт (ст. ст. 201, 211, 213 КК України).

Список використаної літератури:

1. Лисенко В. В. Криміналістичне забезпечення діяльності податкової міліції (теорія та практика) : монографія. К.: Логос, 2004. 324 с.

2. Марушев А. Д. Классификация преступлений, совершаемых в сфере предпринимательской деятельности. *Актуальні проблеми криміналістики : матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. Харків : Національна юридична академія імені Ярослава Мудрого, 2003. С. 117-120.

3. Кримінальне право України: Особлива частина: Підручник / М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.; За ред. проф. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. 2-ге вид., перероб. і допов. К.: Юрінком Інтер, 2005. 544 с.

4. Бутько З. М. Фінансово-правова відповідальність за вчинення податкових правопорушень : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 ; Національна академія державної податкової служби України. Ірпінь, 2005. 18 с.

РОЗВИТОК АДВОКАТУРИ ТА СФЕРИ НАДАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ

Зубрицький О. О.,

*аспірант кафедри організації судових, правоохоронних органів
та адвокатури Національного університету «Одеська юридична
академія», адвокат*

РЕЄСТР ДИСЦИПЛІНАРНИХ ПРОВАДЖЕНЬ ЩОДО АДВОКАТІВ: ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ

Належне функціонування інституту адвокатури в державі є запорукою розвитку демократії та верховенства права. Діяльність адвокатури полягає не тільки у наданні професійної правничої допомоги особам, а й у функціонуванні органів адвокатського самоврядування, зокрема, на особливу увагу заслуговує дисциплінарне провадження щодо адвоката, тобто процедура притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності або звільнення від неї спеціально уповноваженими на те кваліфікаційно-дисциплінарними комісіями адвокатури.

Проблеми відповідальності адвокатів були та залишаються дуже актуальними як у державі в цілому, так і в адвокатському середовищі зокрема. Підтвердженням цього є сучасна практика діяльності Ради адвокатів України з цих питань. Доводиться констатувати, що сьогодні відсутня єдина система моніторингу та зберігання інформації про притягнення адвокатів до дисциплінарної відповідальності.

Серед представників органів адвокатського самоврядування поширеною є думка про те, що існує поширена практика за якої адвокат переходить із регіону в регіон, тобто змінює своє робоче місце з метою обліку в іншій КДКА, яка не матиме інформації про попередню історію дисциплінарних проваджень стосовно нього, зокрема, чи притягувався такий адвокат до дисциплінарної відповідальності.

Поширеною також є практика скерування Головою Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури заяв (скарг) про дисциплінарний проступок адвоката до КДКА іншого регіону відповідно до підпунктів 2.3.17. та 2.3.18. Регламенту ВКДКА, затвердженого рішенням РАУ, та ст. 66 Правил адвокатської етики, затверджених 09 червня 2017 року Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 2017 року, за якої КДКА не мають повної інформації про попередню історію дисциплінарних проваджень стосовно адвоката та наявності у нього дисциплінарних стягнень.

З цього приводу, Радою адвокатів України було прийнято рішення № 144 «Про Реєстр дисциплінарних проваджень», ухвалене 16-17 листопада 2022 року [1].

У зазначеному документі встановлено, що створення Реєстру дисциплінарних проваджень та його ведення покладається на Раду адвокатів України. Крім цього, РАУ забезпечує публікацію Реєстру дисциплінарних проваджень на офіційному веб-сайті Національної асоціації адвокатів України.

Інформація, яка буде зазначатися у Реєстрі необхідна кваліфікаційно-дисциплінарним комісіям адвокатури та Вищій кваліфікаційно-дисциплінарній комісії адвокатури для прийняття остаточного рішення по дисциплінарній справі щодо притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності за вчинення проступку.

Вказаним рішенням РАУ також встановлено та затверджено плату за внесення кваліфікаційно-дисциплінарними комісіями адвокатури регіонів відомостей до Реєстру дисциплінарних проваджень у розмірі одного прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на день подання заяви (скарги) щодо поведінки адвоката, яка може мати наслідком його дисциплінарну відповідальність.

Варто наголосити, що раніше вже відбувалися спроби запровадження плати за подання скарги на дії адвоката. Так, 23 вересня 2017 року Рада адвокатів України рішенням № 203 запровадила плату за організаційно-технічне забезпечення розгляду заяв (скарг) до КДКА регіону та Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, обґрунтовуючи такі зміни необхідністю покриття витрат на проведення перевірок, направлення запитів, повідомлень та на організацію засідань як таких [2].

9 червня 2020 року Шостий апеляційний адміністративний суд постановою у справі № 816/2353/17 визнав це рішення протиправним і недійсним з моменту прийняття. Така позиція мотивована тим, що Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» не містить положень про плату за подачу та розгляд скарг на поведінку адвоката, так само як і не передбачено, що така плата може вважатися «іншим не забороненим джерелом», передбаченим статтею 58 цього Закону [3].

Водночас, Закон гарантує кожному, кому відомі факти поведінки адвоката, які можуть бути підставою для притягнення його до дисциплінарної відповідальності, можливість звернення до КДКА, а встановлена РАУ плата обмежує реалізацію такого права і може стати причиною, через яку адвокат може уникнути відповідальності.

Заслуговує на увагу з цього питання й практика Верховного Суду. Так, постановою Верховного Суду від 21 грудня 2020 року поставлено крапку в цій справі та зазначено, що встановлюючи плату за організаційно-технічне забезпечення розгляду заяв (скарг) щодо поведінки адвоката, Радою адвокатів України обмежується передбачене частиною першою статті 36 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» право громадян та юридичних осіб на звернення до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури із заявою (скаргою) у разі невиконання або неналежного виконання адвокатом своїх професійних обов'язків, розголошення адвокатської таємниці тощо, що безпосередньо пов'язано з правом осіб на професійну правничу допомогу, гарантовану Конституцією України [4].

Таким чином, аналізуючи рішення РАУ від 23 вересня 2017 року № 203 «Про встановлення плати за організаційно-технічне забезпечення розгляду заяв (скарг) до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури регіону та Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури» та рішення від 16-17 листопада 2022 № 144 «Про Реєстр дисциплінарних проваджень» доходимо до висновку, що вони містять притаманні нормативно-правовому акту ознаки, а саме: встановлюють норми права (обов'язок осіб щодо внесення плати за організаційно-технічне забезпечення розгляду заяв (скарг) щодо поведінки адвоката, внесення відомостей до Реєстру дисциплінарних проваджень тощо), носять загальний характер (розраховані на необмежену кількість суб'єктів) та підлягають довгостроковому та неодноразовому застосуванню.

Приписи частини першої статті 36 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» гарантують кожному, кому відомі факти поведінки адвоката, яка може бути підставою для дисциплінарної відповідальності, право на звернення до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури із відповідною заявою (скаргою) [5].

Відповідно до ст. 57 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» рішення Ради адвокатів України є обов'язковими до виконання всіма адвокатами. В той же час, рішення органів адвокатського самоврядування не можуть поширюватися на заявників чи скаржників, які подають скаргу на дії адвокатів. Таким чином, Рада адвокатів України, приймаючи рішення, щодо встановлення для осіб (які не є адвокатами чи адвокатським об'єднаннями) обов'язку плати за внесення кваліфікаційно-дисциплінарними комісіями адвокатури регіонів відомостей до Реєстру дисциплінарних проваджень може виходити за межі повноважень, установлених Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Варто зауважити, що в сучасних умовах процесуальні опоненти використовують інститут дисциплінарної відповідальності та безпідставне подання скарги на дії адвоката як засіб впливу на захисника, адже такі дії спричиняють певні незручності в професійній діяльності адвоката, але все ж таки це не дає підстави для нівелювання норм базового Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Таким чином, враховуючи незалежність адвокатського самоврядування, існування юридичної визначеності та легітимних очікувань особи щодо реалізації державою гарантій по відношенню до людини, а саме права на звернення зі скаргою до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, як суб'єкта публічних відносин, обумовлює в рамках Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» унормованої справедливої процедури ним самим.

Список використаної літератури:

1. Рішення РАУ від 16-17 листопада 2022 № 144 «Про Реєстр дисциплінарних проваджень». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0144871-22#Text> (дата звернення: 09.02.2023).

2. Рішення РАУ від 23 вересня 2017 року № 203 «Про встановлення плати за організаційно-технічне забезпечення розгляду заяв (скарг) до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури регіону та Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури». URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2017-09-23-r-shennya-rau-203_5c370fc4cfc74.pdf (дата звернення: 09.02.2023).

3. Постанова Шостого апеляційного адміністративного суду від 9 червня 2020 року у справі № 816/2353/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89859971> (дата звернення: 09.02.2023).

4. Постанова Верховного Суду від 21 грудня 2020 року у справі № 816/2353/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93749503> (дата звернення: 09.02.2023).

5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 09.02.2023).

Плахотнік О. В.,

доцент кафедри нотаріального, виконавчого процесу та адвокатури, прокуратури, судоустрою Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка,

Капчук В. Е.,

*студент 2 курсу ОР «Магістр» Адвокатура
Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ АДВОКАТА В ЄСПЛ

Сьогодні в Україні все більш яскраво постають проблеми європейської інтеграції, демократизації всіх сфер суспільного життя, визнання України як правової, соціальної держави, держави в якій діє верховенство права. В умовах сьогодення захист прав і свобод людини має відбуватися не тільки шляхом відновлення вже порушених прав, але й шляхом превенції самих порушень. Особлива роль у механізмі забезпечення захисту прав людини відводиться адвокату в ЄСПЛ, а сама участь адвоката у ЄСПЛ може розглядатися як елемент забезпечення верховенства права в Україні.

Права, вимоги до адвоката та участь адвоката в Європейському суді з прав людини визначається згідно з Регламентом Європейського суду з прав людини (Далі – Регламент) [1]. Враховуючи, те, що більшість проваджень у ЄСПЛ мають відношення до кримінального законодавства і згідно з частиною 5 статті 9 Кримінального процесуального кодексу України кримінальне процесуальне законодавство України застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини [2], особливої актуальності, набуває вивчення теорії і практики застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також питань, пов'язаних з участю українських адвокатів у Європейському суді.

У межах цих тез ми зазначаємо тільки частину праць вчених, які досліджували проблеми участі адвоката в ЄСПЛ. Це праці таких вчених, як Іванцова А. В. та Трушкіна А. Д. Тема участі адвоката в ЄСПЛ

не втрачає своєї актуальності і сьогодні, а окремі питання участі адвоката в ЄСПЛ потребують додаткового дослідження, зокрема умови представництва прав заявника в ЄСПЛ.

З аналізу норм Регламенту можна зробити висновок, про те, що адвокат є представником заявника. Так, згідно пункту 4, правила 36 Регламенту представником, що виступає від імені заявника, згідно з пунктами 2 і 3 цього правила, є адвокат, який має дозвіл займатися адвокатською діяльністю в будь-якій із Договірних Сторін і проживає на території однієї з них, чи будь-яка інша особа, кандидатуру якої погоджено з Головою Палати [1]. Таке правило дозволяє ширше розглядати кандидатуру адвоката в незалежності від його проживання по відношенню заявника. Наступною вимогою участі адвоката у ЄСПЛ є достатнє володіння однією з офіційних мов ЄСПЛ, що визначається пунктом 5, правила 36 Регламенту, де адвокат або інший затверджений представник, або сам заявник, який бажає отримати дозвіл самостійно представляти свої інтереси у справі, повинен достатньо володіти однією з офіційних мов Суду, навіть якщо він такий дозвіл отримав [1]. Офіційними мовами ЄСПЛ є французька та англійська. Однак, якщо скарга та додані до неї документи надсилаються Стороні тією мовою, якою вони були подані до Секретаріату заявником. Будь-яке спілкування з такими заявниками або їхніми представниками, а також усні та письмові звернення заявників або їх представників у зв'язку з будь-яким слуханням або після того, як Висока Договірна Сторона була повідомлена про розгляд скарги, мають бути на одному з офіційних мов Суду, якщо тільки Голова Палати не надасть дозволу на продовження використання державної мови Високої Договірної Сторони [1]. Таким чином, з дозволу Голови Палати можна використовувати державну мову. Будь-яке спілкування з такими заявниками або їхніми представниками, а також усні та письмові звернення заявників або їх представників у зв'язку з будь-яким слуханням або після того, як Висока Договірна Сторона була повідомлена про розгляд скарги, мають бути на одному з офіційних мов Суду, якщо тільки Голова Палати не надасть дозволу на продовження використання державної мови Високої Договірної Сторони, згідно пунктів 2, 3 правила 34 Регламенту. Для України це українська мова.

Адвокату повинна виплачуватись винагорода за виконання повноважень як представника, згідно пункту 1 правила 108. Так, адвокатам та іншим особам, призначеним, відповідно до пункту 4 правила 36, виплачується винагорода [1]. У відповідних випадках вона може бути виплачена більш ніж одному такому представнику. Цим правилом зазначається те, що адвокатів, які діють як представники заявника може бути декілька. Регламент також передбачає надання безоплатної правової допомоги. У правилі 109 Регламенту зазначається, що після ухвалення рішення про надання безкоштовної юридичної допомоги заявнику Секретар встановлює: (а) розмір винагороди, що підлягає виплаті, відповідно до діючих ставок; (б) величину оплачуваних витрат [1]. Ця норма дозволяє заявнику звертатись до ЄСПЛ з клопотанням про надання такого виду правової допомоги, що можна сприймати виключно з позитивної сторони та умов у яких можуть знаходитись заявники.

Можна також зазначити про те, що згідно абзацу 2, підпункту 8, пункту 5, розділу II Форма та зміст скарги представник юридичної особи відрізняється від адвоката, уповноваженого взаємодіяти з Європейським Судом як юридичний представник. Можливо, представник юридичної особи також є адвокатом або юристом і може додатково виступати як юридичний представник [1]. Таким чином, Регламент проводить відмінності між адвокатом та його клієнтом.

Слід також зазначити про обмеження щодо вимог до адвоката для участі в ЄСПЛ. Трушкіна А. Д. у роботі “Діяльність адвоката в ЄСПЛ як запобіжник порушенням прав людини” зазначала, що з превентивною метою існують також певні критерії несумісності: так, для запобігання конфлікту інтересів колишні судді не можуть бути представниками в процедурі ЄСПЛ щодо скарги, поданої до дати припинення його повноважень, а також скарги, яка була подана після припинення повноважень судді, до закінчення двох років з дати припинення його повноважень (ст. 4 Регламенту ЄСПЛ). Також не можуть бути представниками в ЄСПЛ судді *ad hoc* протягом строку їхніх повноважень (ст. 29 Регламенту ЄСПЛ) [3]. Такі обмеження визначені Регламентом і їх можна віднести до категорії несумісності, що обмежує участь визначених осіб як представників.

Враховуючи процедурні моменти участі адвоката у ЄСПЛ слід відмітити позицію Іванцової А. В. у роботі “Правове становище адвоката у ЄСПЛ”, яка зазначала, що ...у цілому зміст прав та обов’язків адвоката в Суді є схожими із правами й обов’язками представника за українським процесуальним законодавством. Разом з тим, у Європейському суді права адвоката відносно збору й подання доказів трохи ширші, ніж в українському праві. Зокрема, адвокат вправі представляти Європейському суду як докази, письмові показання свідків, яких він опитав самотійно, навіть якщо цих свідків не опитували національні слідчі, судові або інші органи. Крім того, адвокат може представляти в Суд докази, які не представлялися в національні суди та не оцінювалися ними (див., наприклад, справу «Тімішев проти Російської Федерації (13 грудня 2005 р.). Ми погоджуємося з такою думкою. Під час виконання своїх повноважень у ЄСПЛ, адвокат може надавати до ЄСПЛ докази на підтвердження своєї позиції і такі повноваження адвоката у ЄСПЛ ми розглядаємо як надання до ЄСПЛ нових доказів або тих доказів, що раніше не досліджувалися національним судом.

У межах тез неможливо розглянути всі особливості участі адвоката в ЄСПЛ, але можна зробити узагальнюючий висновок про те, що адвокатом у ЄСПЛ за зверненням до ЄСПЛ з України може бути не тільки адвокат, який проживає в Україні. Чи є це перевагою для заявників з України? Важко дати на це питання пряму відповідь, але залучити адвоката до такої діяльності як представника можна з держав-учасниць Конвенції. Адвокатом у ЄСПЛ повинен бути спеціалістом екстра класу, який буде представляти інтереси заявника та надавати професійну правничу допомогу і такі адвокати є в Україні. Документи до ЄСПЛ можна подавати українською мовою, що безумовно є перевагою, а продовження використання державної мови можливе за погодженням з Головою Палати у ЄСПЛ. Адвокату повинна виплачуватись винагорода за участь у ЄСПЛ як представника. Однак, така допомога може надаватись безоплатно для заявника за рішенням Суду, що оцінюється нами виключно з позитивної точки зору. Оскільки у сучасних умовах війни заявники можуть перебувати у дуже скрутному становищі.

Список використаної літератури:

1. Регламент Європейського суду з прав людини : Регламент від 03.10.2022 р. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf

2. Кримінальний процесуальний кодекс України № 4651-VI від 13.04.2012 року: Закон України / Електронна база «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/465117#Text>

3. Трушкіна А. Д. Діяльність адвоката в ЄСПЛ як запобіжник порушенням прав людини. URL: <http://surl.li/eufcf>

4. Іванцова А. В. Правове становище адвоката у Європейському суді з прав людини. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/12425/1/Ivancova_237-240.pdf

Фляжнікова Я. В.,
доктор філософії, викладач кафедри права ХКТЕІ

ДО ПИТАННЯ АДВОКАТУРИ У НАУКОВИХ ПРАЦЯХ ПРОФЕСОРА Ю. Є. ПОЛЯНСЬКОГО

У наш час, в складних умовах війни, проблематика дослідження питань адвокатури є особливо актуальною. Значна частина вітчизняних науковців приділяла увагу проблематиці розвитку, становлення та функціонування адвокатури.

Статтею 59 Конституції України передбачено право кожного на професійну правничу допомогу [1]. Дослідження питань розвитку та функціонування адвокатури в умовах сьогодення є досить актуальним. Адже адвокатура України – недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому законом [2].

Невипадково, що за період своєї професійної наукової діяльності професор Юрій Євгенович Полянський займався не тільки дослідженням проблем судоустрою та прокуратури, а й приділяв увагу питанням адвокатури.

Зокрема, у одній із своїх наукових праць, а саме: «Законодавство України про адвокатуру: потреба і шляхи удосконалення», вчений зазначає, що минуло достатньо часу від прийняття чинного Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність». Цей час виявився цілком достатнім для того, щоб упевнитись в перевагах цього законодавчого акта і водночас визначити певні труднощі у його застосуванні, які потребують змін і доповнень до цього Закону [3].

До того ж, сучасний розвиток України характеризується значними політико-правовими перетвореннями, змінами у суспільному житті, які призвели до необхідності оновлення інституту адвокатури й судової влади та удосконалення діяльності суміжних правових інститутів [5].

Власне, Юрій Євгенович акцентував увагу, що деякі негаразди в організації і діяльності адвокатури коріняться усередині самого

адвокатського співтовариства, а також в самому Законі не досить чітко визначені засади (принципи) адвокатського самоврядування. У відповідності до статті 43 Закону, ними є виборність, гласність, обов'язковість для виконання адвокатами рішень органів адвокатського самоврядування, підзвітність, заборона втручання органів адвокатського самоврядування у професійну діяльність адвоката.

Вчений зазначив, що названий перелік доцільно доповнити такими принципами: законність; право і обов'язок адвокатів брати участь у самоврядуванні; колективність і обговорення питань, свобода висловлювань; прийняття управлінських рішень по волі більшості при повазі до думки меншості; відповідальність органів і функціонерів органів адвокатського самоврядування перед адвокатським співтовариством і регіональними об'єднаннями адвокатів [3].

Ю. Є. Полянський за період своєї наукової діяльності взяв участь у написанні наукової публікації «Перспективи розвитку самоврядування в адвокатурі України», де висвітлені основні шляхи розвитку самоврядування в адвокатурі України [4].

Отже, у розвиток науки, зокрема й у сфері адвокатури, професором Ю. Є. Полянським зроблено значний внесок, що слугує невід'ємним фундаментом для подальшого розвитку та дослідження питань адвокатури. Відтак, у наш час проблематика адвокатури потребує подальшого розвитку та удосконалення, але уже у мирний час, без війни.

Список використаної літератури:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 27. Ст. 282.

3. Полянський Ю. Є. Законодавство України про адвокатуру: потреба і шляхи удосконалення. 2014. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/4493/Polyanskiy%20Zakonodavstvo.pdf?sequence=1> (дата звернення: 01.02.2023).

4. Полянський Ю. Є. Перспективи розвитку самоврядування в адвокатурі України. Ю. Є. Полянський, В. В. Долежан. *Перспективи судово-правової реформи в Україні: зб. наук. публ. О.*, 2007. С. 497-505.

5. Сучасний стан та перспективи реформування адвокатури в Україні. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15065/> (дата звернення: 02.02.2023).

Храпенко О. О.,
доцент кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук, доцент, адвокат

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТІВ ПО СПРАВАХ У МІЖНАРОДНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ СУДІ

Сучасні адвокати, які працюють сьогодні в Міжнародному кримінальному суді (далі-МКС) є невід'ємною частиною системи міжнародного кримінального судочинства.

Процедура захисту у складних, нетипових справах викликає особливий резонанс у суспільстві. І таке відношення людей цілком зрозуміло, тому що часто люди ототожнюють адвокатів і їх підзахисних. Відповідно до цього формується необачне, вже наперед, заангажоване ставлення до винуватості обвинуваченого. Саме такий приклад є одним з багатьох, який віддзеркалює проблеми з якими стикаються адвокати у Міжнародному кримінальному суді.

Питання захисту осіб у Міжнародному кримінальному суді знайшло віддзеркалення в роботах таких науковців, як В. Репецький, Т. Сироїд та інших.

Для кращого розуміння особливостей роботи адвокатів у МКС слід проаналізувати діяльність і конкретні ситуації адвокатів – практиків у Міжнародному кримінальному суді Кейт Гібсон і Дов Джейкобс.

29 червня 2021 року Українська Гельсінська спілка з прав людини провела вебінар “Верховенство права та процесу: захист обвинувачених у воєнних злочинах, міжнародні суди та Україна”, де були поставлені такі цікаві питання як:

1. Наскільки українські адвокати готові до якісного захисту своїх клієнтів у справах щодо збройного конфлікту?
2. Чи варто перейматись через те, що наразі жоден український юрист не зареєстрований як адвокат у Міжнародному кримінальному суді?
3. Чи можуть виправдальні вироки у справах про воєнні злочини сприяти примиренню?

Надання якісної допомоги у МКС, як єдиному органі, який діє на постійній основі є певним показником престижу у адвокатів і відповідно до цього отримати статус адвоката, який надає допомогу у МКС є вкрай непростими.

В структурі МКС адвокати є незалежними працівниками, а не шатними. Ця незалежність має як свої плюси так і мінуси. Немає соціальних гарантій, до яких звикли адвокати у своїх країнах, але є можливість реалізувати себе в цікавій практиці і зробити своє ім'я відомим.

Міжнародний кримінальний суд має свій реєстр захисників і помічників захисників. Для того, щоб буди включеним до реєстру необхідно на офіційному сайті заповнити форму і подати заявку, якщо особа відповідає всім необхідним критеріям. На думку адвокатів, які працюють в МКС, кількість адвокатів є недостатньою порівняно із прокуратурою, яка має великі групи співробітників, що робить не зовсім справедливий баланс сил на арені змагальності.

Потерпілі є одними з ключових учасників провадження в МКС. Як зазначає Т. Сироїд, вони являють собою зацікавлену рушійну силу змагального судового процесу і саме від належної регламентації, чіткого визначення і забезпечення прав зазначеної категорії осіб залежить ефективно і швидко розслідування у справах, сприяння здійсненню судочинства та встановлення справедливості [2, с. 64]. Відповідно до цього, саме з моменту створення МКС його статутом було передбачено можливість представництва потерпілих [3, с. 404].

В протизагугу потерпілим, адвокати надають допомогу і обвинуваченим та відчувають всі негаразди, які пов'язані із «ототожненням адвоката із клієнтом».

Певною проблемою, на думку К. Гібсон, є недобросовісні свідки, які готові прийти та виступити в міжнародному суді з неправдивими свідченнями, незалежно від того, ідеться про сторону обвинувачення чи сторону захисту, що стає реальною проблемою при побудові стратегії і тактики адвоката. Прикладом є те, коли велика кількість людей були свідками одного злочину, але кожен «побачив щось своє» у поведінці обвинувачуваного [1]. Адвокати використовують всі можливі засоби, щоб встановити істину по справі і результат іноді може бути дуже несподіваний. Коли група осіб стверджує, що бачили масові вбивства, але після довготривалих перевірок було встановлено, що частина свідків взагалі того дня не були у місті.

Д. Джейкобс, в свою чергу зазначає, що незалежно від обставин, адвокати повинні ставитись до свідків та потерпілих із повагою до їхньої гідності, але не забувати, що бувають також і хибні та неправдиві свідчення і це трапляється також у МКС [1].

Не слід забувати, що міжнародне судочинство дещо у затягнуто в часі у порівнянні із національним судочинством та це приводить до того, що свідки просто же не пам'ятають обставини справи і навіть без певного наміру розповідають ситуацію інакше. В такому випадку адвокатам можуть бути у пригоді навички знання людської психології і звісно ж відповідальної фіксації усіх попередніх показань свідків.

Окремо слід зазначити, що для якісного вдосконалення системи МКС слід більш прискіпливо відноситись до відбору суддів та адвокатів. Найчастіше невдоволення озвучують адвокати, яким необхідно відстоювати правову позицію свого підзахисного.

Справедливими є зауваження адвокатів, щодо приналежності суддів до різних систем права і їх реакції на докази відповідно до англосаксонської та континентальної системи права. Саме тому від правильного розуміння ситуації суддею залежить справедливе і незаангажоване рішення. Найбільш вдала кореспонденція між адвокатами і суддям зможе підвищити якість системи Міжнародного кримінального суду.

Список використаної літератури:

1. Адвокати дияволів чи незамінна частина системи міжнародного правосуддя? 21.09.2021. URL: <https://helsinki.org.ua/articles/advokaty-dyavoliv-chy-nezaminna-chastyna-systemy-mizhnarodnoho-pravosuddia/>

2. Репецький В. В.. Представництво інтересів потерпілих у Міжнародному кримінальному суді. *Наукові читання, присвячені пам'яті В. М. Корецького: зб. наук. праць*. Київський університет права НАН України. К. : Вид-во Європейського університету, 2011. С. 404-407.

3. Сироїд Т. Л. Правове становище потерпілих у Міжнародному кримінальному суді. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (Серія: Право)*. 2009. № 841. С. 60-64.

Шандула О. О.,
кандидат юридичних наук, доцент,
адвокат

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ВИНАГОРОДИ АДВОКАТІВ, ЯКІ СПІВПРАЦЮЮТЬ З СИСТЕМОЮ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ, В УМОВАХ ВІЙНИ

У науковій спадщині Юрія Євгеновича Полянського значна увага приділена проблемам організації та діяльності адвокатури України. У своїх наукових роботах видатний вчений зазначав необхідність постійного удосконалення законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність, причому не лише профільного Закону України, а й інших нормативних актів, які регламентують організаційні й процесуальні аспекти діяльності адвокатів в судовій та інших сферах [1]. До числа таких організаційних аспектів адвокатської діяльності, які потребують удосконалення, можна віднести й питання про винагороду адвокатів, які працюють в системі безоплатної вторинної правової допомоги.

На сьогодні у цій сфері зберігається чимало проблем, які знижують ефективність надання безоплатної вторинної правової допомоги та перешкоджають більш широкому залученню висококваліфікованих та талановитих адвокатів до цієї системи. Зрештою, можна вважати, що саме від оптимального вирішення цих питань залежить подальший розвиток системи безоплатної вторинної правової допомоги в Україні.

Загалом, саме фінансовий фактор є ключовим як для функціонування системи безоплатної вторинної правової допомоги в Україні, так і для мотивації адвокатів для роботи у рамках цієї системи. Очевидно, що будь-яка праця повинна бути належним чином оплачена, і робота адвоката з надання професійної правничої допомоги не є винятком. За великим рахунком, в цьому аспекті не має значення, чи йдеться про традиційну адвокатську діяльність, що здійснюється індивідуально або у визначених законом організаційних формах, чи про залучення адвоката до надання безоплатної вторинної правової

допомоги. В ідеалі, в будь-якому із зазначених випадків рівень винагороди за працю адвоката повинен бути рівним і відповідати його фаховому рівню, обсягу роботи, складності справ тощо.

Водночас, не менш очевидно, що система безоплатної вторинної правової допомоги об'єктивно неспроможна забезпечити такий самий рівень оплати праці адвоката, що визначається за особистою домовленістю адвоката з клієнтом. Це обумовлено обмеженістю бюджетного фінансування, адже відповідно до ч. 2 ст. 29 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», фінансування безоплатної вторинної правової допомоги здійснюється за рахунок видатків Державного бюджету України. Отже, розмір винагороди адвокатів, які працюють в системі безоплатної вторинної правової допомоги, має бути принаймні мінімально відповідним до середньозваженого розміру винагороди адвоката за відповідні послуги, що формується у ринкових умовах.

При цьому додатковою перевагою для адвокатів, які залучені до надання безоплатної вторинної правової допомоги, є надійність та стабільність оплати їхньої праці, що забезпечується державними гарантіями. Так, якщо щодо виплати адвокату гонорару, визначеного за домовленістю з клієнтом, завжди наявний певний ступінь ризику щодо повноти та своєчасності виконання клієнтом своїх зобов'язань, то оплата праці адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу, є гарантованою. А тому цей фактор в низці випадків переважає: адвокати погоджуються отримати менший, але гарантований гонорар, ніж вищий, але пов'язаний з ризиками несплати. Крім цього, оплата адвокатів в системі безоплатної вторинної правової допомоги не залежить від рішення суду, що в більшості своїй зменшує відповідальність адвоката перед клієнтом.

В цих умовах набуває особливого значення забезпечення швидкої та безперебійної виплати адвокатам винагороди за надання ними безоплатної вторинної правової допомоги. Разом з тим, в умовах війни саме у цій сфері виника чимало проблем, з якими довелося зіткнутися адвокатам, які працюють в системі безоплатної вторинної правової допомоги.

Так, слід враховувати, що правовий режим воєнного стану, запроваджений в Україні у зв'язку з російською агресією, не впливає

на реалізацію права осіб на безоплатну правову допомогу, тому адвокати продовжували її надання у повному обсязі. Водночас, задля забезпечення відсічі збройній агресії російської федерації проти України кошти державного бюджету першочергово спрямовувалися на потреби безпеки і оборони. З огляду на це, фінансування видатків за бюджетною програмою 3603030 «Оплата послуг та відшкодування витрат адвокатів з надання безоплатної вторинної правової допомоги» було призупинено, внаслідок чого станом на кінець травня 2022 року виникла заборгованість перед адвокатами у розмірі близько 60 млн грн. Така ситуація поставила під загрозу подальше функціонування системи безоплатної вторинної правової допомоги під час війни.

Задля вирішення цієї проблеми за активної участі органів адвокатського самоврядування Координаційний центр з надання правової допомоги ініціював внесення змін до постанови Кабінету міністрів України № 590 «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану», що дозволило визначити черговість відкриття асигнувань із державного бюджету та здійснення платежів за видатками на оплату послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу. В результаті заборгованість з оплати наданих адвокатами в рамках системи безоплатної вторинної правової допомоги послуг та відшкодування їх витрат була поступово погашена [2].

Така ситуація, з одного боку, є яскравим підтвердженням залежності спроможностей системи безоплатної вторинної правової допомоги від гарантованого державою фінансування. А з іншого – прикладом успішного співробітництва між органами адвокатського самоврядування, Координаційним центром з надання правової допомоги та Міністерством юстиції України у розв’язанні гострої проблеми виплати винагороди адвокатам за надання безоплатної вторинної правової допомоги в умовах війни.

Іншою актуальною проблемою у сфері оплати праці в системі безоплатної вторинної правової допомоги, з якою зіткнулися адвокати під час війни, стала технічна можливість своєчасного подання до центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги актів

з відповідними додатками, від якого безпосередньо залежить виплата їм винагороди. Через ведення воєнних дій, постійні відключення електроенергії та інтернету та з інших об'єктивних причин строки подання таких актів порушувалися багатьма адвокатами. Це призводило до виникнення конфліктних ситуацій між адвокатами та центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги, а також порушення прав адвокатів на отримання виплат за надані послуги.

Розв'язання цієї проблеми також відбувалося за активної участі Координаційного центру з надання правової допомоги, яким було ініційовано внесення змін до пункту 3 Методики обчислення розміру винагороди адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу, згідно з якими у період воєнного стану, а також протягом трьох місяців з дня його припинення чи скасування розмір винагороди адвоката не залежатиме від строків подання ним акта з надання безоплатної вторинної правової допомоги. Вказана ініціатива була підтримана Кабінетом Міністрів України, який визначив зворотній початок дії відповідних положень, а саме з 24 лютого 2022 року [3]. Такий підхід значно полегшив адвокатам процедуру подання відповідних актів та гарантував отримання ними виплат навіть у випадку затримок із таким поданням.

Підсумовуючи, можна зазначити, що в умовах війни питання про оплату праці адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу, стає особливо гострим з огляду на обмеженість бюджетного фінансування, організаційні та технічні перешкоди, а також з інших об'єктивних причин. Однак саме в цих умовах особливо важливо забезпечити повну і своєчасну виплату винагороди адвокатам за надані правові послуги, оскільки від цього залежить їх подальша співпраця з системою безоплатної вторинної правової допомоги, а відтак – ефективне функціонування цієї системи, що є однією із найбільш дієвих гарантій захисту прав та інтересів особи в умовах війни.

Список використаної літератури:

1. Полянський Ю. Законодавство України про адвокатуру: потреба і шляхи удосконалення. *Правове життя сучасної України* : у

2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. ювілею акад. С. В. Ківалова (16-17 травня 2014 р., м. Одеса). Одеса, 2014. Т. 1. С. 185-187.

2. Здійснено фінансування оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають БПД. URL: <https://radako.com.ua/news/zdiysneno-finansuvannya-oplati-poslug-ta-vidshkoduvannya-vitrat-advokativ-yaki-nadayut-bpd>.

3. Оплата послуг адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу, не залежатиме від строків подання ними звітності. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/oplata-poslug-advokativ-yaki-nadayut-bezoplatnu-vtorinnu-pravovu-dopomogu-ne-zalejatime-vid-strokov-podannya-nimi-zvitnosti#:~:text>

Студенти-учасники круглого столу

Басюк Ю. М.,

*студент 2-го курсу ОР «Магістр» Навчально-наукового
інституту права Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВА ПРИРОДА ВЗАЄМОВІДНОСИН АДВОКАТА ІЗ КЛІЄНТОМ

Адвокатська професія є однією з найдавніших, оскільки завжди існувала потреба у знавцях права, які можуть захистити права людини. У сучасному світі нам важко уявити існування правової держави та громадянського суспільства без розвинутої адвокатури.

Фундаментальним призначенням адвокатської діяльності є захист прав людини, і саме тому необхідне досконале функціонування цього надзвичайно важливого правозабезпечувального інституту – адвокатури. Відповідно до ст. 2 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокатура України – недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому Законом України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність» [1].

За своєю природою адвокатура є самостійного вигляду організацією професійних юристів, яка виконує важливу суспільну функцію – захист прав і законних інтересів громадян та організацій. Громадський характер адвокатури має прояв у тому, що, надаючи будь-яку юридичну допомогу, адвокат відстоює справедливість, порушене право. А це є невід’ємним елементом, першоосновою суспільного устрою. Разом з цим діяльність адвокатури несе в собі й державний характер, адже вона як елемент політичної системи ви-

конує функцію особливої державної ваги – захищає права й законні інтереси громадян [2, с. 109].

Отож, спеціальним і головним завданням адвокатури є забезпечення кваліфікованою юридичною допомогою кожного, хто її потребує.

Ст. 59 Конституції України гарантує кожному право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, така допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав [3, с. 21].

Аналізуючи завдання, покладені на адвокатуру державою, можемо однозначно стверджувати, що саме соціальна функція є основоположною, стрижневою для адвокатури. Це впливає насамперед із термінів, які застосовує законодавець, описуючи місце адвокатури у правовій системі: передусім «захист» та «допомога». Тобто соціальна природа адвокатської професії сьогодні не викликають заперечень у наукових колах.

Відносини, які виникають між клієнтом та адвокатом у процесі здійснення останнім своєї професійної діяльності, є окремим видом суспільних відносин, оскільки вони виникають між індивідами у процесі їхньої спільної діяльності, потреба щодо якої обумовлена об'єктивними і суб'єктивними чинниками.

Людина звертається до адвоката в абсолютній більшості випадків тоді, коли у неї виникають певні труднощі. За природою людина є соціальною істотою, що обумовлює її властивість просити про допомогу у тій ситуації, коли сама людина не може її вирішити та уладнати. Навіть у розвинутих країнах з високим рівнем правосвідомості та правової культури, коли влада і суспільство у своїй взаємодії належну увагу приділяють правовому вихованню та правовій освіті, абсолютна більшість людей на мають достатньо сил і знань самостійно захистити та відновити свої порушені права, що змушує їх звернутися до професіонала – до адвоката. У цьому сенсі професія адвоката ментально дуже нагадує професію лікаря. Діяльність обох полягає у наданні допомоги стороннім особам на професійній основі [4, с. 544].

Якщо говорити про Україну, то у нашому суспільстві рівень правової обізнаності знаходиться на недостатньо високому рівні, що пояснюється рядом політико-правових та соціально-економічних при-

чин, аналіз яких має здійснюватися відповідними фахівцями. Проте вже сьогодні ми можемо стверджувати, що в умовах євроінтеграційних перетворень, які послідовно проходить наша держава, соціальна природа взаємовідносин адвоката із клієнтом підкреслюється та позначається як один основоположних постулатів адвокатської діяльності.

Більше того, важливе значення для взаємовідносин адвоката із клієнтом має встановлення довіри. Довіра є явищем суспільної дійсності, що певним чином характеризує взаємини, що встановлюються між індивідами. Без довіри неможливе здійснення ефективного захисту інтересів клієнта адвокатом. Довіра як основа встановлення суспільних відносин між адвокатом та клієнтом підкреслює соціальну природу таких взаємин [5].

Взаємини адвоката з клієнтом, як ми зазначили, завжди мають соціальне підґрунтя. Але на одній лише соціальній основі неможливе надання адвокатом ефективної правової допомоги. Важливу роль при організації взаємодії адвоката із його клієнтом відіграє також правова природа їхніх взаємовідносин. Так, в абсолютній більшості випадків надання адвокатом правової допомоги своєму клієнтові передуює укладання договору про надання правової допомоги.

Надання правових послуг – це специфічна діяльність, яка базується на договірних засадах. На рівні констатації цей договір наразі використовується всюди, де мова йде про професійне вчинення дій або здійснення фахової чи іншої діяльності, пов'язаної із застосуванням норм права, і охоплює: консультування з правових питань; юридичне пророблення рішень з реалізації чи придбання майна, кредитування, охорони особистих немайнових прав, перетину кордону, особливо митного; підготовку правових висновків; складання різних юридичних документів (заяв, скарг, позовів, клопотань тощо); здійснення представництва інтересів фізичних або юридичних осіб у державних органах та органах місцевого самоврядування і, особливо, у судах; надання правових рекомендацій тощо [6, с. 281].

Навіть у тому випадку, коли адвокат надає правову допомогу без укладення договору про правову допомогу (надання юридичних консультацій), правова природа взаємовідносин адвоката із клієнтом є очевидною. Так, адвокатом є фахівець права – людина з вищою

юридичною освітою. Крім того, у будь-якому випадку предмет звернення до адвоката є об'єктом адвокатської таємниці, яка охороняється законом та слугує дієвою правовою гарантією як для адвоката (оскільки унеможлиблює втручання сторонніх осіб у його професійну діяльність), так і для клієнта (оскільки гарантує клієнтові конфіденційність звернення до адвоката [7]).

Природа взаємовідносин адвоката із клієнтом є дуальною: і соціальною, і правовою. Необхідно підкреслити, що соціальні та правові аспекти взаємодії адвоката з клієнтом не є первинними або похідними одні щодо одних. Інакше кажучи, і соціальна, і правова природа досліджуваних відносин проявляється одночасно у тісному взаємозв'язку. Так, під час першого звернення до адвоката, коли довіра між індивідами лише формується, на клієнта та його питання вже поширюється режим адвокатської таємниці. Водночас, укладення договору про надання правової допомоги між адвокатом і клієнтом неможливе без встановлення простих «людських» стосунків між ними, які можуть бути побудовані лише на довірі.

Тобто взаємовідносини адвоката із клієнтом є складним суспільно-правовим явищем. Такі відносини лише частково можна врегулювати нормами права, оскільки велику роль у даному випадку відіграють соціальні норми. Сказане ще раз підкреслює особливий статус адвокатської професії з-поміж інших правничих спеціальностей.

Крім того, соціально-правова природа взаємовідносин адвоката із клієнтом підтверджується високим рівнем формалізованості принципів адвокатської діяльності, про окремі з яких ми вже наголошували. Це свідчить про те, що законодавець загалом та адвокатська спільнота зокрема визнають соціальну важливість існування інституту адвокатури в громадянському суспільстві та правовій державі з огляду на її функціональне призначення – надання професійної правової допомоги.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. URL : <http://surl.li/bvzhp>.

2. Яновська О. Г. Правова та соціальна природа адвокатської професії. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2. С. 108-113.

3. Конституція України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 01.02.2023. К. : Правова єдність, 2023. 79 с.

4. Матвієва А. Б. Особливості взаємовідносин між адвокатом та клієнтом. *Адвокатура: минуле, сучасне, майбутнє: матер. X Міжнар. наук.-практ. конф.:* (м. Одеса, 06 листопада 2020 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (голова) та ін. Одеса: Видавництво ПП «Фенікс», 2020. С. 543-545.

5. Бакаянова Н. М., Кісліцина І. О. Адвокатська етика : навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти денної форми навчання. О. : Фенікс, 2020. 127 с.

6. Колесніков О. М. Правова природа договору з надання правової допомоги. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2007. № 4. С. 280-285.

7. Л. А. Остафійчук, О. В. Щербанюк. Адвокатська етика : навчально-методичний посібник. Чернівці : Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, 2021. 124 с.

Науковий керівник: доцент, доктор юридичних наук, доцент кафедри нотаріального, виконавчого процесу та адвокатури, прокуратури, судоустрою Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка **Бондар Ірина Вадимівна**

Мерінова К. Р.,
*старший лаборант кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»,
студентка 1-го курсу магістратури
факультету адвокатури та антикорупційної діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ АДВОКАТСЬКОЇ ЕТИКИ

Інститут адвокатури, вік якого обраховується тисячоліттями, в професійному розумінні є одним з найнебезпечніших кластерів суспільства, оскільки на відміну від останнього, перший досконало розуміє і ефективно застосовує норми, які покликані збентежити більшість людей. Незважаючи на спекулятивні твердження про окремих представників цієї професії, ряд вимог до адвоката включає в себе чесність, порядність, культуру поведінки, які така особа демонструє незалежно від робочого графіку та інколи всупереч власному емоційному стану.

Адвокатська етика пронизує діяльність кожного адвоката, забезпечує довіру суспільства до адвокатури, дозволяє вирішувати конкретні професійні проблеми. Вона сформована традиціями адвокатської спільноти, її історичним пошуком оптимальних форм поведінки, корпоративними нормами, які прийняті і закріплені різними підзаконними актами, такими як акти органів адвокатського самоврядування, положеннями норм законодавства нашої держави і міжнародно-правовими нормами [1, с. 13].

Корпоративні правила адвокатської етики закріплюють, що саме адвокат, добровільно приймає обов'язок: «...дотримуватись принципів верховенства права, законності, незалежності та конфіденційності, правил адвокатської етики, чесно і сумлінно забезпечувати право на захист та надавати правову допомогу...». Дані правила певним чином обмежують адвоката у виборі стратегії надання правничої допомоги, оскільки дотримання основоположних принципів, не дозволяє застосовувати прийоми і тактики, які всупереч своїй ефективності є забороненими: застосування різно-

манітних методів тиску, використання особистих зв'язків, застосування конфіденційної інформації інших клієнтів, затягування судового розгляду справи, введення в оману інших учасників справи та інші. Однак чи дійсно застосування заборонених прийомів з метою захисту клієнта та перемоги над опонентами призводить до непоправних наслідків?

Досліджуючи ретроспективу адвокатської етики, варто згадати правила німецької правової традиції, яка однієї з перших в середньовічній Європі закріпила присягу адвоката перед Богом, правила адвокатської етики та зобов'язання сумлінно виконувати свій професійний обов'язок. З метою підкреслення важливості дотримання адвокатами правил та обов'язків, було встановлено ряд покарань: за передачу конфіденційної інформації про клієнта опонентам – безчестя та сором; за перехід до протилежної сторони під час процесу – відрізання язика; за програш через недбалість – в'язниця; за неявку до суду без поважної причини – покарання різками та вигнання з міста [2]. В сучасній Україні, наслідком порушення адвокатської етики є застосування дисциплінарної відповідальності: попередження, зупинення права на заняття адвокатською діяльністю, позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю, хоча інколи є об'єктивні причини задуматись над поверненням деяких покарань, особливо за неявку до суду.

Без сучасних технологій неможливе життя адвокатів, проте в той же час очевидними є чимало обмежень, зокрема таких, що стосуються рекламування адвокатської діяльності. Зокрема, стаття 57 Правил адвокатської етики закріплює допустимість участь адвоката у соціальних мережах шляхом розміщення та коментування виключно тієї інформації, що не завдає шкоди авторитету адвокатури в цілому та відповідає принципам стриманості, коректності чесності, професійності, толерантності, терпимості [3]. Дане правило презумує єдину лінію поведінки людини, що обрала адвокатуру своєю професією та означає, що навіть поза робочим часом, розміщення чи коментування публікацій, всупереч вищевказаним принципам, може стати причиною дисциплінарного стягнення, однак чи можна назвати це справедливим? Можна назвати дві полярних точки зору, що непрямо протирічать одна одній.

Так, за однією думкою, в Єдиному реєстрі адвокатів України, адвокат може вказати посилання на свої соціальні мережі і в такому випадку, будь-яка інформація що там розміщуватиметься, буде предметом розгляду на факт відповідності етичним нормам. Однак у випадку, коли така інформація в реєстрі не була вказана, будь-які спекулювання щодо її можливої належності до адвоката, будуть вважатись не доцільними.

З іншого боку, пункт 1 частини 1 статті 21 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» закріплює обов'язок дотримуватися присяги адвоката України та правил адвокатської етики під час здійснення адвокатської діяльності [4]. Сама ж адвокатська діяльність тлумачиться як незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту. Тобто у випадку наявності клієнта, всі дії, вважаються такими, що здійснені в якості адвокатської діяльності, а тому публікації та коментарі можуть стати предметом розгляду кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури.

Щодо діяльності самої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, то відслідкувати точну кількість звернень та опрацьованих заяв щодо дисциплінарної відповідальності адвоката є завданням близьким до неможливого, що пояснюється відсутністю відкритих архівних даних стосовно таких рішень та офіційної статистики регіональних КДКА. Відповідно до статистичних даних судової практики, за період з 1 січня 2022 року по кінець лютого 2023 року, судами першої інстанції різних територіальних юрисдикцій, було опубліковано 94 рішення, щодо притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності, які прямо чи опосередковано пов'язані з порушеннями правил адвокатської етики [5]. Беручи до уваги, що за даними НААУ кількість адвокатів станом на 1 серпня складає 65 тисяч осіб, то низька цифра притягнень до відповідальності обумовлена в першу чергу тим, що представники цієї професії з гідністю та честю виконують покладені на них обов'язки і лише на далекому другому місці знаходиться інше пояснення – утруднена можливість подати скаргу до КДКА через її вартість та об'єктивні сумніви в прийнятті об'єктивного рішення.

Так чи інакше адвокатська етика в її повному розумінні не вважається стримувальним фактором, а радше допоміжним засобом ви-

конання професійної діяльності, який дозволяє встановити рамки дозволеної поведінки самого адвоката та роз'яснює допустимість реагування на ті чи інші ситуації. Важливість дотримання даних норм кореспондує санкціям за їх порушення і підкреслює необхідність неухильного дотримання з метою утримання високого статусу адвокатури в Україні. Доповнюючи відоме висловлювання Ф. М. Достоевського «Адвокат – найнята совість», слід зазначити, що адвокат має бути уособленням совісті та законності, апелюючи до знань, ґрунтуючись на правилах адвокатської етики та опираючись на совість.

Список використаної літератури:

1. Бакаянова Н. М., Кісліцина І. О. Адвокатська етика [Електронний ресурс] : навчально-методичний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання). Одеса : Фенікс, 2020. 127 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/14725>
2. Правила адвокатської етики в історичній ретроспективі. Вища школа адвокатури НААУ. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/pravy-la-advokatskoyi-etyky-v-istorychnij-retrospektyvi> (дата звернення: 12.02.2023).
3. Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 р. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2017-06-09-pravila-2017_596f00dda53cd.pdf (дата звернення: 12.02.2023).
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#n300> (дата звернення: 12.02.2023).
5. За час воєнного стану кількість адвокатів збільшилася на 2 тисячі – Я і Закон. *Я і Закон – Інформаційно-юридичний сайт*. URL: <https://yaizakon.com.ua/za-chas-voyennogo-stanu-kilkist-advokativ-zbilshilasya-na-2-tisyachi/> (дата звернення: 12.02.2023).

Науковий керівник: доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, доцент ***Кісліцина Ірина Олександрівна***

Олійник М. І.,
студентка 2-го курсу
факультету адвокатури та антикорупційної діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗНАЧЕННЯ ІНСТИТУТУ АДВОКАТУРИ ДЛЯ ПОБУДОВИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

Досягнення рівня правової держави є ідеалом для багатьох держав світу, зокрема для України. Підтвердженням цього є положення, зазначене в преамбулі Конституції нашої держави, відповідно до якого, однією з цілей прийняття Основного Закону України було прагнення розвивати і зміцнювати правову державу.

Для здобуття такого статусу нашою державою, неабияке значення має належне функціонування інституту адвокатури в Україні. Для підтвердження даного положення, варто пояснити значення адвокатської діяльності для втілення в життя головних ознак правової держави.

По-перше, однією з основних засад правової держави є охорона та гарантування захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, що, в свою чергу, одночасно є завданням здійснення адвокатської діяльності. Ключовою ідеєю в даному твердженні є те, що всі люди є рівними в захисті своїх прав та свобод, незалежно від свого становища в суспільстві, і в по-справжньому правовій державі кожному має бути забезпечена доступність в отриманні правової допомоги та свобода в виборі захисника своїх прав та законних інтересів. Так, в п.3 (с) ст. 6 Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод зазначено, що кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має право використовувати юридичну допомогу захисника, вибраного на власний розсуд, або, за браком достатніх коштів для оплати юридичної допомоги захисника, одержувати таку допомогу безоплатно, коли цього вимагають інтереси правосуддя [1]. В національному законодавстві схожа норма права міститься в ст. 59 Основного закону нашої держави, відповідно до змісту якої, кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених зако-

ном, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав [2].

По-друге, невід'ємною ознакою правової держави є дотримання принципу верховенства права в усіх сферах суспільного та державного життя. Для адвокатури цей принцип відіграє особливе значення, оскільки адвокатська діяльність спрямована на захист загальноновизнаних засад міжнародного права, пріоритетом якого є права, свободи та законні інтереси людини і громадянина. Зокрема в ч.1 ст. 4 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» безпосередньо зазначено, що адвокатська діяльність здійснюється відповідно до принципу верховенства права [3].

Не менш важливою рисою правової держави є також принцип взаємної відповідальності особи та держави. Оскільки, відповідно до чинного законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність, адвокатура України є недержавним самоврядним інститутом, то роль адвокатської діяльності в забезпеченні даного принципу полягає в тому, що здійснюючи свою професійну діяльність, адвокат залишається посередником між державою та громадянами, забезпечуючи їхню рівність та взаємну відповідальність. Тобто діяльність адвокатів, з одного боку, має конституційно обумовлений державно-значимий характер, а з іншого – адвокати повинні бути максимально незалежні від держави, щоб ефективно захищати громадян і юридичних осіб від адміністративного свавілля [4, с. 62].

Ще однією важливою особливістю, якою характеризується правова держава, є функціонування ефективного та незалежного суду. Роль адвокатури в даному випадку є ключовою, адже, як визнав Європейський суд з прав людини: «Специфічний статус адвокатів надає їм центральне місце під час здійснення правосуддя у ролі посередників між громадськістю і судами. Таким чином, вони відіграють ключову роль у забезпеченні того, щоб суди, чия місія є засадничою у правовій державі, неодмінно користувалися довірою громадськості. Адвокати є головними дійовими особами в судовій системі, прямо залученими до її функціонування й до захисту сторони процесу» [5]. Дійсно, з цим положенням важко не погодитись, адже за відсутності професійного представництва інтересів осіб в суді, судові засідання

тривали б набагато довше, що в подальшому призвело до збільшення навантаженості суддів та працівників суду.

Важливою ознакою правової держави також є високий рівень правосвідомості та правової культури її громадян. Роль адвоката в даному випадку полягає в тому, що консультуючи громадськість з різноманітних правових питань, адвокат одночасно сприяє підвищенню рівня загальної правової освіченості та правової культури суспільства в державі.

Отже, проаналізувавши вищенаведене, можна переконатись в тому, що адвокатська діяльність відіграє особливе значення для побудови правової держави в Україні. Здійснюючи свою важливу функцію в суспільстві та державі, з захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги населенню, адвокати одночасно впроваджують в життя деякі з ключових ідей доктрини правової держави. Тому, для того, щоб пришвидшити процес наближення України до статусу правової держави, насамперед, слід спрямувати державні зусилля на розвиток та вдосконалення адвокатури як важливого інституту правової держави.

Список використаної літератури:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини): Конвенція, Міжнародний документ, Протокол від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

2. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>

4. Вільчик Т. Б. Адвокатура й держава: взаємодія в забезпеченні прав і законних інтересів громадян. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція*. 2014 № 10-1 том 1. С. 62-65.

5. The case for drafting a European convention on the profession of lawyer. Committee on Legal Affairs and Human Rights. Doc. 14453.

URL: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=24296&lang=en>.

Науковий керівник: доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, доцент
Кісліцина Ірина Олександрівна

ФОТО 3 КРУГЛОГО СТОЛУ

М. Р. Аракелян

А. М. Меденцев, В. В. Тищенко

Н. А. Мирошниченко, Е. Л. Стрельцов

В. В. Дудченко, Г. И. Чанишева

Н. М. Бакаянова

С. Ю. Полянський

О. О. Джабурия, М. Р. Аракелян

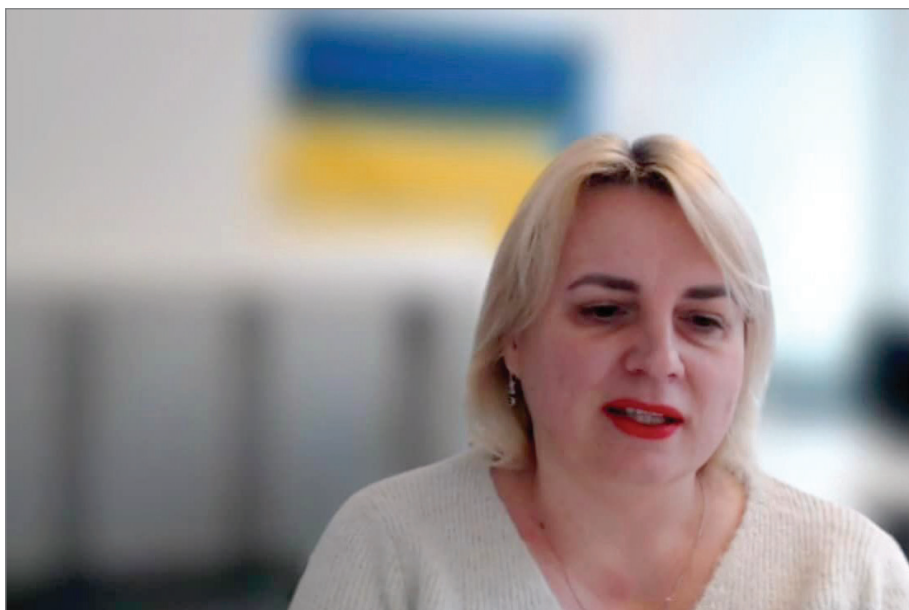
В. В. Городовенко

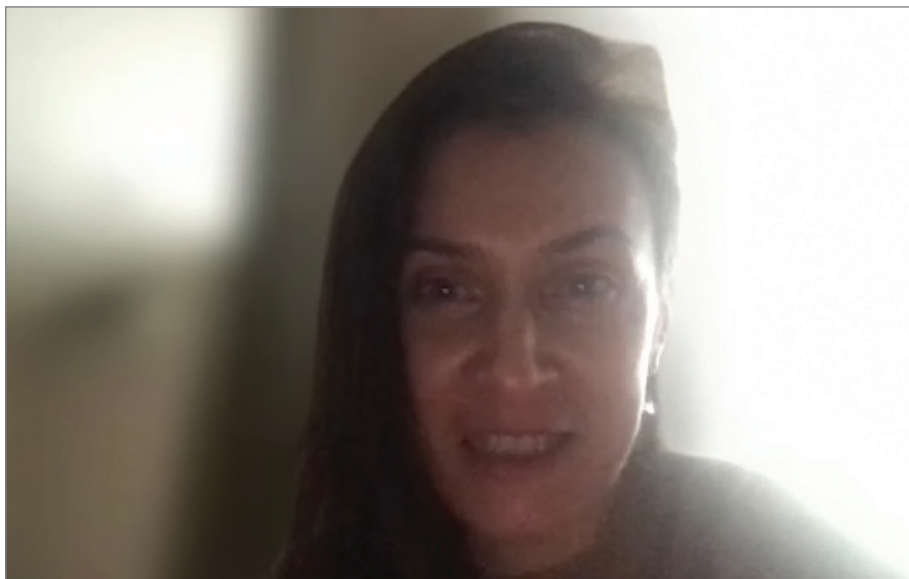
В. В. Тіщенко

Н. А. Мирошніченко

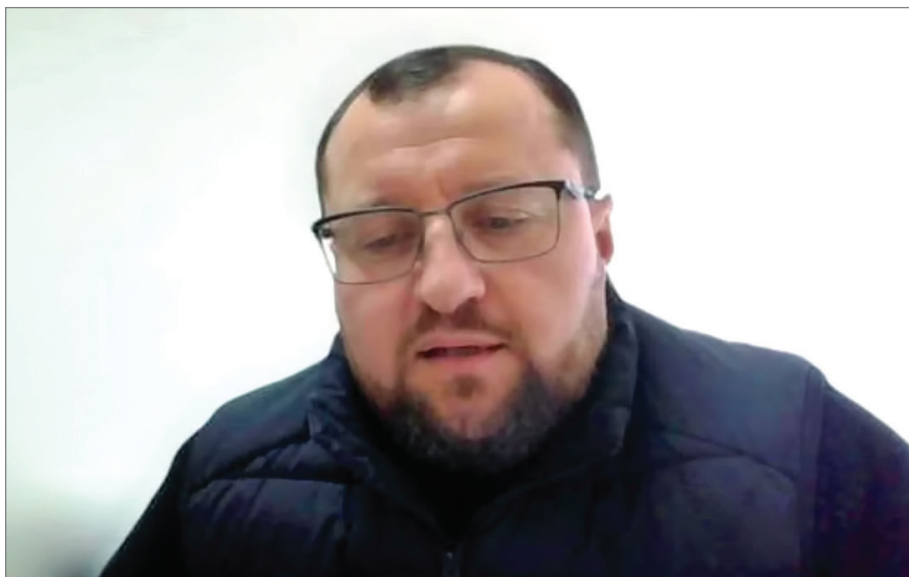
Л. М. Москвич

О. З. Хотинська-Нор

В. О. Туляков

С. В. Подкопаев

Зліва направо: О. В. Курганський, О. Г. Свида, Д. М. Голодняк,
Л. П. Нестерчук, І. О. Кісліцина, А. В. Кубаєнко,
Л. Ю. Чекмарьова, О. О. Храпенко

А. В. Лапкін

Зліва направо: О. В. Курганський, О. Г. Свида,
Д. М. Голодняк, Л. П. Нестерчук, І. О. Кісліцина

Л. А. Остафійчук

О. В. Цісельський

Є. Ю. Полянський, Ф. Ш. Іскендеров

О. В. Курганський, О. Г. Свида

Г. І. Чанишева, О. В. Цісельський

А. М. Меденцев

Л. Ю. Чекмарьова, О. О. Храпенко

БІБЛІОГРАФІЯ ЮРІЯ ЄВГЕНОВИЧА ПОЛЯНСЬКОГО

ХРОНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК ДРУКОВАНИХ ПРАЦЬ

Окремі видання

1983

1. Общий надзор, осуществляемый транспортной прокуратурой на железнодорожном транспорте : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. М-во высш. и среднего спец. образования УССР. Харьков. юрид. ин-т им. Ф. Э. Дзержинского. Харьков, 1983. 17 с. Для служ. пользования.

2. Общий надзор, осуществляемый транспортной прокуратурой на железнодорожном транспорте : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. М-во высш. и среднего спец. образования УССР, ОГУ им. И. И. Мечникова. Одесса, 1983. 207 с.

1988

3. Прокурорский надзор за исполнением законов на железнодорожном транспорте : учеб. пособие. М-во высш. и среднего спец. образования УССР. Учеб.-метод. кабинет по высш. образованию. Киев, 1988. 68 с.

1992

4. Обеспечение законности на железнодорожном транспорте средствами прокурорского надзора : учеб. пособие. М-во образования Украины, ОГУ им. И. И. Мечникова. Одесса, 1992. 74 с.

5. Основы государства и права : учеб. пособие / редкол.: А. С. Васильев, М. Ф. Орзих, М. А. Михалев ; М-во образования Украины, ОГУ им. И. И. Мечникова. Одесса, 1992. 129 с.

Из содерж.: Тема 7. Система органов государства; соавт.: С. В. Кивалов, Г. М. Ясинский, Г. И. Пузанова. С. 36–52.

1993

6. Основы государства и права : учеб, пособие / редкол.: А. С. Васильев, М. Ф. Орзих, М. А. Михалев; М-во образования Украины, ОГУ им. И. И. Мечникова. Изд. 2-е, доп. и перераб. Одесса, 1993. 296 с.

Из содерж.: Тема 7. Система органов государства / соавт.: С. В. Кивалов, Г. М. Ясинский, Г. И. Пузанова. С. 82–121.

1994

7. Основы государства и права : учеб, пособие / редкол.: А. С. Васильев, М. Ф. Орзих, М. А. Михалев ; М-во образования Украины, ОГУ им. И. И. Мечникова. Одесса: [б.и.], 1994. 296 с.

Из содерж.: Тема 7. Система органов государства / соавт.: С. В. Кивалов, Г. М. Ясинский, Г. И. Пузанова. С. 82–121.

1997

8. Основы государства и права : учеб, пособие / под ред. С. В. Кивалова, М. Ф. Орзиха. 4-е изд., доп. и перераб. Одесса : Астропринт, 1997. 342 с.

Из содерж.: Гл. 8. Система органов государства / соавт.: А. С. Васильев, Е. В. Додин, М. А. Баймуратов. С. 100–132; Гл. 15. Административное законодательство / соавт.: А. С. Васильев, Е. В. Додин. С. 218–229.

1999

9. Одеська державна юридична академія: історія і сучасність / М. П. Орзіх, Б. А. Пережнюк, І. В. Постіка [та ін.]; голов. ред. С. В. Ківалов. Одеса : Юрид. л-ра, 1999. 248 с.

2000

10. Основы правознавства : навч. посіб. / за ред. С. В. Кивалова, М. П. Орзіха. Київ: Знання, 2000. 358 с. (Вища освіта ХХІ століття).

Из змісту: Гл. 8. Система органів держави / співавт.: С. В. Ківалов, Є. В. Додін, Л. Р. Біла. С. 119–164 ; Гл. 16. Адміністративне законодавство / співавт.: С. В. Ківалов, Є. В. Додін, Л. Р. Біла. С. 321–334.

11. Основы правоведения : учеб. пособие / под ред. С. В. Кивалова, М. Ф. Орзиха ; МОН Украины, ОГЮА. Одесса : Астропринт, 2000. 356 с. (Б-ка журн. «Юридический вестник»).

Из содерж.: Гл. 8. Система органов государства / соавт.: Л. Р. Би́ла, С. В. Кивалов. С. 113–158.

2001

12. Основы правознавства : навч. посіб. / за ред. С. В. Ківалова, М. П. Орзіха. 2-ге вид., випр. і допов. Київ : Знання, 2001. 364 с. (Вища освіта ХХІ століття).

Из змісту: Гл. 8. Система органів держави / співавт.: С. В. Ківалов, Є. В. Додін, Л. Р. Біла. С. 121–168 ; Гл. 16. Адміністративне законодавство / співавт.: С. В. Ківалов, Є. В. Додін, Л. Р. Біла. С. 325–338.

2003

13. Акти прокуратури: підготовка і внесення : навч. посіб. / співавт. В. В. Долежан ; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2003. 248 с.

Рец. на кн.: Руденко М. Актуальне видання. *Вісник прокуратури*. 2003. № 12. С. 124.

14. Коментар до Закону «Про судоустрій України» / за заг. ред. В. Т. Маляренка ; Верховний Суд України. Київ : Юрінком Інтер, 2003. 464 с.

Из змісту: Гл. 3. Організаційні основи системи судів загальної юрисдикції / співавт. В. К. Іртегов. С. 46–56 ; Гл. 4. Місцеві суди / співавт. В. К. Іртегов. С. 56–67 ; Гл. 5. Апеляційні суди / співавт. В. К. Іртегов. С. 68–82.

15. Основы правознавства : навч. посіб. / за ред. С. В. Ківалова, М. П. Орзіха ; МОН України, ОНЮА. 5-те вид., переробл. і допов. Одеса : Юрид. л-ра, 2003. 352 с.

Из змісту: Гл. 8. Система органів держави / співавт.: Л. Р. Біла, С. В. Ківалов. С. 109—157.

16. Основы правоведения : учеб. пособие / под ред. С. В. Кивалова, М. Ф. Орзиха ; МОН Украины, ОНЮА. 5-е изд., перераб. и доп. Одесса : Юрид. л-ра, 2003. 376 с.

Из содерж.: Гл. 8. Система органов государства / соавт.: Л. Р. Би́ла, С. В. Кивалов. С. 118–171.

17. Правничий довідник для професійних суддів / за заг. ред. С. В. Ківалова ; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2003. 600 с.

Із змісту: Розд. 7. Місце прокуратури в механізмі держави. С. 126-136.

18. Уголовно-процессуальный кодекс Украины : науч.-практ. коммент. / Ю. П. Аленин, В. В. Тищенко [и др.]; под общ. ред. В. Т. Маляренко, Ю. П. Аленина; Верховный Суд Украины, ОНЮА. Харьков : Одиссей, 2003. 960 с.

2004

19. Основы правознавства : навч. посіб. / за ред. С. В. Ківалова, М. П. Орзіха ; МОН України, ОНЮА. 8-ме вид., переробл. і допов. Одеса : Юрид. л-ра, 2004. 352 с. (Б-ка журн. «Юридический вестник»).

Із змісту: Гл. 8. Система органів держави / співавт.: Л. Р. Біла, С. В. Ківалов. С. 109–156.

20. Основы правоведения : учеб. пособие / под ред. С. В. Кивалова, М. Ф. Орзиха ; МОН Украины, ОНЮА. 7-е изд., перераб. и доп. Одесса : Юрид. л-ра, 2004. 384 с. (Б-ка журн. «Юридический вестник»).

Із содерж.: Гл. 8. Система органов государства / соавт.: Л. Р. Би́ла, С. В. Кивалов. С. 116–168.

2005

21. Введение в украинское право / под общ. ред. С. В. Кивалова, Ю. Н. Оборотова ; МОН Украины, ОНЮА. Одесса : Юрид. л-ра, 2005. 616 с.

Із содерж.: Разд. 7.2. Компетенция и функции прокуратуры в Украине. С. 539-564.

22. Основы правознавства : навч. посіб. / за ред. С. В. Ківалова, М. П. Орзіха ; МОН України, ОНЮА. 8-ме вид., переробл. і допов. Одеса : Юрид. л-ра, 2005. 360 с. (Б-ка журн. «Юридический вестник»).

Із змісту: Гл. 8. Система органів держави / співавт.: Л. Р. Біла, С. В. Ківалов. С. 113–160.

23. Основы правоведения : учеб. пособие / под ред. С. В. Кивалова, М. Ф. Орзиха ; МОН Украины, ОНЮА. 8-е изд., перераб. и доп. Одесса : Юрид. л-ра, 2005. 384 с. (Б-ка журн. «Юридический вестник»).

Із содерж.: Гл. 8. Система органов государства / соавт.: Л. Р. Би́ла, С. В. Кивалов. С. 121–172.

24. Правничий довідник для професійних суддів / за заг. ред. С. В. Ківалова ; МОН України, ОНЮА. 2-ге вид., випр. та допов. Одеса : Юрид. л-ра, 2005. 640 с.

Із змісту: Розд. 7. Місце прокуратури в механізмі держави. С. 128-138.

25. Уголовно-процессуальный кодекс Украины : науч.-практ. комент. / Ю. П. Аленин, В. В. Тищенко [и др.]; под общ. ред. В. Т. Маляренко, Ю. П. Аленина ; Верховный Суд Украины, ОНЮА. 2-е изд., испр. и доп. Харьков : Одиссей, 2005. 968 с. (Законы Украины).

2006

26. Кримінально-процесуальний кодекс України : наук.-практ. комент. / Ю. П. Алєнін, М. Р. Аракєлян, В. В. Тіщенко та ін.; за заг. ред. В. Т. Маляренка, Ю. П. Алєніна. Харків : Одиссей, 2006. 944 с.

2007

27. Уголовно-процессуальный кодекс Украины : науч.-практ. комент. / Ю. П. Аленин, М. Р. Аракелян, В. В. Тищенко и др.; под общ. ред. В. Т. Маляренко, Ю. П. Аленина ; Верховный Суд Украины, ОНЮА. Изд. 3-е перераб. и доп. Харьков : Одиссей, 2007. 1008 с. (Законы Украины).

2008

28. Кримінально-процесуальний кодекс України : наук.-практ. комент. / Ю. П. Алєнін, М. Р. Аракєлян, В. В. Тіщенко та ін.; за заг. ред. В. Т. Маляренка, Ю. П. Алєніна. Харків : Одиссей, 2008. 944 с. (Закони України).

29. Уголовно-процессуальный кодекс Украины : науч.-практ. комент. / Ю. П. Аленин, М. Р. Аракелян, В. В. Тищенко [и др.]; под общ. ред. В. Т. Маляренко, Ю. П. Аленина ; Верховный Суд Украины, ОНЮА. Изд. 4-е, доп. Харьков : Одиссей, 2008. 1008 с.

2009

30. Введение в украинское право / под общ. ред. С. В. Кивалова, Ю. Н. Оборотова ; МОН Украины, ОНЮА. 2-е изд., перераб. и доп. Одесса : Юрид. л-ра, 2009. 768 с. + CD-ROM.

Із содерж.: Розд. 8.3. Функції прокуратури. С. 681–696.

31. Кримінально-процесуальний кодекс України : наук.-практ. комент. / Ю. П. Аленін, М. Р. Аракелян, В. В. Тіщенко [та ін.]; за заг. ред. В. Т. Маляренка, Ю. П. Аленіна. Харків : Одіссей, 2009. 944 с. (Закони України).

32. Перспективи судово-правової реформи в Україні: зб. наук, публ. / співавт.: С. В. Ківалов, М. В. Косюта, В. В. Долежан ; за ред. С. В. Ківалова. Одеса : Юрид. л-ра, 2009. 744 с. (Антологія юридичної думки. Одеська школа права).

Із змісту: Публікації Ю. Є. Полянського. С. 391–558.

33. Уголовно-процессуальный кодекс Украины : науч.-практ. комент. / Ю. П. Аленин, М. Р. Аракелян, В. В. Тищенко и др.; под общ. ред. В. Т. Маляренко, Ю. П. Аленына ; Верховный Суд Украины, ОНЮА. Изд. 5-е, доп. Харьков : Одиссей, 2009. 1008 с.

2010

34. Кримінально-процесуальний кодекс України : наук.-практ. комент. / Ю. П. Аленін, М. Р. Аракелян, В. В. Тіщенко [та ін.]; за заг. ред. В. Т. Маляренка, Ю. П. Аленіна. Вид. 2-ге, допов. та переробл. Харків : Одіссей, 2010. 944 с. (Закони України).

35. Fundamentals of Ukrainian Law / ed. by: S. V. Kivalov, Yu. N. Obototov, V. A. Tulyakov; Ministry of Education and Science of Ukraine, Odessa National Academy of Law. 2-nd ed. , rev. and suppl. Odessa: Yurid. Lit. , 2010. – 596 p. . + CD-ROM.

Without content: Section 8.3. Function of Public Prosecution. P. 527-540.

2011

36. Кримінально-процесуальний кодекс України : наук.-практ. комент. / Ю. П. Аленін, М. Р. Аракелян, В. В. Тіщенко [та ін.]; за заг. ред. Ю. П. Аленіна. Вид. 3-тє, допов. та переробл. Харків : Одіссей, 2011. 976 с.

37. Судоустрій України / співавт.: С. В. Ківалов, М. В. Косюта, В. В. Долежан; за ред. С. В. Ківалова ; МОНмолодьспорт України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Київ : Юрінком Інтер, 2011. 384 с.

Із змісту: Розд. 1. Предмет, метод і основні поняття курсу. Підрозд. 1.1. Предмет навчального курсу «Судоустрій України» та

методи його вивчення. С. 9–14 ; підрозд. 1.2. Співвідношення курсу «Судоустрій України» з іншими навчальними дисциплінами. С. 15–16; Розд. 7. Порядок зайняття посад суддів судів загальної юрисдикції. С. 179–209; Розд. 10. Дисциплінарна відповідальність суддів. С. 257–280 ; Розд. 11. Правовий статус Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. С. 281–290.

2016

38. Одесская школа права. Введение в украинское право / С. В. Кивалов, Н. В. Анищук, Т. А. Остапенко и др. ; под общ. ред. С. В. Кивалова ; отв. ред. М. В. Афанасьева ; сост. Ю. Д. Батан ; МОН Украины, НУ ОЮА. 3-е изд., перераб. и доп. Одесса : Юридична література, 2016. 504 с.

39. Функции прокуратуры. Введение в украинское право / С. В. Кивалов, Н. В. Анищук, Т. А. Остапенко и др. ; под общ. ред. С. В. Кивалова ; отв. ред. М. В. Афанасьева ; сост. Ю. Д. Батан ; МОН Украины, НУ ОЮА. 3-е изд., перераб. и доп. Одесса : Юридична література, 2016. 504 с. (соав. – А. Г. Свида).

Навчально-методичні видання

1977

40. Методические указания по спецкурсу «Профилактика правонарушений» / сост.: Е. В. Додин, В. Н. Дремин, Т. П. Забловская, Ю. Е. Полянский ; М-во высш. и среднего спец. образования УССР, ОГУ им. И. И. Мечникова, каф. криминалистики. Одесса, 1977. 38 с.

1979

41*. Прокурорский надзор в СССР: метод. рекомендации / соавт. Е. В. Додин. — Одесса, 1979.

1980

42. Тематика и методические указания по выполнению контрольных работ по курсу «Суд и правосудие в СССР» для студентов 2 курса заочного отделения юридического факультета / сост.

Ю. Е. Полянский ; М-во высш. и среднего спец. образования УССР, ОГУ им. И. И. Мечникова. Одесса, 1980. 8 с.

43. Торжество ленинских идей социалистической законности: метод. рекомендации / сост.: Е. В. Додин, Ю. Е. Полянский ; Одес. обл. орг. о-ва «Знание». Одесса, 1980. 13 с.

1985

44. Методические рекомендации и план практических занятий по курсу «Прокурорский надзор в СССР» для студентов 4 курса дневного отделения юридического факультета / сост.: Г. М. Ясинский, Ю. Е. Полянский ; М-во высш. и среднего спец. образования УССР, ОГУ им. И. И. Мечникова. Одесса, 1985. 12 с.

45. Прокурорский надзор в СССР : метод. указания для студ. всех форм обучения / сост.: Г. М. Ясинский, Ю. Е. Полянский ; М-во высш. и среднего спец. образования УССР, ОГУ им. И. И. Мечникова. Одесса, 1985. 26 с.

1986

46. Методические указания и планы практических занятий по курсу «Суд и правосудие в СССР» для студентов 1 курса дневного отделения / сост.: Ю. Е. Полянский, Т. В. Затылкина ; М-во высш. и среднего спец. образования УССР, ОГУ им. И. И. Мечникова. Одесса, 1986. 12 с.

47. Тематика и методические указания по выполнению контрольных работ по курсу «Суд и правосудие в СССР» для студентов 2 курса заочного отделения юридического факультета / сост. Ю. Е. Полянский ; М-во высш. и среднего спец. образования УССР, ОГУ им. И. И. Мечникова. Одесса, 1986. 8 с.

1989

48. Методические рекомендации и планы практических занятий по курсу «Прокурорский надзор в СССР» для студентов 4 курса дневного отделения юридического факультета / сост. Ю. Е. Полянский ; М-во высш. и среднего спец. образования УССР, ОГУ им. И. И. Мечникова. Одесса, 1989. 20 с.

49. Рабочая учебная программа курса «Правоохранительные органы в СССР» для студентов юридического факультета по

спеціальности «Правоведение» / М-во высш. и среднего спец. образования УССР, ОГУ им. И. И. Мечникова. Одесса, 1989. 18 с.

1996

50*. Робоча учбова програма курсу «Правоохоронні органи України». Одеса, 1996.

51*. Робоча учбова програма курсу «Прокурорський нагляд в Україні». Одеса, 1996.

1998

52. Судові та правоохоронні органи України : навч.-метод. посіб. / ОДЮА. Одеса : Астропринт, 1998. 32 с.

2000

53. Прокуратура України : навч.-метод. посіб. / ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2000. 108 с.

2001

54*. Прокуратура України : навч.-метод. посіб. / ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2001. 108 с.

2003

55. Судові та правоохоронні органи України : навч.-метод. посіб. / співупоряд.: М. Р. Аракелян, В. В. Долежан та ін. ; за заг. ред. Ю. Є. Полянського; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2003. 152 с.

2004

56. Теорія і практика підтримання державного обвинувачення в судах : навч.-метод. посіб. / підгот.: Ю. Є. Полянський, В. В. Долежан, М. В. Косюта ; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2004. 72 с.

2005

57. Судові та правоохоронні органи європейських країн : навч.-метод. посіб. / співупоряд. В. В. Долежан; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2005. 84 с.

2006

58*. Робоча навчальна програма з курсу «Історія прокуратури» / співавт. В. В. Долежан. Одеса, 2006.

2008

59. Судові та правоохоронні органи України : навч.-метод. посіб. / співавт. Л. П. Нестерчук; МОН України, ОНЮА. Одеса : Фенікс, 2008. 96 с. (Навчально-методичні посібники).

2009

60. Судові та правоохоронні органи України : навч.-метод. посіб. / співавт. Л. П. Нестерчук; МОН України, ОНЮА. Одеса : Фенікс, 2009. 98 с. (Навчально-методичні посібники).

2010

61. Судові та правоохоронні органи України : навч.-метод. посіб. / співавт. Л. П. Нестерчук ; МОН України, НУ ОЮА. Одеса : Фенікс, 2010. 126 с. (Навчально-методичні посібники).

2011

62. Прокуратура України : навч.-метод. посіб. / співавт.: В. В. Долежан, О. Г. Свида, О. В. Курганський ; МОНмолодьспорт України, НУ ОЮА, каф. організації судових та правоохоронних органів. Одеса : Фенікс, 2011. 142 с. (Навчально-методичні посібники).

2012

63. Підтримання державного обвинувачення : навч.-метод. посіб. / співавт.: В. В. Долежан, Д. М. Притика, М. В. Косюта та ін.; за ред. Ю. Є. Полянського ; МОНмолодьспорт України, Над. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса : Фенікс, 2012. 80 с. (Навчально-методичні посібники).

2015

64. Судові та правоохоронні органи України : навч.-метод. посібник / кол. авт. ; за ред. Ю. Є. Полянського. Одеса : Фенікс, 2015. 152 с. (сер. «Навчально-методичні посібники»).

65. Положення про бакалаврські роботи: схвалено на засіданні Навч.-методичної ради НУ «ОЮА». НУ «ОЮА»; робоча група під керівництвом Ю. Є. Полянського. Одеса : Фенікс, 2015. 31с.

2018

66. Навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України» (галузь знань 08 «Право», перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень, спеціальність 081 «Право») для студентів I курсу денної форми навчання / уклад.: Н. М. Бакаянова, Ю. Є. Полянський та ін. Одеса : Фенікс, 2018. 250 с.

2020

67. Прокуратура України [Електронне видання] : навч.-метод. посібник / кол. авт: Бакаянова Н. М., Полянський Ю. Є., Косюта М. В., Билиця І. О., Ковальчук І. С., Свида О. Г., Селезньов В. А., Кісліцина І. О., Курганський О. В., Нестерчук Л. П., Владишевська В. В., Деменчук М. О. Одеса : Фенікс, 2020. 285 с. (сер. «Навчально-методичні посібники»).

Публікації в книгах, збірниках наукових праць, журналах, збірниках матеріалів конференцій

1979

68. Структуру транспортної прокуратури є потреба удосконалювати. *Радянське право*. 1979. № 8. С. 65.

1980

69. Развитие в Конституции СССР ленинских идей о прокурорском надзоре. *По пути, завещанному Лениным*: науч.-практ. конф., посвящ. 110-й годовщине со дня рождения В. И. Ленина, 25–26 апр. 1980 г. Одес. обл. комитет ЛКСМ Украины, ОГУ им. И. И. Мечникова. Одесса, 1980. С. 195–196.

1981

70. Надзор прокурора за законностью наложения административных штрафов на железнодорожном транспорте. *Проблемы админи-*

стративного права и совершенствования административной деятельности органов внутренних дел : сб. науч. тр. МВД СССР, Киев, высш. шк. им. Ф. Э. Дзержинского. Киев, 1981. С. 168–175.

1983

71. Некоторые вопросы развития транспортной прокуратуры, осуществляющей надзор за законностью на железнодорожном транспорте: *Межобласт. науч.-практ. конф. молодых ученых, посвященной 60-й годовщине образования Союза Советских Социалистических Республик*. М-во высш. и среднего спец. образования УССР, ОГУ им. И. И. Мечникова. Одесса, 1983. Ч. 1. С. 170–171.

1984

72. Очерк истории создания и развития транспортной прокуратуры на железнодорожном транспорте. *Проблемы правоведения* : респ. межвед. науч. сб. Киев, 1984. Вып. 45. С. 107–111.

73. Прокурорский надзор за исполнением законодательства о сохранности грузов, перевозимых железнодорожным транспортом. *Проблемы социалистической законности* : респ. межвед. науч.-техн. сб. Харьков, 1984. Вып. 14. С. 47–49.

1986

74. Межі загального нагляду, здійснюваного транспортною прокуратурою на залізничному транспорті. Співавт. В. Лавров. *Радянське право*. 1986. № 6. С. 56–58.

75. О некоторых проблемах повышения действенности прокурорского надзора за исполнением законов на железнодорожном транспорте. *Научная информация по вопросам борьбы с преступностью*. Всесоюз. ин-т по изучению причин и разработке мер предупреждения преступности. Москва, 1986. № 96. С. 61–63.

1987

76. Формы взаимодействия транспортной прокуратуры с органами управления, общественными организациями и трудовыми коллективами железнодорожного транспорта: *Межвузовск. науч.-практ. конф. молодых ученых*, 21–23 окт. 1987 г. М-во высш. и среднего

спец. образования УССР, ОГУ им. И. И. Мечникова. Одесса, 1987. Ч. 1. С. 53.

1988

77. Дальнейшее совершенствование преподавания курса «Прокурорский надзор в СССР». Соавт. Г. М. Ясинский. *Вестник Московского университета*. Сер. 11. Право. 1988. № 3. С. 50-51.

78. Організація і проведення перевірок додержання законодавства, спрямованого на забезпечення безпеки польотів. Співавт. В. Лавров. *Радянське право*. 1988. № 1. С. 34–36.

1989

79. О некоторых вопросах, возникающих в практике прокурорского надзора за исполнением законодательства о порядке пользования земель железнодорожного транспорта. *Проблемы социалистической законности* : респ. межвед. науч.-техн. сб. Харьков, 1989. Вып. 24. С. 126–129.

1990

80. Гарантии обеспечения независимости прокуроров. *Актуальные проблемы формирования правового государства*: краткие тез. докл. и науч. сообщ. респ. науч. конф., 24–26 окт. 1990 г. М-во высш. и среднего спец. образования УССР, Харьк. юрид. ин-т им. Ф. Э. Дзержинского. Харьков, 1990. С. 285–286 (Соавт. Г. М. Ясинский).

1991

81. Даев В. Г., Маршунов М. Н. Основы теории прокурорского надзора. Л.: Изд-во Ленинград, ун-та, 1990. 136 с. : [рецензия]. *Известия высших учебных заведений. Правоведение*. 1991. № 6. С. 113–115 (Соавт. Г. М. Ясинский).

1992

82. Обеспечение безопасности мореплавания средствами прокурорского надзора. *Проблемы государства и права Украины* : темат. сб. науч. тр. М-во образования Украины, Учеб.-метод. кабинет высш. образования Укр. юрид. акад. Киев, 1992. С. 149–154.

83. Правовые основы деятельности специализированных прокуратур. Закон Украины «О прокуратуре»: теория и практика его применения : краткие тез. докл. и науч. сообщ. Респ. науч.-практ. конф., 18 марта 1992 г. Укр. юрид. акад. Харьков, 1992. С. 28–30 (Соавт. В. А. Селезнев).

1993

84. О компетенции транспортного прокурора по надзору за соблюдением законов в ходе предварительного расследования. *Актуальные проблемы уголовного процесса и криминалистики на современном этапе* : межвуз. сб. науч. тр. / М-во образования Украины, ОГУ им. И. И. Мечникова, каф. уголовного процесса и криминалистики. Одесса, 1993. С. 57–61.

85. Судово-правова реформа в незалежній Україні: проблеми реалізації. *Україна: становлення незалежності. Зміст і методика висвітлення в курсах гуманітарних наук* : доп. і виступи Всеукр. наук.-метод. конф. (м. Одеса, жовтень 1993 р.). М-во освіти України, ОДУ ім. І. І. Мечникова. Одеса, 1993. Ч. 2. С. 47–49.

1994

86. К вопросу о специализации прокурорского надзора за соблюдением законов на транспорте. *Актуальные проблемы государства и права* : сб. науч. тр. М-во образования Украины, ОГУ им. И. И. Мечникова, Юрид. ин-т. Одесса, 1994. Вып. 1. С. 71–75.

87. Пределы прокурорского надзора за соблюдением законодательства о безопасности движения и эксплуатации морского транспорта. *Юридический вестник*. 1994. № 3. С. 49–51 (Соавт. В. Селезнев).

1995

88. Обеспечение законности в государственном управлении средствами прокурорского надзора: проблемы и перспективы. *Актуальные проблемы государства и права* : сб. науч. тр. М-во образования Украины, ОГУ им. И. И. Мечникова, Юрид. ин-т. Одесса, 1995. Вып. 2. С. 98–104.

89. Правовий захист діяльності морського транспорту України. *Українське національне відродження: проблеми, прогнози, державна*

політика : тез. виступів наук.-практ. конф. Півден. наук, центр НАН України, ОДУ ім. І. І. Мечникова, Одес. обл. орг. т-ва «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка. Одеса, 1995. С. 32–33.

1996

90. О функциях органов прокуратуры. *Актуальные проблемы государства и права* : сб. науч. тр. М-во образования Украины, ОГУ им. И. И. Мечникова, Юрид. ин-т. Одесса, 1996. Вып. 3. С. 29–35.

91. Проект Конституции Украины о прокурорском надзоре. *Юридический вестник*. 1996. № 1. С. 91–92.

92. Прокурорська система України: деякі проблеми її вдосконалення. *Культурно-історичні, соціальні та правові аспекти державотворення в Україні* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. М-во освіти України, ОДУ ім. І. І. Мечникова, юрид. ін-т. Одес. літ. музей. Одеса, 1996. Т. 1 : Державотворчий процес і правосвідомість українського народу. С. 17–19.

1997

93. Об упразднении некоторых функций прокуратуры. *Юридична освіта і правова держава (до 150-річчя Юридичного інституту ОДУ)* : зб. наук. пр. / Мін-во освіти України, ОДУ ім. І. І. Мечникова, Юрид. ін-т. Одеса, 1997. С. 112–116.

88. Предупреждение правонарушений несовершеннолетних средствами прокурорского надзора. *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. пр. ОДЮА, Південноукр. центр гендер. дослідж. Одеса, 1997. Вип. 1/9. С. 49–54.

1998

94. Проблемы и тенденции развития прокурорского надзора в Украине. *Проблеми організації прокуратури й оптимізації її діяльності в сучасних умовах* : зб. наук. пр. Ген. прокуратура України, Ін-т підвищення кваліфікації. Харків, 1998. -С. 38-42.

1999

95. Актуальные вопросы совершенствования прокурорского надзора. *Актуальні проблеми держави та права* : зб. наук. пр. М-во

освіти України, ОДЮА. Одеса, 1999. Вип. 6, ч. I. С. 286–295 (соавт. М. Р. Аракелян).

96. О некоторых проблемах реализации современного этапа судебно-правовой реформы в Украине. *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. пр. ОДЮА, Південноукр. центр гендер. дослідж. Одеса, 1999. Вип. 5. С. 27–34 (Соавт. М. Р. Аракелян).

97. О некоторых проблемах совершенствования правового регулирования деятельности органов прокуратуры. *Питання конституційно-правового статусу прокуратури України та удосконалення її діяльності* : зб. наук. пр. / Ген. прокуратура України, Ін-т підвищення кваліфікації. Харків, 1999. С. 31–43.

2000

98. Основные закономерности возникновения и генезиса института прокурорского надзора. *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. пр. ОНЮА, Південноукр. центр гендер. дослідж. Одеса, 2000. Вип. 9. С. 42–46.

99. Тенденції розвитку юридичної освіти. *Проблеми вищої юридичної освіти*: тез. доп. та наук. повідомл. наук.-практ. конф. (м. Харків, 21 квіт. 2000 р.) Нац. Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Харків, 2000. С. 9-11.

2001

100. Судебно-правовая реформа: целесообразность, актуальность и перспектива развития. *Судебно-правовая реформа в Приднестровской Молдавской Республике*: теоретические и практические проблемы : материалы респ. науч.-практ. конф., 20–21 дек. 2001 г. : сб. выступлений. М-во юстиции Приднестровской Молдавской Республики. Тирасполь, 2001. С. 11–18.

101. Участь прокурора в кримінальному судочинстві США. *Актуальні проблеми держави і права*: зб. наук. пр. МОН України, ОНЮА. Одеса, 2001. Вип. 11. С. –567.

102. Функции прокуратуры. *Актуальні проблеми держави та права*: зб. наук. пр. / МОН України, ОНЮА. Одеса, 2001. Вип. 10. С. 205–211.

2002

103. Судебная реформа в Украине: проблемы ее реализации. *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. пр. ОНЮА, Південноукр. центр гендер. дослідж. Одеса, 2002. Вип. 13/14. С. 93–100.

2003

104. Вимоги до прокурорів-обвинувачів у світлі рекомендацій Ради Європи. *Вісник прокуратури*. 2003. № 12. С. 9–14 (співавт. В. В. Долежан).

2004

105. Рішення Конституційного Суду України у справі про Касаційний суд: його наслідки. *Наукові праці Одеської національної юридичної академії*. МОН України, ОНЮА. Одеса, 2004. Т. 3. С. 70–74 (співавт. В. В. Долежан).

106. Роль прокуратури в забезпеченні захисту права собственности в судовому порядку. *Судовий захист прав власності* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 25 черв. 2004 р.). МОН України, ОНЮА. Одеса, 2004. С. 47–54.

2005

107. Актуальні проблеми судової реформи та шляхи їх вирішення. *Наукові праці Одеської національної юридичної академії*. МОН України, ОНЮА. Одеса, 2005. Т. 4. — С. 136–147 (співавт. В. В. Долежан).

108. Правова політика держави і діяльність судів та правоохоронних органів. *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. пр. ОНЮА, Південноукр. центр гендер. проблем. Одеса, 2005. Вип. 24. С. 129–134 (співавт. В. В. Долежан).

109*. Правозахисна діяльність прокуратури: проблеми реформування. *Науковий вісник ВДУ. Юридичні науки*. Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк, 2005. С. 166–168 (співавт. В. В. Долежан).

110. Ще раз про «незаперечність» конституційного строку повноважень Генерального прокурора України. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2005. № 11. С. 46–52 (співавт. В. В. Долежан).

111. Щодо змісту майбутнього Дисциплінарного статуту прокуратури України. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2005. № 12. С. 69–74.

112. Актуальні проблеми забезпечення незалежності органів прокуратури і прокурорів. *Кримінальне право України: теорія і практика*. 2006. № 10. С. 7–13 (співавт. В. В. Долежан).

113. Актуальні проблеми здобуття і реалізації статусу адвоката. *Наукові праці Одеської національної юридичної академії*. МОН України, ОНЮА. Одеса, 2006. Т. 5. С. 160-166.

114. Актуальні проблеми формування і функціонування спеціалізованих судів в Україні. *Вдосконалення судоустрою та господарського судочинства: проблеми та перспективи* : матеріали наук.-практ. конф., 12–13 квіт. 2006 р. Вищ. господар. суд України, АПрН України, Акад. суддів України, Донец. апеляц. господар. суд, Донецьк, 2006. С. 142–146 (співавт. В. В. Долежан).

115. Вирішальний чинник успіху судової реформи. *Право, держава, духовність: шляхи розвитку та взаємодії* : тез. доп. міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. відкриттю церкви Святої Тетяни (м. Одеса, 3 верес. 2006 р.). МОН України, ОНЮА Одеса, 2006. С. 51–53.

116. Гласність судового процесу. *Юридична енциклопедія для юнацтва*. за ред. С. В. Ківалова, Ю. М. Оборотова; МОН України, ОНЮА. Одеса, 2006. С. 73.

117. Класні чини працівників прокуратури. *Юридична енциклопедія для юнацтва*. За ред. С. В. Ківалова, Ю. М. Оборотова ; МОН України, ОНЮА. Одеса, 2006. С. 178.

118. Конституційний Суд України. *Юридична енциклопедія для юнацтва*. За ред. С. В. Ківалова, Ю. М. Оборотова ; МОН України, ОНЮА. Одеса, 2006. С. 186.

119. Незалежність органів прокуратури та прокурорів і необхідність посилення її гарантій. *Вісник Академії прокуратури України*. 2006. № 4. С. 12–17 (співавт. В. Долежан).

120. Правоохоронні органи. *Юридична енциклопедія для юнацтва* / за ред. С. В. Ківалова, Ю. М. Оборотова; МОН України, ОНЮА. Одеса, 2006. С. 298.

121. Прокурор. *Юридична енциклопедія для юнацтва*. За ред. С. В. Ківалова, Ю. М. Оборотова ; МОН України, ОНЮА. Одеса, 2006. С. 310.

122. Прокурор як учасник судово-адміністративного процесу. *Вісник Академії прокуратури України*. 2006. № 2. С. 20–24.

123. Субъекты защиты прав обвиняемого в уголовном судопроизводстве. *Право обвинуваченого на кваліфікований захист та його забезпечення* : матеріали міжнар. наук.-практ. семінару (м. Харків, 1–2 груд. 2005 р.). Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого [та ін.]. Харків ; Київ, 2006. С. 52–56.

124. Судова влада. Юридична енциклопедія для юнацтва / за ред. С. В. Ківалова, Ю. М. Оборотова ; МОН України, ОНЮА. Одеса, 2006. С. 359.

2007

125. Конституційне і законодавче регулювання правового статусу прокуратури України. *Наукові праці Одеської національної юридичної академії*. МОН України, ОНЮА. Одеса, 2007. Т. 6. С. 120–130.

126. Перспективи розвитку самоврядування в адвокатурі України. *Вісник прокуратури*. 2007. № 6. С. 45–51 (співавт. В. В. Долежан).

127. Перспективи удосконалення законодавства про прокуратуру. *Актуальні питання реформування правової системи України* : зб. наук. ст. за матеріалами 4-ї Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 1–2 черв. 2007 р.). Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки, Юрид. ін-т. Луцьк: Ред.-вид. від. «Вежа» ВДУ ім. Л. Українки, 2007. Т. 1. С. 283–286.

128. Посилення гарантій незалежності органів прокуратури та прокурорів. *Реформування органів прокуратури України: проблеми і перспективи* : Міжнар. наук.-практ. конф. (2–3 жовт. 2006 р.). Ген. прокуратура України, Акад. прокуратури України. К., 2007. С. 57–62 (співавт. В. В. Долежан).

129. Участь професорсько-викладацького складу кафедри морського та митного права ОНЮА в навчальному процесі у навчальних центрах та інших підрозділах академії. *Митна справа*. 2007. № 6. С. 54–55.

2008

130. Закон України «Про прокуратуру». Чергова спроба реформування та реальність її перспектив. *Вісник прокуратури*. 2008. № 10. С. 26–32.

131. Использование историко-аналитического подхода в процессе судебной реформы в Украине. *Наукові праці Одеської національної юридичної академії*. МОН України, ОНЮА. Одеса, 2008. Т. 7. С. 302–307.

132. Основні проблеми формування прокурорської системи України. *Конституційні аспекти судової реформи* : матеріали наук.-практ. конф., 26–27 черв. 2008 р. / Над. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого [та ін.]. Харків, 2008. С. 136–140.

133. Удосконалення добору кандидатів на посади суддів. *Правове життя сучасної України* : тези доп. Всеукр. наук. конф. (м. Одеса, 18–19 квіт. 2008 р.). ОНЮА. Одеса, 2008. С. 445–447.

2009

134. Актуальні проблеми підготовки і добору кадрів для органів прокуратури. *Правове життя сучасної України* : тези доп. між. наук. конф. проф.-викл. і аспірант, складу (м. Одеса, 5–6 черв. 2009 р.). МОН України, ОНЮА. Одеса, 2009. С. 624–625.

135. Гарантії конституційних прав і свобод людини в Україні: шляхи удосконалення. *Наукові праці Одеської національної юридичної академії*. МОН України, ОНЮА. Одеса, 2009. Т. 8. С. 178–191.

136. Использование историко-аналитического подхода в процессе судебной реформы в Украине. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. МОН України, ОНЮА. Одеса, 2009. Вип. 45. С. 309–314.

137. Конституційне реформування прокуратури України (нові виклики). *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2009. № 2. С. 16–19.

2010

138. Розвиток правових основ діяльності Всеукраїнської конференції працівників прокуратури. *Правове життя сучасної України* : тези доп. міжнар. наук. конф. проф.-викл. і аспірант, складу (м. Одеса, 21–22 трав. 2010 р.) / МОН України, ОНЮА. Одеса, 2010. С. 601–603.

139. Чергова спроба реформування законодавства про прокуратуру / співавт. Валентин Долежан. *Вісник прокуратури*. 2010. № 4. С. 19–26 (співавт. В. В. Долежан)

2011

140. Актуальні проблеми зміцнення незалежності і підвищення авторитету суддів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер. Юриспруденція : зб. наук. пр. МОНмолодьспорт України, Міжнар. гуманіт. ун-т. Одеса, 2011. Вип. 2. С. 72–76.

141. Незалежність судді – правова і соціальна цінність. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. МОНмолодьспорт України, НУ ОЮА. Одеса, 2011. Т. 10. С. 80–91.

142. Правовий статус голови суду у сучасній інтерпретації. *Правове життя сучасної України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. проф.-викл. складу (м. Одеса, 20–21 трав. 2011 р.): у 2 т. / МОНмолодьспорт України, НУ ОЮА, Півден. регіон. центр НАПрН України.] Одеса, 2011. Т. 2. С. 117–119.*

2012

143. Актуальні проблеми правового регулювання організації та діяльності прокуратури (цілі, завдання, принципи). *Прокуратура України: історія, сьогодення та перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 25 листоп. 2011 р.) / Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. Київ, 2012. С. 52–56.*

144. Актуальные аспекты организационного устройства Высшего совета юстиции. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. МОНмолодьспорт України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса, 2012. Т. 11. С. 67–77.

145. Правоохоронні органи у системі державної влади. *Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу, присвяч. 15-річчю Нац. ун-ту «Одес. юрид. акад.» та 165-річчю Одеської школи права, 20–21 квіт. 2012 р. : у 3 т. / МОНмолодьспорт України, НУ ОЮА, Півден. регіон. центр НАПрН України. Одеса, 2012. Т. 2. С. 199–201.*

146. Теоретичні засади організації і діяльності органів охорони правопорядку в аспекті конституційної реформи в Україні. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. № 3. С. 33–38.

147. Юридична відповідальність за неповагу до суду: проблемні питання. *Теоретичні і практичні проблеми забезпечення розвитку держави і права : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч.*

15-річчю Нац. ун-ту «Одес. юрид. акад.» та 165-річчю Одеської школи права, 30 листоп. 2012 р. : у 2 т. / МОНмолодьспорт України, НУ ОЮА, Півден. регіон, центр НАПрН України. Одеса, 2012. Т. 2. С. 113–115.

2013

148. Новації в Законі України «Про прокуратуру» і проблеми їх застосування. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2013. № 2. С. 25–29. (співавт. В. В. Долежан).

149. Роль у досудовому кримінальному провадженні за новим Кримінальним процесуальним кодексом України. *Юридичний вісник*. № 4. Одеса. 2013. С. 52-58. (співавт. В. В. Долежан).

150. Особливості правового статусу прокурора – державного обвинувача за Кримінальним процесуальним кодексом України. *Правове життя сучасної України* : матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу (м. Одеса, 16-17 травня 2013 р.) / відп. за вип. В. М. Дрьомін ; НУ «ОЮА». Півд. регіон. центр НАПрН України. Одеса : Фенікс, 2013. Т. 2. С. 210–212.

2014

151*. Участь прокурора у розгляді судом справ про адміністративні правопорушення. *Вісник Національної академії прокуратури України*. № 4. 2014. С. 22-28. (співавт. В. В. Долежан).

152. Законодавство України про адвокатуру: потреба і шляхи удосконалення. *Правове життя сучасної України*: матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу; відп. за вип. В. М. Дрьомін; НУ ОЮА, Півд. регіон. центр НАПрН України. Одеса: Фенікс, 2014. Т. 1. С. 185–187.

2015

153*. Реформування судової влади та суміжних інститутів в Україні. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. Т. 17 / голов. ред. М. В. Афанасьєва ; МОН України, НУ «ОЮА». Одеса : Юрид. л-ра, 2015. С. 5–24. (співавт. Ківалов С. В., Долежан В. В., Бакаянова Н. М., Свида О. Г.).

154. Полянський Ю. Є. Про організаційний устрій та функції органів прокуратури. *Юридичний вісник*. 2015. Випуск 1. С. 87–90.

155. Чи можна вважати остаточно закритою проблему визначення функцій прокуратури? *Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (15 – 16 травня 2015 року, м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М. В. Афанасьєва. Одеса: Юридична література, 2015. С. 120 – 122.

2016

156. Участь прокурора в діяльності Міжнародного кримінального суду. *Юридичний вісник*. 2016. № 3. С. 466-474. (співавт. Свида О. Г.).

157. Концептуальні аспекти реформування прокуратури України. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М. В. Афанасьєва. Одеса : Юридична література, 2016. С. 114–116.

158. Деякі проблеми розвитку прокуратури України у європейській перспективі. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Прокуратура України в умовах європейської інтеграції»* (19 травня 2016 року). м. Київ, 2016. С.235-237.

2017

159. Актуальні проблеми реорганізації прокуратури. *Традиції та новачії юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.). У 2-х т. Т. 2 / відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 131-133.

160. Про відновлення військових судів у судовій системі України. *Актуальні питання судоустрою та формування корпусу суддів: матеріали Міжнар. наук.- практ. конф. науковців, судів, адвокатів, працівників правоохоронних органів, молодих вчених, аспірантів та студентів* / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. В. Долежана. – Одеса : Юридична література, 2017. 376 с. С. 7-10.

2018

161. Вищий антикорупційний суд: проблеми становлення. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах*

європейської інтеграції : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 травня 2018 р.) У 2-х т. Т. 2 / відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 108–110.

162. Про деякі процедурні питання призначення та звільнення з посади Генерального прокурора України. *«Творчий шлях вченого: до 80-річчя професора В. В. Долежана»* : матер. кругл. столу; відп. ред. Н. М. Бакаянова ; уклад.: І. О. Кісліцина, М. О. Деменчук, С. І. Єленич ; МОН України, НУ «ОЮА». Одеса : Юридична література, 2018. С. 98–99.

163. Актуальні проблеми застосування Закону України «Про Державне бюро розслідувань». *Державне бюро розслідувань: на шляху розбудови* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 16 червня 2018 р.) / редкол.: Г. О. Ульянова (голова ред.), В. М. Дрьомін, Є. Л. Стрельцов [та ін.] ; НУ «ОЮА». Одеса : Юридична література, 2018. С. 8–10.

2019

164. Військова юстиція в Україні: проблемні питання. *Юридичний вісник*. Одеса : Гельветика. 2019. № 3. С. 5-11.

165. Про принцип інстанційності у судовій системі України. *Правове життя сучасної України* : у 2 т. : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 трав. 2019 р.) / відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса : ВД «Гельветика», 2019. Т. 2. С. 93–95.

166*. Про деякі проблемні питання у законодавстві України про судоустрій. *Актуальні проблеми судово-правової реформи: матеріали круглого столу* (Одеса, 18 жовтня 2019 р). ред. кол.: М. Р. Аракелян, Н. М. Бакаянова. Одеса: Фенікс, 2019. С. 7-11. (співавтор – А. М. Меденцев).

167. Про деякі проблеми сучасного реформування прокуратури України. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми судового права», присвячена 70-річчю з дня народження професора Івана Єгоровича Марочкіна. Харків, 2019. С.147-150.

2020

168. Деякі питання формування суддівського корпусу в Україні. *Правове життя сучасної України* : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-

практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 1. С. 365-367.

169*. Information technology in the litigation due to the pandemic COVID-19. *Cuestiones Políticas*. Vol. 38. Issue 67 (SI). Universidad del Zulia, 2020. P. 485-499 (co-authors Bakaianova N., Svyda O.).

Публікації в газетах

170. Поговоримо про підсумки : [про відмінників навчання]. За наукові кадри. 1976. 30 січ. С. 3 (співавт. В. Дрьомін).

171. Судебно-правовая реформа: не ломать, а совершенствовать : [интервью] беседу вел Феликс Кохрихт. *Слово*. 2000. 9 июня. С. 4.

172. Студентське самоврядування і особистість. *Освіта*. 2001. 4–11 лип. С. 10.

173. Путівка у життя забезпечена. *Юридичний вісник України*. 2005. 12–18 берез. С. 7.

174. Права людини – понад усе. *Юридичний вісник України*. 2006. 25 лют. 3 берез. С. 9 (співавт. В. Долежан).

175. Реформирование прокуратуры в условиях евроинтеграции – газета Слово 18.05.2016. С. 1

Редактор, член редакційних колегій, науковий консультант, рецензент

1996

176. Актуальные проблемы государства и права : сб. науч. тр. Вып. 3 / редкол.: А. С. Васильев, И. В. Поетика, Ю. Е. Полянский [и др.]; М-во образования Украины, ОГУ им. И. И. Мечникова, Юрид. ин-т. Одесса, 1996. 320 с.

1997

177. Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. Вип. 4 / редкол.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський [та ін.]; М-во освіти України, ОДЮА. Одеса, 1997. 309 с.

1998

178. Актуальні проблеми держави та права : зб. наук. пр. Вип. 5 / редкол.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський [та ін.]; М-во освіти України, ОДЮА. Одеса, 1998. 337 с.

179. Селезнев В. А. Управление безопасностью судоходства (организационно-правовые вопросы); под ред. Ю. Е. Полянского. Одесса, 1998. 73 с. (Б-ка журн. «Торговое мореплавание». Правовое регулирование торгового мореплавания; № 2/Н).

180. Наукові праці Одеської національної юридичної академії. Т. 1 / редкол.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський та ін.; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2002. 328 с.

2003

181. Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський та ін.; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2003.

Вип. 17. 136 с. ; вип. 18. 968 с.; вип. 19. 432 с. ; вип. 20. 200 с. ; вип. 21. 352 с.

182. Наукові праці Одеської національної юридичної академії. Т. 2 / редкол.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський та ін.; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2003. 224 с.

183. Судові та правоохоронні органи України : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. Ю. Є. Полянского ; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2003. 152 с.

2004

184. Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський та ін.; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2004. Вип. 22. 1072 с.; вип. 23. 352 с.

185. Наукові праці Одеської національної юридичної академії. Т. 3 / редкол.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський та ін.; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2004. 276 с.

186. Судовий захист прав власності: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 25 черв. 2004 р.) / редкол.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський [та ін.]; МОН України, ОНЮА. Одеса, 2004. 168 с.

187. History of Odessa National Academy of Law / ed. board: S. V. Kivalov, Yu. Ye. Polyansky and other. Odesa: Юрид. л-ра, 2004. 188 p.

2005

188. Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський та ін.; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2005. Вип. 24. 416 с. ; вип. 25. 664 с. ; вип. 26. 304 с.

189. Наукові праці Одеської національної юридичної академії. Т. 4. Редкол.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський та ін.; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2005. 224 с.

2006

190. Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. редкол.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський та ін.; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2006. Вип. 27. 452 с. і вип. 28. 312 с. і вип. 29. 384 с.

191. Наукові праці Одеської національної юридичної академії. Т. 5. Редкол.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський та ін.; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2006. 288 с.

2007

192. Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. редкол.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський та ін. ; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2007. Вип. 30. – 198 с. і вип. 31. – 304 с. і вип. 32. – 404 с. і вип. 33. – 332 с. і вип. 34. – 392 с. і вип. 35. – 512 с. і вип. 38. – 504 с.

193. Наукові праці Одеської національної юридичної академії. Т. 6. Редкол.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський та ін. ; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2007. 320 с.

194. Тріумфальне десятиліття: Одеська національна юридична академія. Редкол.: С. В. Ківалов, В. В. Завальнюк, М. Р. Аракелян, Ю. Є. Полянський та ін. Одеса : Юрид. л-ра, 2007. 236 с. : ілюстр., портр.

2008

195. Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. редкол.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський та ін. ; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2008.

Вип. 37. – 280 с. і вип. 38. – 340 с. і вип. 39. – 344 с. і вип. 40. – 358 с. і вип. 41. – 272 с. і вип. 42. – 278 с. і вип. 43. – 304 с. і вип. 44. – 358 с.

196. Наукові праці Одеської національної юридичної академії. Т. 7. Редкол.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський та ін.; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2008. 328 с.

197. Triumphant Decade: Odessa National Academy of Law / ed. board: S. V. Kivalov, V. V. Zavalnyuk, M. R. Arakelyan, Y. Y. Polyansky [and other]. Odesa : Jurydychna Literatura, 2008. 236 p.

2009

198. Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський та ін.; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2009. Вип. 45. – 404 с.; вип. 46. – 504 с.; вип. 47 – 360 с.; вип. 48 – 376 с.; вип. 49 – 536 с.; вип. 50. – 476 с.; вип. 51 – 496 с.

199. Наукові праці Одеської національної юридичної академії. Т. 8 / редкол.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський та ін.; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2009. 328 с.

2010

200. Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський [та ін.] ; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2010.

Вип. 52. — 476 с.; вип. 53. — 500 с.; вип. 54. — 332 с.; вип. 55. — 712 с.; вип. 56. — 368 с.

201. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». Т. 9 / редкол.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський та ін.; МОНмолодьспорт України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса : Юрид. л-ра, 2010. 440 с.

2011

202. Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський [та ін.] ; МОНмолодьспорт України, НУ ОЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2011.

Вип. 57. — 604 с.; вип. 58. — 532 с.; вип. 59. — 596 с.;
вип. 60. — 584 с.; вип. 61. — 684 с.; вип. 62. — 756 с.

203. Басай О. В. Судові та правоохоронні органи України : навч.-метод. посіб.; МОНмолодьспорт України, НУ ОЮА, Івано-Франків. ф-т. Івано-Франківськ, 2011. 69 с. Серед рецензентів Ю. Є. Полянський.

204. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». Т. 10 / редкол.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський та ін.; МОНмолодьспорт України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса : Юрид. л-ра, 2011. 448 с.

205. Юридичні клініки в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали Всеукр. «круглого столу» з представниками юрид. клінік України (м. Одеса, 28 жовт. 2011 р.) / редкол.: С. В. Ківалов, В. В. Завальнюк, М. Р. Аракелян, Ю. Є. Полянський та ін. ; МОНмолодьспорт України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса : Фенікс, 2011. 176 с.

2012

206. Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський та ін. ; МОНмолодьспорт України, НУ ОЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2012. Вип. 63. — 604 с.; вип. 64. — 620 с.; вип. 65. — 702 с.; вип. 66. — 530 с.

207. Літопис Національного університету «Одеська юридична академія» (до 165-річчя Одеської школи права і 15-річчя університету) / редкол.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський [та ін.]. Одеса : Юрид. л-ра, 2012. 344 с.

208. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». Т. 11 / редкол.: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський та ін. ; МОНмолодьспорт України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса : Юрид. л-ра, 2012. 488 с.

209. Підтримання державного обвинувачення : навч.-метод. посіб. / за ред. Ю. Є. Полянського ; МОНмолодьспорт України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса : Фенікс, 2012. 80 с. (Навчально-методичні посібники).

2015

210. Судові та правоохоронні органи України : навч.-метод. посібник / кол. авт. ; за ред. Ю. Є. Полянського. Одеса : Фенікс, 2015. 152 с. (сер. «Навчально-методичні посібники»).

211. Положення про бакалаврські роботи: схвалено на засіданні Навч.-методичної ради НУ «ОЮА». НУ «ОЮА»; робоча група під керівництвом Ю. Є. Полянського. Одеса : Фенікс, 2015. 31с.

2018

212. Навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України» (галузь знань 08 «Право», перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень, спеціальність 081 «Право») для студентів I курсу денної форми навчання / уклад.: Н. М. Бакаянова, Ю. Є. Полянський та ін. Одеса : Фенікс, 2018. 250 с.

2020

213. Прокуратура України [Електронне видання] : навч.-метод. посібник / кол. авт: Бакаянова Н. М., Полянський Ю. Є., Косюта М. В., Билиця І. О., Ковальчук І. С., Свида О. Г., Селезньов В. А., Кісліцина І. О., Курганський О. В., Нестерчук Л. П., Владишевська В. В. Деменчук М. О. Одеса : Фенікс, 2020. 285 с. (сер. «Навчально-методичні посібники»).

МАТЕРІАЛИ ПРО ВИКЛАДАЦЬКУ ТА НАУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Загальні матеріали

214. Полянський Юрій Євгенович. *Вчені-юристи України* : довідник / Верховна Рада України, Ін-т законодавства. Київ, 1998. С. 539-540.

215. Полянський Юрій Євгенович. *Одеська державна юридична академія: історія і сучасність*. Одеса, 1999. С. 235.

216. Полянський Юрій Євгенович. *Історія Одеської національної юридичної академії*. Одеса, 2002. С. 253.

217. Баймуратов М. О. Полянський Юрій Євгенович. *Юридична енциклопедія* : в 6 т. Нац. акад. наук України та ін.. К., 2004. Т. 6 : Т. 9. С. 660.

Інші матеріали

218. Національний університет «Одеська юридична академія». Кафедра організації судових та правоохоронних органів. URL: <https://onua.edu.ua/ua/about-kaf-spo-ukr>

1974

219. Аркадьєв Б. Перед черговим іспитом на юридичному. *За наукові кадри*. 1974. 15 лют. С. 1.

Про відмінну відповідь Ю. Полянського на іспиті з історії держави і права УРСР.

1990

220. Состав профкома Одесского государственного университета. *За наукові кадри*. 1990. 12 січ. С. 2.

Ю. Е. Полянский является членом президиума профкома ОГУ им. И. И. Мечникова, а также входит в состав организационно-массовой комиссии.

1996

221. Юридический институт Одесского государственного университета : ист. очерк / под общ. ред. А. С. Васильева. Одесса : Бахва, 1996. 160 с. : ил. Ю. Е. Полянский. С. 77 (фото), 78–84, 122, 145.

1999

222. Одеська державна юридична академія: історія і сучасність / голов. ред. С. В. Ківалов. Одеса : Юрид. л-ра, 1999. 248 с. : ілюстр. Ю. Є. Полянський. С. 32 (фото), 34, 114, 121, 138–141, 157, 235.

2001

223. Довбня А. Утверджувати ідеали та принципи демократії й права. *Юридичний вісник України*. 2001. 17-23 листоп. С. 6-7.

Про участь Ю. Є. Полянського у міжнародній науково-практичній конференції з питань судового захисту прав людини у контексті національного і світового досвіду.

«...Саме доповідь Ю. Полянського «Судова реформа в Україні: проблеми її реалізації», якою було відкрито пленарну частину конференції, стала найчастіше згадуваною та цитованою іншими її учасниками, виходячи з полемічності, критичної спрямованості та насиченості проблемами, що потребують вирішення у процесі подальшої розбудови судової системи на рівні сучасних вимог...».

2002

224. В честь дня юриста. *Реклама Порто-Франко*. 2002. Окт. (№ 44). С. 2.

О присвоении почетного звания «Заслуженный юрист Украины» Ю. Е. Полянскому.

225. Історія Одеської національної юридичної академії / голов. ред. С. В. Ківалов. Одеса : Юрид. л-ра, 2002. 340 с.

Ю. Є. Полянський. С. 34, 43, 102, 103, 108, 119–123, 162, 311, 336.

226. По случаю Дня юриста Президент Украины вручил государственные награды. *Вечерняя Одесса*. 2002. 10 окт. С. 1.

За весомый личный вклад в реализацию государственной правовой политики, укрепление законности и правопорядка и высокий профессионализм присвоено почетное звание «Заслуженный юрист Украины» Ю. Е. Полянскому.

227. Про відзначення державними нагородами України юристів: указ Президента України від 8 жовт. 2002 р. № 899/20002 // Урядовий кур'єр. 2002. 16 жовт. С. 2 ; теж саме: Верховна Рада України. Офіц. веб-сайт. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/8992002-747>

За вагомий особистий внесок у реалізацію державної правової політики, зміцнення законності і правопорядку, високий професіоналізм та з нагоди професійного свята — Дня юриста присвоїти почесне звання ««Заслуженный юрист Украины» Ю. Є. Полянському.

228. Репула С. Третий семестр – трамплин к карьере. *Слово*. 2002. 9 авг. С. 3.

«...Проректор Юрий Полянский непосредственно заключает договора с теми органами и учреждениями, где можно проводить практику...».

2003

229. Засідання спеціалізованої вченої ради за спеціальністю 12.00.03. *Суспільство. Держава. Право*. 2003. Вип. 3 : Цивільне право. С. 92.

Огляд дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді ОНЮА Д 41.086.03: Таварткіладзе Н. М. Етичні основи діяльності адвоката-захисника. Наук. кер. Ю. Є. Полянський.

230. Звітно-виборча конференція Одеської обласної організації Спілки юристів України. Юг. 2003. 19 июня. С. 4 ; теж саме. *Чорноморські новини*. 2003. — 19 черв. С. 1.

Інформація про обрання нового складу ради Одеської обласної організації Спілки юристів України, до якої увійшов Ю. Є. Полянський.

231. Солдатский А. Здравствуй, племя молодое! В Одесской национальной юридической академии завершились вступительные экзамены. *Слово*. 2003. 25 июля. С. 3.

«...Председатель ГЭК ОНЮА, профессор Ю. Полянский, отметил, что в общем качественный состав нынешних абитуриентов неплохой...».

232. Туляков В. У нас вы станете профессионалами : [о преемственности Одесской школы права ОНЮА: Ю. Е. Полянський – зав. кафедрой организации судебных и правоохранительных органов]. *Слово*. 2003. 1 авг. (№ 28). С. 3.

2004

233. Онищенко И. Академические новеллы. *Слово*. 2004. 25 июня. С. 12.

Среди ученых Одесского центра АПрН України — Ю. Е. Полянський.

234. History of Odesa National Academy of Law / editor-in-chief S. V. Kivalov. Odesa: Юрид. л-ра, 2004. 188 p.

Y. Y. Polyansky. P. 32, 41, 90, 91, 96, 108-112, 148,

2006

235. Внеочередная отчетно-выборная конференция Одесской областной организации Союза юристов Украины. *Слово*. 2006. 16 июня.

С. 2 ; то же Одесские известия. 2006. 5 июня. С. 4 ; то же Одесский вестник. 2006. 15 июня. С. 14.

Ю. Е. Полянский – член исполкома Совета Союза юристов Украины.

2007

236. Солдатский А. Юристов необходимо готовить по единому стандарту. *Слово*. 2007. 12 окт. С. 11.

««...Проректор ОНЮА проф. Ю. Е. Полянский подчеркнул, что проделана большая работа по подготовке отраслевого стандарта высшего юридического образования в Украине по подготовке бакалавров...».

237. Триумфальне десятиліття: Одеська національна юридична академія / голов. ред. С. В. Ківалов. Одеса : Юрид. л-ра, 2007. 236 с.

Ю. Є. Полянський. С. 44, 50, 52, 57, 62, 88-91, 120, 132, 165.

2008

238. Билык Н., Шукин В., Власов В. Николаевский учебный центр ОНЮА отметил 10-летний юбилей; подгот. Александр Солдатский. *Слово*. 2008. 17 окт. С. 11.

«...с приветственным словом к собравшимся обратился вице-президент, проректор академии, заслуженный юрист Украины, профессор Юрий Полянский. ...Николаевский учебный центр является не только первым, но и самым крупным среди учебных центров Одесской национальной юридической академии. Особо отметил активную и плодотворную научно-методическую работу его коллектива. То высокое международное признание, которое получила ОНЮА, является стимулом для усовершенствования учебно-воспитательного процесса, для приведения его в соответствие с общеевропейскими стандартами...».

239. Праздник в академии — праздник в редакции. *Слово*. 2008. 5 дек. С. 1.

Среди гостей редакции газеты «Слово» — Ю. Е. Полянский.

240. Солдатский А. «Мы не садим, мы высаживаем деревья на приморском склоне», – Сергей Кивалов. *Слово*. 2008. 14 нояб. С. 1, 12.

«...Теперь, прежде чем посадить деревцо, — говорит проректор академии Ю. Полянский, — в каждую лунку насыпаем чернозем, что

дозволит укоренитися молодим дерев'ям и забезпечит их хорошую приживаемость...».

241. Triumphant Decade: Odessa National Academy of Law / editor-in-chief S. V. Kivalov. Odesa : Jurydychna Literatura, 2008. 236 p.

Y. Y. Polyansky. P. 44. 50, 52, 57, 62, 88-90, 118, 130, 163.

2009

242. Ортинский В. Л. Навколо Одеського з'їзду набирає обертів скандал. *Юридичний вісник України*. 2009. 13–19 черв. С. 3.

Про зустріч Ю. Є. Полянського з першим проректором з навчальної та методичної роботи Львівського державного університету внутрішніх справ В. К. Грищуком.

2011

243. Аркадьев Б. В специализированных ученых советах Национального университета «Одесская юридическая академия». *Юридичний вісник*. 2011. № 2. С. 146-155.

Обзор диссертаций, защищенных в специализированном ученом совете НУ ОЮА — Д 41.086.03: Крикливый Р. Н. Поддержание государственного обвинения по делам о мошенничестве. Науч. Рук. Ю. Е. Полянский.

2012

244. Богуш А. Симбіоз педагогіки та юриспруденції. *Освіта України*. 2012. 18 черв. С. 7.

Про запровадження з ініціативи С. В. Ківалова (за участю Ю. Є. Полянського, В. В. Долежана, М. В. Косюти) у 2001 році в ОНЮА новаторських підходів щодо підготовки професійних суддів, прокурорів, слідчих для органів внутрішніх справ і адвокатів.

245. Дмитро Табачник урочисто вручив Державні премії в галузі освіти 2012 року. *Урядовий портал : єдиний веб-портал органів виконавчої влади України*. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-society/1424177-tabachnik_vruchiv_kivalovu_derghpremiyu_u_galuzi_ospviti_1772945.html

«...21 листопада 2012 року в Міністерстві освіти і науки, молоді та спорту нагороджено лауреатів Державної премії України в галузі

освіти 2012 року. Відповідний Указ про присудження Державних премій України в галузі освіти 2012 року (Указ № 583/2012) 6 жовтня 2012 року підписав Президент України Віктор Янукович. Дипломами та Почесними знаками лауреатів Державної премії України в галузі освіти 2012 року нагороджені творчі колективи авторів, роботи яких було відзначено за вагомий внесок у розвиток сучасної освіти, значні наукові досягнення:

– у номінації «наукові досягнення в галузі освіти»: за цикл робіт «Комплекс наукових досліджень проблем судово-правової реформи в Україні у 2001-2011 роках та їх використання у фаховій підготовці юристів» — С. В. Ківалову, Ю. Є. Полянському, М. В. Косюті, В. В. Долежану...».

246. Копыленко А. Новаторский поиск на ниве подготовки научных кадров. *Голос Украины*. 2012. 27 июня. С. 16.

О номинировании С. В. Кивалова, Ю. Е. Полянского, В. В. Долежана и М. Б. Косюты на соискание Государственной премии Украины 2012 г. в сфере образования. «...Целенаправленное научное осмысление образовательных процессов в НУ ОЮА (предыдущее название — Одесская национальная юридическая академия) началось в 2001 году с накопления результатов, заложенных в «Комплекс научных исследований проблем судебно-правовой реформы в Украине в 2001-2011 годах и их использование в профессиональной подготовке юристов», и материализовалось в документах, представленных на соискание Государственной премии Украины 2012 года в сфере образования...».

247. Крылов К. Два праздника одной академии. 2000. 2012. 7 дек. В6.

О присуждении Государственной премии Украины С. В. Кивалову, Ю. Е. Полянскому, В. В. Долежану, М. В. Косюте.

248. Літопис Національного університету «Одеська юридична академія» (до 165-річчя Одеської школи права і 15-річчя університету) / голов. ред. С. В. Ківалов. Одеса : Юрид. л-ра, 2012. 344 с.

Ю. Є. Полянський. С. 17, 19, 23, 36, 39, 43, 47, 49, 50, 52, 100-114, 225, 233.

249. Медведська Л. Дмитро Табачник вручив Державні премії в галузі освіти 2012 року. *Слово*. 2012. 26 листоп. С. 3.

«Міністр освіти і науки, молоді та спорту Дмитро Табачник привітав лауреатів Державної премії України в галузі освіти 2012

року, які стали переможцями цього багатоетапного змагання. «Надзвичайно приємно відзначити плідну працю, наукові та творчі досягнення, що стали запорукою визнання та великої поваги освітян України», – зазначив міністр у вітальному слові...».

Про вручення Державної премії України в галузі освіти 2012 року у номінації «наукові досягнення в галузі освіти» за цикл робіт «Комплекс наукових досліджень проблем судово-правової реформи в Україні у 2001-2011 роках» С. В. Ківалову, Ю. Є. Полянському, Б. Б. Долежану, М. В. Косюті.

250. Молитесь, кандидаты! *Юридическая практика*. 2012. 14 февр. С. 1, 7.

Ю. Е. Полянский входит в состав рабочей группы по усовершенствованию процесса отбора кандидатов на должность судьи.

251. Перелік робіт, поданих на здобуття Державної премії в галузі освіти у 2012 році. *Освіта України*. 2012. 2 квіт. С. 6–11. Номінація «наукові досягнення в галузі освіти»: Національний університет «Одеська юридична академія» – за цикл робіт «Комплекс наукових досліджень проблем судово-правової реформи в Україні у 2001–2011 роках». Колектив: С. В. Ківалов, Ю. Є. Полянський, В. В. Долежан, М. В. Косюта. Дослідження присвячено питанням наукового забезпечення здійснення судово-правової реформи в Україні, реорганізації судової системи, прокуратури та адвокатури, їх пристосування до державно-правових систем країн – членів Ради Європи та Європейського Союзу і на цій основі – перебудови навчального процесу з дисциплін, які викладає колектив кафедри організації судових та правоохоронних органів.

Апробація наукових досліджень здійснювалася шляхом публікації їхніх матеріалів у наукових виданнях, участі наукового колективу у підготовці законопроектів, висновків за ними на запити вищих державних органів, виступах на наукових конференціях, підготовці і атестації наукових кадрів.

Наукові дослідження стали невід’ємною частиною навчального процесу, їхні результати розглядаються як повноцінне наукове наповнення освітньої діяльності з урахуванням потреб майбутньої професійної діяльності випускників, інтеграції судової, правоохоронної і правозахисної систем України у європейський правовий простір. З урахуванням цього переглянуто навчальні програми, матеріали для

лекцій, завдання для семінарів. Позитивним результатом запровадження в навчальний процес новітніх освітніх технологій стало підвищення активності студентів в оволодінні навчальним матеріалом, пошуку відповідей на складні і дискусійні питання, участі в їх обговоренні. Результати наукових досліджень відображені у п'ятьох виданнях наукового та навчального призначення, серед яких: монографія, збірник наукових публікацій вищезазначеного колективу науковців, підручник та два навчальних посібники з грифом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, близько 30 інших монографій, навчальних та навчально-методичних посібників і понад 200 статей.

252. Поздравляем с заслуженной наградой! *Слово*. 2012. 11 окт. С. 3. Коллектив НУ ОЮА поздравляет С. В. Кивалова, Ю. Е. Полянского, В. В. Долежана, М. В. Косюту с присуждением Государственной премии в области образования 2012 года.

253. Присуждены Госпремии Украины в области образования. *Вечерняя Одесса*. 2012. 11 окт. С. 1.

О присуждении Государственной премии Украины в номинации «научные достижения в области образования» за цикл работ «Комплекс научных исследований проблем судебно-правовой реформы в Украине в 2001–2011 годах и их использование в профессиональной подготовке юристов» С. В. Кивалову, Ю. Е. Полянскому, В. В. Долежану, М. В. Косюте.

254. Про присудження Державних премій України в галузі освіти 2012 року: указ Президента України від 06.10.2012 № 583/2012. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?code=583%2F2012&red=100003067ec26d2bef56e47abda35bce05e5f6&d=5&st=0>

Про присудження Державної премії України в галузі освіти 2012 року у номінації «наукові досягнення в галузі освіти» за цикл робіт «Комплекс наукових досліджень проблем судово-правової реформи в Україні у 2001–2011 роках та їх використання у фаховій підготовці юристів» С. В. Кивалову, Ю. Є. Полянському, В. В. Долежану, М. В. Косюті.

255. Шаповал В. Модернізація юридичної освіти як передумова успіху в проведенні судової реформи. *Голос України*. 2012. 2 черв. С. 4. Інформація про представлення вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» групи педагогів-науковців у складі С. В. Кивалова, Ю. Є. Полянського, В. В. Долежана, М. В. Косюти на здобуття Державної премії України в галузі освіти у 2012 році.

Науковий керівник, офіційний опонент дисертаційних досліджень

1992

256. Червякова Е. Б. Защита конституционных прав граждан средствами прокурорского надзора (проблемы общенадзорной деятельности) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 ; Укр. юрид. академия. Харьков, 1992. 26 с. Офіц. опонент Ю. Е. Полянський.

1995

257. Афанасьев В. В. Організаційно-правові проблеми виконавчого провадження в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11; Нац. юрид. акад. України. Харків, 1995. 12 с. Офіц. опонент Ю. Є. Полянський.

1996

258. Шандула О. О. Організаційно-правові проблеми загально-наглядової діяльності транспортної прокуратури : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Шандула Олександр Олексійович ; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Харків, 1996. 22 с. Офіц. опонент Ю. Є. Полянський.

1998

259. Коваль М. П. Динаміка екологічної політики і правосвідомості в переломленні норм кримінального права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 23.00.02 / Коваль Марат Петрович ; Одеська держ. юрид. акад. Одеса, 1998. 19 с. Наук. кер. Ю. Є. Полянський.

260. Селезньов В. А. Організаційно-правові основи управління безпекою мореплавства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; Одеська держ. юрид. акад. О., 1998. 28 с. Наук. кер. Ю. Є. Полянський.

1999

261. Крючко Ю. І. Проблеми підтримання державного обвинувачення у справах про навмисні вбивства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 ; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Харків, 1999. 19 с. Офіц. опонент Ю. Є. Полянський.

262. Сухонос В. В. Організаційно-правові проблеми кадрового забезпечення органів прокуратури : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 ; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Харків, 1999. 19 с. Офіц. опонент Ю. Є. Полянський.

2001

263. Калаянова Л. В. Експертиза при провадженні справ про порушення митних правил та контрабанду : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07; ОНЮА. Одеса, 2001. 19 с. Наук. кер. Ю. Є. Полянський.

2003

264. Таварткіладзе Н. М. Етичні основи діяльності адвоката-захисника : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10; ОНЮА. Одеса, 2003. 20 с. Наук. кер. Ю. Є. Полянський.

2006

265. Городовенко В. В. Проблеми незалежності судової влади : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Харків, 2006. 20 с. Офіц. опонент Ю. Є. Полянський.

2007

266. Толочко Я. М. Прокурорський нагляд за додержанням законів при розслідуванні злочинів проти довілля : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Харків, 2007. 20 с. Наук. кер. Ю. Є. Полянський.

2008

267. Свида О. Г. Адміністративні суди в Україні: становлення та перспективи розвитку : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10; ОНЮА. Одеса, 2008. 17 с. Наук. кер. Ю. Є. Полянський.

268. Шевченко Є. О. Прокурорський нагляд за додержанням законодавства про звернення громадян : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Харків, 2008. 19 с. Офіц. опонент Ю. Є. Полянський.

2009

269. Загородній В. Є. Основні напрями організації роботи районних (міських) прокуратур : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10; ОНЮА. Одеса, 2009. 20 с. Наук. кер. Ю. Є. Полянський.

2011

270. Крикливий Р. М. Підтримання державного обвинувачення у справах про шахрайство : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса, 2011. 20 с. Наук. кер. Ю. Є. Полянський.

271. Сірко Б. П. Наглядова діяльність транспортного прокурора: сучасний стан і перспективи розвитку : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса, 2011. 20 с. Наук. кер. Ю. Є. Полянський.

2012

272. Городовенко В. В. Принципи судової влади: автореф. дис. ... д-ра. юрид. наук: 12.00.10; НУ «Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого». Харків, 2012. 40 с. Офіц. опонент Ю. Є. Полянський.

273. Курило О. М. Проблеми організації роботи апеляційного суду області: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого». Харків, 2012. 20 с. Офіц. опонент Ю. Є. Полянський.

274. Храпенко О. О. Удосконалення діяльності прокуратури із захисту прав і свобод неповнолітніх : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса, 2012. 20 с. Наук. кер. Ю. Є. Полянський.

2013

275. Дудченко О. Ю. Правовий статус осіб, які займають адміністративні посади в судовій системі України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10; НУ «Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого». Харків, 2013. 20 с. Офіц. опонент Ю. Є. Полянський.

276. Іскендеров Е. Ф. о. Правозахисна діяльність органів прокуратури : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2013. 20 с. Наук. кер. Ю. Є. Полянський.

277. Ремєскова Ю.О. Судова влада в системі поділу влади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10. НУ «Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого». Харків, 2013. 20 с. Офіц. опонент Ю. Є. Полянський.

2014

278. Билиця І. О. Професійна етика прокурора : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10; Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2014. 22 с. Наук. кер. Ю. Є. Полянський.

2015

279. Остафійчук Л. А. Юридична відповідальність за неповагу до суду : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10; Одеса, 2015. 230 с. Наук. кер. Ю. Є. Полянський.

2016

280. Калашник О. А. Правовий статус місцевих загальних судів в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10; кер. роботи Ю. Є. Полянський; Одеса, 2016. 231 с. Наук. кер. Ю. Є. Полянський.

2017

281. Добровольський Д. М. Незалежність як засада організації та діяльності органів прокуратури : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10; кер. роботи Ю. Є. Полянський; Одеса, 2017. 195 с. Наук. кер. Ю. Є. Полянський.

2018

282. Кісліцина І. О. Роль прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод про визнання винуватості: питання теорії і практики : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10; наук. кер. канд. юрид. наук, професор Ю. Є. Полянський ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса, 2018. 23 с.

283. Раца В.А. Організаційно-правові засади інформаційного забезпечення роботи суду : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10. Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Харків, 2018. 20 с. Офіц. опонент Ю. Є. Полянський.

2020

284. Шевцова Я. О. Система професійної освіти суддів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2020. 20 с. Офіц. опонент Ю. Є. Полянський.

Наукове керівництво, керівництво секціями та участь у наукових, науково-практичних конференціях, семінарах з наданням назв доповідей

1980

285. Программа 1-й Межвузовской научно-практической конференции по общественным наукам молодых ученых г. Одессы, посвященной 110-й годовщине со дня рождения В. И. Ленина. Одесса, 1980. 7 с.

Докл.: Развитие в Конституции СССР ленинских идей о прокурорском надзоре. — С. 7.

286. Программа XXXV отчетной научной сессии профессорско-преподавательского состава университета по итогам научно-исследовательской работы за 1979 год / М-во высш. и среднего спец. образования УССР, ОГУ им. И. И. Мечникова. Одесса, 1980. 50 с.

Докл.: Развитие законодательства о прокурорском надзоре в свете Конституции СССР и Закона о Прокуратуре СССР. С. 19.

1981

287. Программа XXXVI отчетной научной конференции профессорско-преподавательского состава университета по итогам научно-исследовательской работы за 1980 год. М-во высш. и среднего спец. образования УССР, ОГУ им. И. И. Мечникова. Одесса, 1981. 57 с.

Докл.: Возникновение и организация транспортной прокуратуры. С. 25.

1984

288. Вузовская научно-методическая конференция «Формирование марксистско-ленинского мировоззрения студентов университета в учебном процессе в свете решения июньского (1983 г.) Пленума ЦК

КПСС», 18-20 сент. 1984 г. : программа. М-во высш. и среднего спец. образования УССР, ОГУ им. И. И. Мечникова. Одесса, 1984. 12 с.

Докл.: Формирование марксистско-ленинского мировоззрения у студентов университета в процессе проведения практических занятий по курсу «Прокурорский надзор в СССР». С. 8.

1985

289. Программа XL отчетной научной конференции профессорско-преподавательского состава университета по итогам научно-исследовательской работы за 1984 год. М-во высш. и среднего спец. образования УССР, ОГУ им. И. И. Мечникова. Одесса, 1985. 80 с.

Докл.: О повышении действенности прокурорского надзора за исполнением закона на железнодорожном транспорте. С. 41.

1986

290. Программа XLI отчетной научной конференции профессорско-преподавательского состава университета по итогам научно-исследовательской работы за 1985 год. М-во высш. и среднего спец. образования УССР, ОГУ им. И. И. Мечникова. Одесса, 1986. 77 с.

Докл.: Проблемы совершенствования деятельности транспортной прокуратуры. С. 28.

1987

291. Программа межвузовской научно-практической конференции молодых ученых / М-во высш. и среднего спец. образования УССР, ОГУ им. И. И. Мечникова. Одесса, 1987. 24 с.

Докл.: Формы взаимодействия транспортной прокуратуры с органами управления, общественными организациями и трудовыми коллективами железнодорожного транспорта. С. 13.

1988

292. Программа XLII отчетной научной конференции профессорско-преподавательского состава и научных сотрудников Одесского государственного университета имени И. И. Мечникова. ОГУ им. И. И. Мечникова. Одесса, 1988. 60 с.

Докл.: Общий надзор за исполнением законов – приоритетное направление деятельности советской прокуратуры. С. 17.

1990

293. Пригласительный билет и программа Республиканской научной конференции «Актуальные проблемы формирования правового государства», 24-26 окт. 1990 г. М-во высш. и среднего спец. образования УССР, Акад. наук УССР, Прокуратура УССР, Верховный Суд УССР, Харьков. юрид. ин-т им. Ф. Э. Дзержинского. Харьков, 1990. 26 с.

Докл.: Гарантии обеспечения независимости прокурора / соавт. Г. М. Ясинский. С. 24.

1992

294. Пригласительный билет и программа научно-практической конференции «Закон Украины «О прокуратуре»: теория и практика его применения», 18 марта 1992 г. Укр. юрид. акад. Харьков, 1992. 8 с.

Докл.: Правовые основы деятельности специализированных прокуратур. С. 5.

1996

295. Програма міжнародної науково-практичної конференції «Культурно-історичні, соціальні та правові аспекти державотворення в Україні», травень 1996 р. М-во освіти України, ОДУ ім. І. І. Мечникова, Юрид. ін-т, Одес. літ. музей. Одеса, 1996. 28 с.

Доп.: Прокурорська система України: деякі проблеми її вдосконалення. С. 8.

296. Програма 51-ї наукової конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників, 17-19 квіт. 1996 р. ОДУ ім. І. І. Мечникова. Одеса, 1996. 32 с.

Доп.: Проблеми реалізації сучасної концепції прокурорського нагляду в Україні. С. 13

1997

297. Програма міжнародної науково-практичної конференції «Юридична освіта і правова держава», присвяченої 150-річчю Юридичного інституту ОДУ. М-во освіти України, ОДУ ім. І. І. Мечникова, Юрид. ін-т. Одеса, 1997. 12 с. Зам. голови оргкомітету Ю. Є. Полянський.

Доп.: Про скасування деяких функцій прокуратури. С. 11.

1998

298. Програма наукових читань, присвячених 85-річчю з дня народження професора В. П. Колмакова, 2 груд. 1998 р. М-во освіти України, ОДЮА. Одеса, 1998. 12 с.

Доп.: Про право прокурора щодо опротестування судових рішень, які вступили в законну силу. С. 9.

299. Програма 1-ї (53-ї) звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу і аспірантів. М-во освіти України, ОДЮА. Одеса, 1998. 20 с.

Доп.: Про деякі проблеми реалізації концепції прокурорського нагляду в Україні. С. 19.

300. Програма 4-ї міжнародної науково-практичної конференції «Боротьба з контрабандою: проблеми та шляхи їх вирішення» (Теорія і практика), 2 груд. 1998 р. / ОДЮА та ін.. Одеса, 1998. 30 с. Серед членів оргкомітету Ю. Є. Полянський.

1999

301. Програма 2-ї звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу і аспірантів / М-во освіти України, ОДЮА. Одеса, 1999. 20 с.

Доп.: Проблеми і тенденції розвитку прокурорського нагляду в Україні. С. 10.

302. Програма 2-ї звітної студентської наукової конференції. М-во освіти України, ОДЮА. Одеса, 1999. 19 с.

Доп.: Аракелян М. М. Про деякі проблеми введення суду присяжних в Україні. Наук. кер. Ю. Є. Полянський.

2000

303. Програма науково-практичної конференції «Проблеми сучасної вищої юридичної освіти» (м. Харків, 21 квіт. 2000 р.). Асоц. укр. правничих шкіл, Наук.-метод. комісія з правознавства МОН України, Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Харків, 2000. 11 с.

Доп.: Тенденції розвитку юридичної освіти. С. 3.

304. Програма науково-практичної конференції «Теоретичні і практичні проблеми організації підтримання державного обвинувачення в судах», 8-9 груд. 2000 р. Ген. прокуратура України. Київ, 2000. 10 с.

Доп.: Участь прокурорів України, США і Німеччини в кримінальному судочинстві: порівняльно-правовий аналіз. С. 2.

305. Програма 3-ї звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу і аспірантів. МОН України, ОДЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2000. 24 с.

Доп.: Питання конституційно-правового статусу прокуратури України та вдосконалення її діяльності. С. 22.

2001

306. Програма міжнародної науково-практичної конференції «Судовий захист прав людини: національний і європейський досвід», 9 листоп. 2001 р. / ОНЮА [та ін.]. Одеса : Юрид. л-ра, 2001. 16 с. Серед членів оргкомітету Ю. Є. Полянський.

Доп.: Судова реформа в Україні: проблеми її реалізації. С. 5.

307. Програма науково-практичної конференції «Охорона дитинства. Дитяче право: теорія, досвід, перспективи», 25 трав. 2001 р. МОН України, ОНЮА, Ін-т вищої освіти АПН України. Одеса, 2001. 8 с. Секція 3. Підготовка кадрів у юридичному ВНЗ до юридично-педагогічної діяльності. Кер. секції Ю. Є. Полянський.

308. Програма 4-ї (56-ї) звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу і аспірантів, 27-28 берез. 2001 р. МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2001. 36 с. Секція 12. Проблеми реформування системи правоохоронних органів держави. Кер. секції Ю. Є. Полянський.

Доп.: Участь прокурора в кримінальному судочинстві в США. С. 25.

309. Республиканская научно-практическая конференция «Судебно-правовая реформа в Приднестровской Молдавской Республике: теоретические и практические проблемы», 20-21 дек. 2001 г. : программа. М-во юстиции Приднестровской Молдавской Республики. Тирасполь, 2001. 8 с.

Докл.: Судебно-правовая реформа: целесообразность, актуальность и перспектива развития. С. 2.

2002

310. Інформаційне забезпечення боротьби з організованою злочинністю : прогр. Всеук. наук.-практ. семінару, 24 груд. 2002 р. / МОН України, ОНЮА [та ін.]. Одеса, 2002. 8 с.

Наук. доп.: Державна політика із забезпечення законності у сфері боротьби з організованою злочинністю. С. 2.

311. Програма Міжнародної науково-практичної конференції «Стан судової реформи в Україні: проблеми і перспективи», 18-19 квіт. 2002 р. Центри по вивченню організованої злочинності Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого [та ін.]. Харків, 2002. 22 с.

Наук. доп.: Деякі проблеми практичної реалізації нового Закону України «Про судоустрій». С. 7.

312. Програма 5-ї (57-ї) звітної конференції професорсько-викладацького складу і аспірантів, присвяченої другій річниці присвоєння ОНЮА статусу національної, 22-23 квіт. 2002 р. МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2002. 34 с. Секція 13. Організація судових та правоохоронних органів. Кер. секції Ю. Є. Полянський.

Доп.: Нове законодавство України про судоустрій: проблеми його реалізації. С. 26.

313. Програма ювілейної науково-практичної конференції «155-річний досвід підготовки правознавців на Півдні України», 5-6 груд. 2002 р. / МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2002. 18 с. Заступники голови оргкомітету: Ю. Є. Полянський та ін.

2003

314. Програма III наукових читань, присвячених 90-річчю з дня народження доктора юридичних наук, професора В. П. Колмакова, 12-13 верес. 2003 р. МОН України, ОНЮА. Одеса: Юрид. л-ра, 2003. 8 с. Серед членів оргкомітету Ю. Є. Полянський.

315. Програма 6-ї (58-ї) звітної конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу, присвяченої третій річниці присвоєння ОНЮА статусу національної, 23-24 квіт. 2003 р. МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2003. 32 с. Секція 18. Актуальні питання організації судових і правоохоронних органів України. Кер. секції Ю. Є. Полянський.

Доп.: Транспортні прокуратури: проблеми реформування. С. 27.

316. Статус, етика, відповідальність і незалежність судді: прогр. семінару, 10–11 листоп. 2003 р. Посольство Франції в Україні, ОНЮА, Ін-т підгот. проф. суддів, Центр суддівських студій. Одеса, 2003. 4 с.

Про участь Ю. Є. Полянського у відкритті семінару.

2004

317. Програма 7-ї (59-ї) звітної наукової конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу, присвяченої четвертій річниці присвоєння ОНЮА статусу національної, 22-23 квіт. 2004 р. МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2004. 36 с. Секція 18. Актуальні питання організації та діяльності судових та правоохоронних органів України. Кер. секції Ю. Є. Полянський.

Доп.: Сучасна концепція розвитку системи органів прокуратури України: проблеми реалізації. С. 32.

318. Судебная защита собственности: национальный и европейский опыт : прогр. Междунар. науч.-практ. конф., 25 июня 2004 р. / Координац. совет юстиции Украины и РФ, ОНЮА. Одесса, 2004. 4 с.

Участие Ю. Е. Полянского в обсуждении проблем защиты собственности хозяйственными (арбитражными) судами.

2005

319. Програма 8-ї звітної щорічної студентської наукової конференції, присвяченої п'ятій річниці присвоєння Одеській національній юридичній академії статусу національної, 12 трав. 2005 р. МОН України, ОНЮА. Одеса, 2005. 69 с. Секція 19. Актуальні питання організації та діяльності судових та правоохоронних органів України. Кер. секції Ю. Є. Полянський.

Доп.: Серий Д. А. Передбачувана модель суду присяжних в Україні. Наук. кер. Ю. Є. Полянський.

320. Програма 8-ї (60-ї) звітної наукової конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу, присвяченої п'ятій річниці присвоєння Одеській національній юридичній академії статусу національної, 22-23 квіт. 2005 р. МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2005. 52 с.

Доп.: Функції прокуратури України в контексті політичної (конституційної) реформи 2004 року. С. 44.

321. Програма науково-практичного семінару «Право обвинуваченого на кваліфікований захист та його забезпечення», 1-2 груд. 2005 р. Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, Американська асоц. юристів, Ін-т вивчення проблем злочинності АПрН України. Харків, 2005. 12 с.

Наук. доп.: Суб'єкти захисту прав обвинуваченого. С. 7.

322. Програма роботи науково-методичної конференції «Юридична освіта і громадянське суспільство в Україні: проблеми формування, взаємодії та вивчення», 22 квіт. 2005 р. / МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2005. 8 с.

Доп.: Організаційно-правове забезпечення юридичної освіти в Україні. С. 3.

2006

323. Актуальні проблеми теорії та історії прав людини, права і держави : прогр. 4-ї Всеукр. наук. конф. молодих науковців, аспірантів і студентів, присвяч. пам'яті видатних учених-юристів П. О. Недбайла, О. В. Сурілова, В. В. Копейчикова (м. Одеса, 10–11 листоп. 2006 р.). МОН України, ОНЮА [та ін.]. Одеса : Юрид. л-ра, 2006. 32 с.

Доп.: Свида О. Г. Проблеми формування системи адміністративних судів в Україні. Наук. кер. Ю. Є. Полянський.

324. Програма 9-ї звітної щорічної студентської наукової конференції Одеської національної юридичної академії, 28 квіт. 2006 р. МОН України, ОНЮА. Одеса, 2006. 64 с. Секція 21. Шляхи розвитку правоохоронної системи сучасної держави. Кер. секції Ю. Є. Полянський.

Доп.: Серий Д. Про концепцію реформування органів прокуратури України. Наук. кер. Ю. Є. Полянський.

325. Програма 9-ї (61-ї) звітної наукової конференції професорсько-викладацького і аспіранського складу ОНЮА, 26 квіт. 2006 р. МОН України, ОНЮА. Одеса, 2006. 36 с. Секція 22. Актуальні проблеми реформування судової влади і прокуратури в Україні. Кер. секції Ю. Є. Полянський.

Доп.: Про проект Концепції вдосконалення судового устрою і забезпечення справедливого судочинства в Україні відповідно до європейських стандартів. С. 32.

326. Програма міжнародної науково-практичної конференції «Реформування органів прокуратури України: проблеми і перспективи», 2-3 жовт. 2006 р. Ген. прокуратура України, Акад. прокуратури України. Київ, 2006. 9 с.

Про участь Ю. Є. Полянського в обговоренні актуальних проблем реформування сучасної прокуратури України.

2007

327. Програма 10-ї звітної студентської наукової конференції, 18–19 трав. 2007 р. / МОН України, ОНЮА. Одеса, 2007. 52 с. Секція 21. Розвиток судової та правоохоронної систем України. Кер. секції Ю. Є. Полянський.

Доп.: Шум О. Прокурорський нагляд і процесуальна незалежність слідчого. Наук. кер. Ю. Є. Полянський. Кулинич К. Спеціалізовані прокуратури по нагляду за органами, що здійснюють виконання рішень суду. Наук. кер. Ю. Є. Полянський.

328. Програма 10-ї ювілейної звітної наукової конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу «Правове життя сучасної України», 27–28 квіт. 2007 р. МОН України, ОНЮА. Одеса, 2007. 47 с. Секція 22. Конституційні основи судової і правоохоронної систем України. Кер. секції Ю. Є. Полянський.

Доп.: Актуальні проблеми формування суддівського корпусу. С. 42.

329. Програма 4-ї Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання реформування правової системи України», 1–2 черв. 2007 р. МОН України, Волин. держ. ун-т ім. Л. Українки, юрид. ф-т. Луцьк : Ред.-вид. від. «Вежа» ВДУ ім. Л. Українки, 2007. 46 с.

Доп.: Перспективи удосконалення законодавства про прокуратуру. С. 19.

2008

330. Питання удосконалення методології сучасної юриспруденції: прогр. міжнар. наук. конф., присвяч. пам'яті проф. О. В. Сурілова, 28–29 берез. 2008 р. МОН України, ОНЮА. Одеса, 2008. 16 с.

Докл.: Использование историко-аналитического подхода в процессе судебной реформы в Украине. С. 12.

331. Правове життя сучасної України : прогр. Всеукр. наук. конф., 18–19 квіт. 2008 р. МОН України, ОНЮА. Одеса: Фенікс, 2007. 54 с. Секція 4. Сучасні досягнення у сфері правоохоронної діяльності; під-

секція 4.6. Правові засади судової і правоохоронної систем України. Кер. підсекції Ю. Є. Полянський.

Доп.: Удосконалення добору кандидатів на посади суддів. С. 44.

332. Програма науково-практичної конференції «Конституційні аспекти судової реформи в Україні», 26–27 черв. 2008 р. / АПрН України, Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Харків, 2008. 14 с.

Наук. доп.: Актуальні проблеми реформування прокуратури в ході судово-правової реформи. С. 10.

333. Теоретичні і практичні досягнення та проблеми сучасної криміналістики : прогр. 4-ї наук.-практ. конф., присвяч. 95-річчю з дня народження д-ра юрид. наук, проф. В. П. Колмакова, 26–27 верес. 2008 р. МОН України, ОНЮА. Одеса : Фенікс, 2008. 8 с.

Серед членів оргкомітету Ю. Є. Полянський.

Докл.: Конституционные основы реформирования органов прокуратуры в Украине. С. 5.

2009

334. Правова держава в дослідженнях правників-початківців : прогр. 12-ї звітної студент. наук. конф., 20 лют. 2009 р. МОН України, ОНЮА, СнТ. Одеса : Фенікс, 2009. 69 с. Секція 17. Питання теорії та практики кримінального права, підсекція 2. Кер. підсекції Ю. Є. Полянський.

335. Правова держава в дослідженнях правників-початківців : прогр. Міжнар. студент. наук. конф., 22–23 трав. 2009 р. МОН України, ОНЮА, СнТ. Одеса, 2009. 28 с. Секція 9. Забезпечення судочинства та протидії злочинності. Кер. секції Ю. Є. Полянський.

336. Правове життя сучасної України : прогр. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. і аспірант. складу, 5–6 черв. 2009 р. МОН України, ОНЮА. Одеса, 2009. 47 с. Секція 6. Сучасні досягнення у сфері правоохоронної діяльності, підсекція 6.3. Інститути кримінального права, підсекція 6.8. Організація судових та правоохоронних органів. Кер. підсекцій Ю. Є. Полянський.

Докл.: Разграничение преступной самонадеянности и косвенного умысла при совершении злостного нарушения правил безопасности дорожного движения, повлекшего смерть одного или более лиц. С. 33.

Актуальні проблеми підготовки та добору кадрів для органів прокуратури. С. 39.

2010

337. Від Нюрнберга до Рима: міжнародне правосуддя після Великої Перемоги : прогр. Міжнар. наук.-практ. симпозіуму, присвяч. 65-річчю перемоги у Великій Вітчизняній війні, 23-24 квіт. 2010 р. Комітет Верховної Ради України з питань правосуддя, ОНЮА, Міжнар. гуманіт. ун-т. Одеса, 2010. 18 с.

Доп.: Участь прокурора в діяльності Міжнародного кримінального суду. С. 15.

338. Правове життя сучасної України : прогр. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. і аспірант. складу, 21-22 трав. 2010 р. МОН України, ОНЮА. Одеса, 2010. 41 с. Секція 5. Сучасні досягнення у сфері правоохоронної діяльності, підсекція 5.3. Шляхи вдосконалення діяльності прокуратури та судів в забезпеченні прав громадян в Україні. Кер. підсекції Ю. Є. Полянський.

Доп.: Розвиток правових основ діяльності Всеукраїнської конференції працівників прокуратури. С. 32.

2011

339. Прокуратура України: історія, сьогодення та перспективи : прогр. Міжнар. наук.-практ. конф., 25 листоп. 2011 р. Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. Київ, 2011. 8 с.

Про участь Ю. Є. Полянського у денному засіданні конференції.

2012

340. Верховенство права очима правників-початківців : прогр. Всеукр. студент. наук. конф., присвяч. 15-річчю заснування Нац. ун-ту «Одес. юрид. акад.» та 165-річчю Одеської школи права, 26 квіт. 2012 р. МОНмолодьспорт України, НУ ОЮА, СнТ. Одеса, 2012. 70 с. Секція 15. Питання організації та діяльності судових та правоохоронних органів. Кер. секції Ю. Є. Полянський.

Доп.: Шкарнега О. С. Про надання адвокатами безоплатної правової допомоги. Наук. кер. Ю. Є. Полянський.

341. Конституційно-правовий статус Вищої ради юстиції: позиції теорії та практики : прогр. наук.-практ. конф., 5 жовт. 2012 р. Вища рада юстиції України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса, 2012.

Доп.: Формування складу Вищої ради юстиції (теоретичний та практичний аспекти).

342. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»* : зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.), В. М. Дрьомін (заст. голов. ред.), Ю. П. Аленін [та ін.] ; відпов. за вип. В. М. Дрьомін ; МОН України, НУ ОЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2012. Т. 11.

Доп.: Актуальные аспекты организационного устройства высшего совета юстиции. С. 67–77.

343. *Правове життя сучасної України*: матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу (Одеса, 20–21 квітня 2012 р.). Т. 2. Відп. за випуск д.ю.н., проф. В. М. Дрьомін. Націон. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2012.

Доп.: Правоохоронні органи у системі державної влади. С.199-201.

2013

344. *Правове життя сучасної України* : матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу (м. Одеса, 16-17 травня 2013 р.) / відп. за вип. В. М. Дрьомін ; НУ «ОЮА». Півд. регіон. центр НАПрН України. Одеса : Фенікс, 2013. Т. 2.

Доп.: Особливості правового статусу прокурора – державного обвинувача за Кримінальним процесуальним кодексом України. С. 210–212.

2014

345. *Правове життя сучасної України*: матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу; відп. за вип. В. М. Дрьомін; НУ ОЮА, Півд. регіон. центр НАПрН України. Одеса: Фенікс, 2014. Т. 1.

Доп.: Законодавство України про адвокатуру: потреба і шляхи удосконалення. С. 185–187.

2015

346. *Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (15 – 16 травня 2015 року, м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М. В. Афанасьєва. Одеса: Юридична література, 2015.

Доп.: Чи можна вважати остаточно закритою проблему визначення функцій прокуратури? С. 120 – 122.

2016

347. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М. В. Афанасьєва. Одеса : Юридична література, 2016.

Доп.: Концептуальні аспекти реформування прокуратури України. С. 114–116.

348. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Прокуратура України в умовах європейської інтеграції»* (19 травня 2016 року). м. Київ, 2016.

Доп.: Деякі проблеми розвитку прокуратури України у європейській перспективі. С.235-237.

2017

349. *Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.). У 2-х т. Т. 2 / відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017.

Доп.: Актуальні проблеми реорганізації прокуратури. С. 131-133.

350. *Актуальні питання судоустрою та формування корпусу суддів: матеріали Міжнар. наук.- практ. конф. науковців, судів, адвокатів, працівників правоохоронних органів, молодих вчених, аспірантів та студентів* / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. В. Долежана. Одеса : Юридична література, 2017.

Доп.: Про відновлення військових судів у судовій системі України. С. 7-10.

2018

351. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 травня 2018 р.) У 2-х т. Т. 2 / відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018.

Доп.: Вищий антикорупційний суд: проблеми становлення. С. 108–110.

352. *Творчий шлях вченого: до 80-річчя професора В. В. Долежана* : матер. кругл. столу; відп. ред. Н. М. Бакаянова ; уклад.: І. О. Кісліцина, М. О. Деменчук, С. І. Єленич ; МОН України, НУ «ОЮА». Одеса : Юридична література, 2018.

Доп.: Про деякі процедурні питання призначення та звільнення з посади Генерального прокурора України. С. 98–99.

353. *Державне бюро розслідувань: на шляху розбудови* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 16 червня 2018 р.) / редкол.: Г. О. Ульянова (голова ред.), В. М. Дрьомін, Є. Л. Стрельцов [та ін.] ; НУ «ОЮА». Одеса : Юридична література, 2018.

Доп.: Актуальні проблеми застосування Закону України «Про Державне бюро розслідувань». С. 8–10.

2019

354. *Правове життя сучасної України* : у 2 т. : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 трав. 2019 р.) / відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса : ВД «Гельветика», 2019. Т. 2.

Доп.: Про принцип інстанційності у судовій системі України. С. 93-95.

355. *Актуальні проблеми судово-правової реформи: матеріали круглого столу* (Одеса, 18 жовтня 2019 р). ред. кол.: М. Р. Аракелян, Н. М. Бакаянова. Одеса: Фенікс, 2019.

Доп.: Про деякі проблемні питання у законодавстві України про судоустрій. С. 7-11.

356. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми судового права», присвячена 70-річчю з дня народження професора Івана Єгоровича Марочкіна*. Харків, 2019.

Доп.: Про деякі проблеми сучасного реформування прокуратури України. С.147-150. (співавтор – А. М. Меденцев).

2020

357. *Правове життя сучасної України* : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 1.

Доп.: Деякі питання формування суддівського корпусу в Україні.
С. 365-367.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

НАУКОВА ТА ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА ПРОФЕСОРА Ю. Є. ПОЛЯНСЬКОГО

Матеріали круглого столу

Одеса, 17 лютого 2023 року

Відповідальний редактор – професор Н. М. Бакаянова

Формат 60х84/16. Ум-друк. арк. 20,15.

Видавець ПП «Фенікс»
(Свідцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.
e-mail: fenix-izd@ukr.net
www.feniksbooks.com